

Grad Nova Gradiška

PROGRAM ZAŠTITE DIVLJAČI GRADA NOVE GRADIŠKE

ZA RAZDOBLJE

od 1. travnja 2023. do 31. ožujka 2023. godine

Izrađivač:

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

**Fakultet agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Nova Gradiška, 2023.

Naručitelj: **GRAD NOVA GRADIŠKA**
Trg kralja Tomislava 1
35400 Nova Gradiška
OIB: 08658615403

Projekt: **PROGRAM ZAŠTITE DIVLJAČI GRADA NOVE GRADIŠKE**
za razdoblje od 1. travnja 2023. do 31. ožujka 2033. godine

Izvođač: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Vladimira Preloga 1
31000 Osijek
OIB: 98816779821
Broj licencije 0860

Ovlašteni izrađivač:

Dekan: _____

prof. dr. sc. Krunoslav Zmaić

Stručna osoba: _____

izv. prof. dr. sc. Ivica Bošković

Suradnici:

prof. dr. sc. Tihomir Florijančić
prof. dr. sc. Siniša Ozimec
Ivan Damjanović, mag. biol.
Denis Deže, mag. nat. prot. et amb.
Ras Lužaić, dipl. ing.
Dragan Prlić, mag. biol.
Karolina Tucak

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PODACI O POVRŠINAMA IZVAN LOVIŠTA	5
2.1. Akt o proglašenju ili ustanovljenju površine izvan lovišta	5
2.1.1. Osnovni podaci za Grad Nova Gradiška	5
2.1.2. Podaci iz akta o proglašenju ili ustanovljenju površine izvan lovišta	6
2.2. Osnovni podaci o položaju i granicama površine izvan lovišta te njenoj površini razrađenoj po kulturama zemljišta sa zemljovlasničkim razmjerom	7
2.2.1. Osnovni podaci o položaju i granicama površine izvan lovišta	7
2.2.2. Površina po kulturama zemljišta sa zemljovlasničkim razmjerom	8
2.3. Opis prirodnih značajki površina izvan lovišta	10
2.3.1. Orografske prilike	10
2.3.2. Hidrografske prilike	10
2.3.3. Klimatske prilike	10
2.3.4. Edafski čimbenici	11
2.3.5. Biljne zajednice	13
2.4. Infrastruktura i antropogeni utjecaj	15

3. PROCJENA BROJNOGA STANJA DIVLJAČI KOJA STALNO, SEZONSKI ILI POVREMENO OBITAVA NA POVRŠINAMA IZVAN LOVIŠTA ILI PREKO ISTIH PRELAZI	17
3.1. Procjena brojnoga stanja divljači	18
3.1.1. Procjena brojnoga stanja za krupnu divljač	18
3.1.2. Procjena brojnoga stanja za sitnu divljač	19
3.1.3. Ostale životinjske vrste	20
3.2. PROCJENA BROJNOG STANJA KRUPNIH VRSTA DIVLJAČI	21
3.2.1. Procjena brojnog stanja JELENA OBIČNOG (<i>Cervus elaphus</i> L.)	21
3.2.2. Procjena brojnog stanja JELENA LOPATARA (<i>Dama dama</i> L.)	23
3.2.3. Procjena brojnog stanja SRNE OBIČNE (<i>Capreolus capreolus</i> L.)	25
3.2.4. Procjena brojnog stanja MUFLONA (<i>Ovis aries musimon</i> Pall.)	27
3.2.5. Procjena brojnog stanja SVINJE DIVLJE (<i>Sus scrofa</i> L.)	29
3.2.6. Procjena brojnog stanja OSTALIH VRSTA KRUPNE DIVLJAČI	31
3.3. PROCJENA BROJNOG STANJA SITNIH VRSTA DIVLJAČI	33
3.3.1. Procjena brojnog stanja JAZAVCA (<i>Meles meles</i> L.)	33
3.3.2. Procjena brojnog stanja MAČKE DIVLJE (<i>Felis silvestris</i> Schr.)	35
3.3.3. Procjena brojnog stanja KUNE BJELICE (<i>Martes foina</i> Erx.)	37
3.3.4. Procjena brojnog stanja KUNE ZLATICE (<i>Martes martes</i> L.)	39
3.3.5. Procjena brojnog stanja LASICE MALE (<i>Mustela nivalis</i> L.)	41
3.3.6. Procjena brojnog stanja DABRA (<i>Castor fiber</i> L.)	43
3.3.7. Procjena brojnog stanja ZECA OBIČNOG (<i>Lepus europaeus</i> Pall.)	45
3.3.8. Procjena brojnog stanja LISICE (<i>Vulpes vulpes</i> L.)	47
3.3.9. Procjena brojnog stanja ČAGLJA (<i>Canis aureus</i> L.)	49
3.3.10. Procjena brojnog stanja TVORA (<i>Mustela putorius</i> L.)	51
3.3.11. Procjena brojnog stanja FAZANA – GNJETLOVA (<i>Phasianus sp.</i> L.)	53
3.3.12. Procjena brojnog stanja TRČKE SKVRŽULJE (<i>Perdix perdix</i> L.)	55
3.3.13. Procjena brojnog stanja PREPELICE PUĆPURE (<i>Coturnix coturnix</i> L.)	57
3.3.14. Procjena brojnog stanja GOLUBA DIVLJEG GRIVNJAŠA (<i>Columba palumbus</i> L.)	59
3.3.15. Procjena brojnog stanja GOLUBA DIVLJEG PEĆINARA (<i>Columba livia</i> Gmelin)	61

3.3.16. Procjena brojnog stanja PATKE DIVLJE GLUHARE (<i>Anas platyrhynchos</i> L.)	63
3.3.17. Procjena brojnog stanja VRANE SIVE (<i>Corvus corone cornix</i> L.)	65
3.3.18. Procjena brojnog stanja VRANE GAČAC (<i>Corvus frugilegus</i> L.)	67
3.3.19. Procjena brojnog stanja ČAVKE ZLOGODNJAČE (<i>Coloeus monedula</i> L.)	69
3.3.20. Procjena brojnog stanja SVRAKE (<i>Pica pica</i> L.)	71
3.3.21. Procjena brojnog stanja ŠOJKE KREŠTALICE (<i>Garrulus glandarius</i> L.)	73
3.3.22. Procjena brojnog stanja OSTALIH VRSTA SITNE DIVLJAČI	75
4. OCJENA PRIHVATLJIVOSTI PROGRAMA ZA EKOLOŠKU MREŽU	77
4.1. Zaštićena područja	77
4.2. Strogo zaštićene vrste	79
4.3. Ugroženi i rijetki stanišni tipovi	83
4.4. Ekološka mreža	85
4.5. Analiza utjecaja aktivnosti planiranih programom na ekološku mrežu	90
4.6. Mjere očuvanja i zaštite bioraznolikosti	92
5. MJERE ZAŠTITE DIVLJAČI	94
5.1. Zabrana lova divljači osim izuzetaka	94
5.2. Provedba preventivnih, dijagnostičkih, kurativnih i higijensko – zdravstvenih mjera radi zdravstvene zaštite divljači, ljudi i stoke	96
5.3. Spašavanje divljači od elementarnih nepogoda	105
5.4. Poduzimanje preventivnih mjera kod izvođenja poljoprivrednih i drugih radova	105
5.5. Pravilan izbor i primjena zaštitnih sredstava u poljoprivrednoj proizvodnji	106
5.6. Suzbijanje nezakonitog lova	106

6. MJERE ZA SPRJEČAVANJE ŠTETA OD DIVLJAČI	107
6.1. Edukacija i suradnja s vlasnicima i korisnicima površina izvan lovišta	107
6.2. Nabavka kemijskih, bioloških i biotehničkih zaštitnih sredstava	108
6.3. Izgon divljači te upotreba zaštitnih sredstava i plašila	109
6.4. Uklanjanje poljoprivrednih usjeva do agrotehničkog roka	109
6.5. Smanjivanje brojnog stanja divljači (lov)	110
7. BRIGA O DRUGIM ŽIVOTINJSKIM VRSTAMA	119
8. PRIKAZ POTREBNIH FINACIJSKIH SREDSTAVA ZA PROVEDBU PROGRAMA ZAŠTITE DIVLJAČI ZA RAZDOBLJE OD 2023./24. DO 2032./33. GODINE	125
9. KRONIKA ZAŠTITE DIVLJAČI	127
PRILOZI	139
Topografska karta površina izvan lovišta Grada Nove Gradiške	139
Kartografski prikaz zaštićenih područja	140
Kartografski prikaz područja ekološke mreže	141
Rješenje o prihvatljivosti Programa za ekološku mrežu	142
Zapisnik Stručnog povjerenstva za pregled Programa zaštite divljači	148
Suglasnost na Program zaštite divljači	151

1. UVOD

Na temelju Zakona o lovstvu ("Narodne novine", broj 99/18., 32/19. i 32/20.), lovište se ne može ustanoviti na građevinskom području, osim na neizgrađenom dijelu građevinskog područja do njegova privođenja namjeni, na drugim površinama na kojima je aktom o proglašenju njihove namjene zabranjen lov itd. Na površinama na kojima je zabranjeno ustanovljivanje lovišta divljač je dužan štititi korisnik te površine. Lov divljači s površina na kojima je zabranjeno ustanovljivanje lovišta obavlja korisnik te površine ako je registriran za obavljanje lova ili može lov povjeriti registriranoj pravnoj ili fizičkoj osobi (obrtniku).

Divljač se na površinama izvan lovišta štiti i lovi u skladu s planskim aktom pod nazivom Program zaštite divljači, kojega za razdoblje od deset godina donosi pravna ili fizička osoba koja koristi ili upravlja površinama izvan lovišta, uz suglasnost nadležnog Ministarstva. Sanitarni i redukcijski odstrjel na površinama izvan lovišta obavlja pravna ili fizička osoba koja provodi Program zaštite divljači, a ukoliko nije registrirana za obavljanje lova, isti će povjeriti registriranoj pravnoj ili fizičkoj osobi.

Površine izvan lovišta **Grada Nove Gradiške**, na koje se odnosi Program zaštite divljači, nalaze se u zapadnom dijelu Brodsko-posavske županije, u naseljima: Kovačevac, Ljupina, Nova Gradiška (administrativno središte) i Prvča. To su naseljena područja na kojima se ne ustanovljuje lovište, ali zbog povoljnih stanišnih čimbenika ovdje stalno ili povremeno obitava određeni broj divljači te ostalih životinjskih vrsta.

Površine izvan lovišta, odnosno naselja Grada Nove Gradiške, nalaze se unutar granica dvaju državnih lovišta: broj XII/4 - „GRADIŠKA BRDA“ i XII/14 - „PODLOŽJE-KLJUČE-VI“, kao i četiriju zajedničkih otvorenih lovišta: broj XII/120 - „POSAVINA“, broj XII/121 - „GOSTINAC“, broj XII/122 - „KLAČINAC“ i broj XII/123 - „ŠAGULJE“.

Program zaštite divljači izrađen je za razdoblje:

od 1. travnja 2023. do 31. ožujka 2033. godine,

a izradio ga je **Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**, Vladimira Preloga 1, Osijek, registriran za izradu lovnogospodarskih planova, koji posjeduje licenciju (odobrenje) upisanu u Upisnik licenciranih osoba Hrvatske komore inženjera šumarstva i drvne tehnologije, pod brojem: 0860.

Program zaštite divljači namijenjen je definiranju stanja na području površina izvan lovišta Grada Nove Gradiške, vrsta i broja divljači i ostalih životinjskih vrsta koje obitavaju stalno ili se, povremeno ili privremeno, zadržavaju na području površina izvan lovišta, a u skladu sa zakonskim propisima.

Program zaštite divljači izrađen je na temelju dostupne stručne literature i sukladno propisima iz područja lovstva, poljoprivrede, šumarstva te zaštite prirode i okoliša.

Propisi i planski dokumenti:

1. Zakon o lovstvu („Narodne novine“, broj 99/18., 32/19. i 32/20.)
2. Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi („Narodne novine“ broj 33/01., 60/01., 129/05., 109/07., 125/08., 36/09., 150/11., 144/12., 19/13.-pročišćeni tekst, 137/15.-ispravak, 127/17. i 144/20.)
3. Zakon o šumama („Narodne novine“, broj 68/18., 115/18., 32/20. i 145/20.)
4. Zakon o zaštiti prirode („Narodne novine“, broj 80/13., 15/18., 14/19. i 127/19.)
5. Zakon o prekograničnom prometu i trgovini divljim vrstama („Narodne novine“, broj 94/13. i 14/19.)
6. Zakon o sprječavanju unošenja i širenja stranih te invazivnih stranih vrsta i upravljanju njima („Narodne novine“, broj 15/18. i 14/19.)
7. Zakon o nabavi i posjedovanju oružja građana („Narodne novine“, broj 94/18. i 42/20.)
8. Pravilnik o lovostaju („Narodne novine“, broj 94/19.)
9. Pravilnik o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači („Narodne novine“, broj 40/06., 92/08., 39/11. i 41/13.)
10. Pravilnik o potvrdi o podrijetlu divljači i njezinih dijelova i načinu označavanja divljači evidencijskim markicama („Narodne novine“, broj 15/19.)
11. Pravilnik o uvjetima i načinu lova („Narodne novine“, broj 48/22.)
12. Pravilnik o lovačkim psima („Narodne novine“, broj 108/19.)
13. Pravilnik o trofejima divljači („Narodne novine“, broj 24/21.)
14. Pravilnik o sokolarstvu („Narodne novine“, broj 47/19., 122/20. i 55/22.)
15. Pravilnik o lovočuvarskoj službi („Narodne novine“, broj 16/19.)
16. Pravilnik o stručnoj službi za provedbu lovnogospodarske osnove („Narodne novine“, broj 63/06., 101/10., 44/17. i 108/19.)
17. Pravilnik o osposobljavanju kadrova u lovstvu („Narodne novine“, broj 78/06. i 92/08.)
18. Pravilnik o lovniku („Narodne novine“, broj 108/19.)
19. Pravilnik o načinu lova u graničnom pojasu („Narodne novine“, broj 67/06.)
20. Pravilnik o načinu uporabe lovačkog oružja i naboja („Narodne novine“, broj 37/19.)
21. Pravilnik o središnjoj lovnoj evidenciji („Narodne novine“, broj 45/22.)
22. Pravilnik o cjeniku divljači („Narodne novine“, broj 20/19.)
23. Pravilnik o odštetnom cjeniku („Narodne novine“, broj 31/19.)
24. Naredba o smanjenju brojnog stanja pojedine vrste divljači („Narodne novine“, broj 115/18., 98/20. i 18/22.)
25. Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine („Narodne novine“, broj 72/17.)
26. Uredba o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže („Narodne novine“, broj 80/19.)
27. Pravilnik o visini naknade štete prouzročene nedopuštenom radnjom na zaštićenim životinjskim vrstama („Narodne novine“, broj 84/96. i 79/02.)
28. Pravilnik o sakupljanju zavičajnih divljih vrsta („Narodne novine“, broj 114/17.)
29. Pravilnik o strogo zaštićenim vrstama („Narodne novine“, broj 144/13. i 73/16.)
30. Pravilnik o prijelazima za divlje životinje („Narodne novine“, broj 5/07.)
31. Pravilnik o popisu stanišnih tipova i karti staništa („Narodne novine“, broj 27/21. i 101/22.)
32. Pravilnik o ciljevima očuvanja i mjerama očuvanja ciljnih vrsta ptica u područjima ekološke mreže („Narodne novine“, broj 25/20. i 38/20.)

-
33. Pravilnik o ciljevima očuvanja i mjerama očuvanja ciljnih vrsta i stanišnih tipova u područjima ekološke mreže („Narodne novine“, broj 111/22.)
 34. Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine (Pariz, 1972.). Nostrifikacija o sukcesiji („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 12/93.)
 35. Konvencija o močvarama koje su od međunarodnog značaja naročito kao staništa ptica močvarica (Ramsar, 1971.). Nostrifikacija o sukcesiji („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 12/93.)
 36. Konvencija o biološkoj raznolikosti (Rio de Janeiro, 1992.). Zakon o potvrđivanju („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 6/96.)
 37. Protokol o biološkoj sigurnosti (Kartagenski protokol) uz Konvenciju o biološkoj raznolikosti (Montreal, 2000.). Zakon o potvrđivanju („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 7/02.)
 38. Konvencija o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonn, 1979.). Zakon o potvrđivanju („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 6/00.)
 39. Konvencija o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bern, 1979.) Zakon o potvrđivanju („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 11/00.)
 40. Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES), (Washington, 1973.). Zakon o potvrđivanju („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 12/99.)
 41. Konvencija o europskim krajobrazima (Firenza, 2000.). Zakon o potvrđivanju („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 12/02.)
 42. Sporazum o zaštiti afričko-euroazijskih migratornih ptica močvarica (AEWA), (Bonn, 1996.) Zakon o potvrđivanju („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 6/00.)
 43. Sporazum o zaštiti šišmiša u Europi (EUROBATS) (London, 1991.). Zakon o potvrđivanju („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 6/00.)
 44. Sporazum o razumjevanju u vezi s mjerama zaštite tankokljunog pozviždaća (*Numenius tenuirostris*). Republika Hrvatska potpisala 1994. godine.
 45. Sporazum o razumjevanju o zaštiti i gospodarenju srednjoeuropskom populacijom velike droplje (*Otis tarda*). Republika Hrvatska potpisala 2002. godine
 46. Prostorni plan uređenja Grada Nove Gradiške („Novogradiški glasnik“ broj 6/99., 1/03., 3/03.-pročišćeni tekst, 7/04., 2/07., 10/14., 06/16.-usklađenje sa zakonom, 7/18., 9/18.-pročišćeni tekst, 2/21. i 5/21.-pročišćeni tekst)
 47. <https://novogradiska.hr/>

Stručna i znanstvena literatura:

1. Andrašić, D.: Zoologija divljači i lovna tehnologija. Zagreb, 1979.
2. Anonimus: Enciklopedija lovstva. Beograd, 1987.
3. Anonimus: Nacionalna klasifikacija staništa (V. verzija). Državni zavod za zaštitu prirode, Zagreb, 2018.
4. Anonimus: Poljoprivredna enciklopedija. Zagreb, 1970.
5. Anonimus: Šumarska enciklopedija. Zagreb, 1980.-1987.
6. Cvetnić, S.: Bakterijske i gljivične bolesti životinja. Zagreb, 2002.
7. Cvetnić, S.: Virusne bolesti životinja. Zagreb, 2005.
8. Čeović, I.: Lovstvo. Zagreb, 1953.
9. Čeović, I.: Uređenje lovišta. Zagreb, 1950.
10. Darabuš, S., Jakelić, I.Z., Kovač, D.: Osnove lovstva (VI izdanje). Zagreb, 2012.
11. Florijančić, T., Konjević, D., Krapinec, K., Pintur, K., Šprem, N., Tomaić, M., Tomljanović, K., Vukšić Končevski, N.: Priručnik za izobrazbu lovnika. Zagreb, 2019.
12. Grubešić, M.: Utjecaj prirodnih i gospodarskih čimbenika na kvalitetu stojbine divljači. Zagreb, 1996.
13. Kraljić, B.: Istraživanje ekonomskih elemenata lovstva i lovnoga gospodarenja. Zagreb, 1991.
14. Martinović, J.: Tla u Hrvatskoj. Zagreb, 2000.
15. Meštrovic, Š., Fabijanić, G.: Priručnik za uređivanje šuma. Zagreb, 1995.
16. Mustapić, Z. (ur.): Lovstvo. Zagreb, 2004.
17. Pintur, K.: Uzgoj sitne divljači. Karlovac, 2010.
18. Prlić, D.: Terenska nastava iz vegetacijske ekologije. Osijek, 2021.
19. Sertić, D.: Uzgoj krupne divljači i uređivanje lovišta. Karlovac, 2008.
20. Tucak, Z. (ur.): Lovstvo. Osijek, 2001.
21. Tucak, Z. (ur.): Zaštita divljači. Osijek, 2006.
22. Tutiš, V., Kralj, J., Radović, D., Čiković, D., Barišić, S. (ur.): Crvena knjiga ptica Hrvatske. Zagreb, 2013.
23. Tvrtković, N. (ur.): Crvena knjiga sisavaca Hrvatske. Zagreb, 2006.
24. Vukelić, J.: Šumska vegetacija Hrvatske. Zagreb, 2012.
25. Zaninović, K., Gajić-Čapka, M., Perčec Tadić, M. et al.: Klimatski atlas Hrvatske / Climate atlas of Croatia 1961.-1990., 1971.-2000. Zagreb, 2008.

2. PODACI O POVRŠINAMA IZVAN LOVIŠTA

2.1. Akt o proglašenju ili ustanovljenju površine izvan lovišta

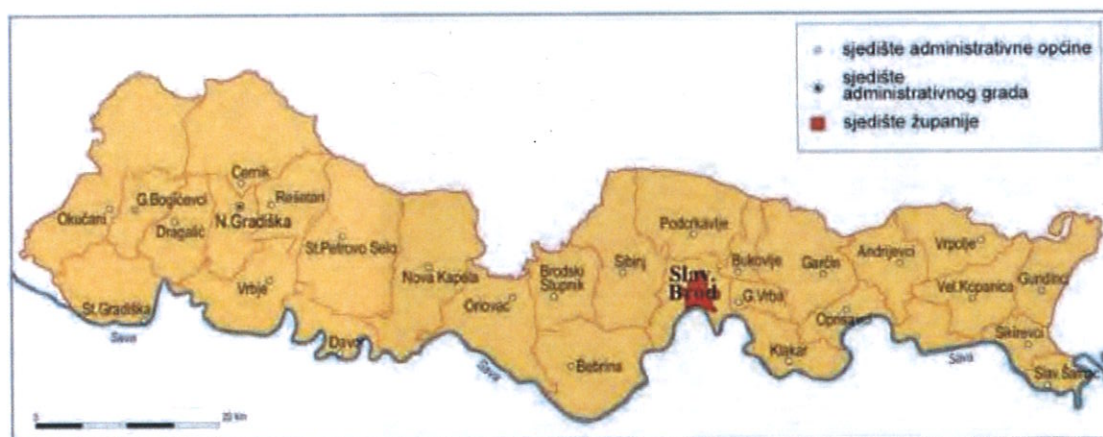
2.1.1. Osnovni podaci za Grad Nova Gradiška

Područje Grada Nove Gradiške smješteno je u središnjoj Hrvatskoj; administrativno pripada Brodsko-posavskoj županiji i smješteno je u njezinom zapadnom dijelu.

Grad Nova Gradiška graniči s četiri jedinice lokalne samouprave: Općinom Dragalić na zapadu, Općinom Cernik na sjeveru, Općinom Rešetari na istoku i Općinom Vrbje na jugu.

Prema podacima iz Prostornog plana, površina Grada Nove Gradiške iznosi 4.958 ha, što čini udio od 2,44 % površine Brodsko-posavske županije.

Unutar administrativnog područja Grada Nove Gradiške nalaze se naselja: Kovačevac, Ljupina, Nova Gradiška (administrativno središte) i Prvča.

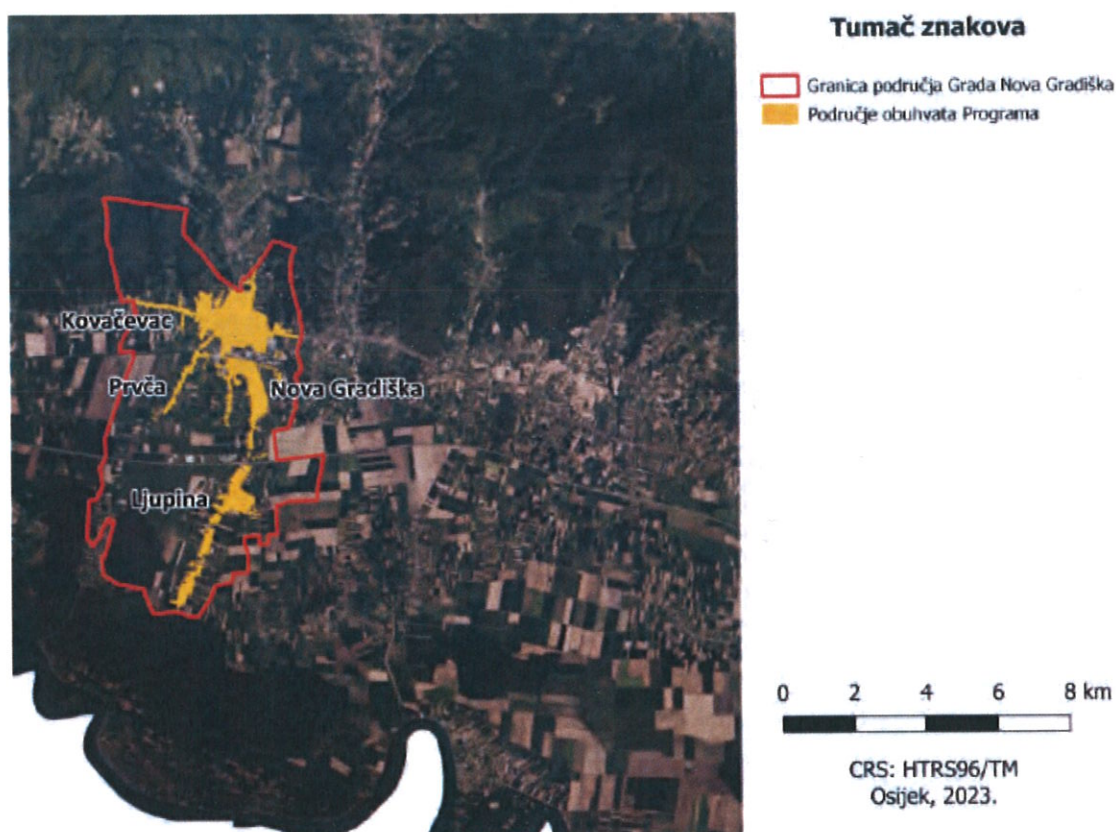

Položaj Grada Nove Gradiške u prostoru Brodsko-posavske županije

(Izvor: <https://proleksis.lzmk.hr/13679/>)

2.1.2. Podaci iz akta o proglašenju ili ustanovljenju površine izvan lovišta

Prostorni plan uređenja Grada Nova Gradiška donijelo je Gradsko vijeće Grada Nova Gradiška, a objavljen je u „Novogradiškom glasniku“, broj 6/99., 1/03., 3/03.-pročišćeni tekst, 7/04., 2/07., 10/14., 06/16.-usklađenje sa zakonom, 7/18., 9/18.-pročišćeni tekst, 2/21. i 5/21.-pročišćeni tekst. Planom su u pravilu utvrđene površine osnovne ili dominantne namjene i uvjeta korištenja i zaštite. Detaljnim razgraničenjem se unutar područja osnovne namjene, a temeljem ovog Plana i posebnih propisa, mogu utvrditi i površine druge namjene i uvjeta korištenja i zaštite, ali pod režimom osnovne namjene, osim ukoliko odredbama ovog Plana i posebnim propisima nije drugačije utvrđeno.

Prikaz administrativnog područja Grada Nove Gradiške s označenim područjem površina izvan lovišta (područje obuhvata Programa)

2.2. Osnovni podaci o položaju i granicama površine izvan lovišta te njenoj površini razrađenoj po kulturama zemljišta sa zemljovlasničkim razmjerom

2.2.1. Osnovni podaci o položaju i granicama površine izvan lovišta

Površine izvan lovišta Grada Nove Gradiške predstavljaju naseljeno područje na kojem se ne ustanovljuje lovište, ali zbog povoljnih stanišnih uvjeta ovdje stalno ili povremeno obitava određeni broj divljači te pojedinih ostalih životinjskih vrsta.

Prema podacima iz Prostornog plana uređenja Grada Nove Gradiške, izgrađena građevinska područja, odnosno površine izvan lovišta koje obuhvaćaju izgrađene površine unutar naselja: Kovačevac, Ljupina, Nova Gradiška i Prvča zauzimaju 620,73 ha ili 12,52% ukupne površine Grada Nove Gradiške.

Prema podacima u prikazima prostornih podataka u GIS okruženju, površina područja obuhvata, tj. površina izvan lovišta (izgrađeno građevinsko zemljište) za koje je izrađen Program zaštite divljači, iznosi **633,77 ha** što čini udio od **12,78 %** ukupne površine administrativnog područja Grada Nove Gradiške.

Područje obuhvata Programa obuhvaća površine izvan lovišta koje obuhvaćaju izgrađene površine unutar sljedećih naselja: Kovačevac, Ljupina, Nova Gradiška (administrativno središte) i Prvča.

Naselje / građevinsko područje	Površina prema Prostornom planu (ha)	Površina izračunata u GIS-u (ha)
Kovačevac	28,89	29,25
Ljupina	142,15	143,85
Nova Gradiška	416,25	425,40
Prvča	33,44	35,27
Ukupno	620,73	633,77

Površine izvan lovišta, odnosno naselja Grada Nove Gradiške, nalaze se unutar granica sljedećih lovišta:

- državno lovište broj XII/4 - „GRADIŠKA BRDA“ (sjeverozapadni dio naselja Nova Gradiška i sjeverni dio naselja Kovačevac),
- državno lovište broj XII/14 - „PODLOŽJE-KLJUČEVI“ (jugozapadni dio naselja Ljupina),
- zajedničko otvoreno lovište broj XII/120 - „POSAVINA“ (sjeveroistočni dio naselja Ljupina),
- zajedničko otvoreno lovište broj XII/121 - „GOSTINAC“ (jugoistočni dio naselja Nova Gradiška),
- zajedničko otvoreno lovište broj XII/122 - „KLAČINAC“ (sjeveroistočni dio naselja Nova Gradiška) i
- zajedničko otvoreno lovište broj XII/123 - „ŠAGULJE“ (jugozapadni dio naselja Nova Gradiška i južni dio naselja Kovačevca).

2.2.2. Površina po kulturama zemljišta sa zemljovlasničkim razmjerom

Ukupna površina zemljišta na kojima prema odredbi članka 11. stavka 2. Zakona o lovstvu nije ustanovljeno lovište tzv. površina izvan lovišta Grada Nove Gradiške iznosi **634 ha**.

Razmjer površina utvrđen je na temelju podataka Državne geodetske uprave Područnoga ureda za katastar Slavonski Brod, ARKOD preglednika i izračuna u GIS-u, a iskazan je u obrascu PZD-1.

STRUKTURA POVRŠINA				
NAZIV POVRŠINE	VRSTA POVRŠINE	KULTURA	ZEMLJOVLASNIČKO RAZMJERJE	ha
1	2	3	4	5
KULTURE	ŠUMSKO	OBRASLO	Državno	1
			Privatno	1
			Σ	2
		NEOBRASLO	Državno	0
			Privatno	0
			Σ	0
	UKUPNO ŠUMSKO		DRŽAVNO	1
			PRIVATNO	1
	POLJOPRIVREDNO	ORANICE	Državno	2
			Privatno	2
			Σ	4
		LIVADE	Državno	2
			Privatno	2
			Σ	4
		PAŠNJACI	Državno	
			Privatno	
			Σ	
		VIŠEGODIŠNJI NASADI (neograđeni)	Državno	
			Privatno	
			Σ	
		OSTALO	Državno	
			Privatno	
			Σ	
UKUPNO POLJOPRIVREDNO		DRŽAVNO	4	
		PRIVATNO	4	
SVEUKUPNO ŠUMSKO I POLJOPRIVREDNO		DRŽAVNO	5	
		PRIVATNO	5	
JAVNE POVRŠINE	PROMETNICE		2	
	DRUGE JAVNE POVRŠINE		0	
	Σ		2	
OGRAĐENI VIŠEGODIŠNJI NASADI	VOĆNJACI			
	VINOGRADI			
	RASADNICI			
	OSTALO			
		Σ		
PRIVREDNI RIBNJACI	RIBNJACI			
	OSTALO			
	Σ			
DRUGE POVRŠINE	IZGRAĐENO I NEIZGRAĐENO GRAĐEVINSKO ZEMLJIŠTE		620	
	VODE		2	
	Σ		622	
			ΣΣ	634

2.3. Opis prirodnih značajki površina izvan lovišta

2.3.1. Orografske prilike

Reljef Brodske Posavine raščlanjen je u tri izdužena pojasa. Gorski niz na sjeveru čine Psunj (Brezovo Polje, 984 m), Požeška gora (637 m) i Dilj (471 m). Psunj je najviši vrh Slavonije. Dužina u smjeru istok-zapad mu je 25 km, a u smjeru sjever-jug 10 km. Šumovit je, a glavne značajke njegova reljefa su brojni, zvjezdasto rašireni gorski hrptovi-kose između kojih su usječene doline gorskih potoka i rječica: Soboština, Trnava, Šumetlica, Rešetarica. Prigorska zona s ocjeditom ravnicom nalazi se u središnjem dijelu Brodske Posavine. Naplavna ravan (poloj) uski je pojas uz tok rijeke Save, nastao njezinim akumulacijskim djelovanjem. Desna polovina savske nizine viša je od lijeve jer su desni, bosanski, pritoci rijeke Save akumulirali velike količine rastrošenog kamenog materijala iz planinskih područja u unutrašnjosti Bosne. Lijevi pritoci Save su kraći, s manjom količinom vode. Za vrijeme visokih vodostaja savski se pritoci redovito razlijevaju i poplavljuju niže terene.

Naselja Grada Nova Gradiška orografski se nalaze na nadmorskim visinama, kako slijedi: Kovačevac (133 m), Ljupina (100 m), Nova Gradiška (128 m) i Prvča (117 m).

2.3.2. Hidrografske prilike

Područje Grada Nove Gradiške pripada vodnom području rijeke Dunav, području podsliva rijeke Save i slivnom području Šumetlica-Crnac. Najvažniji vodotok je rijeka Šumetlica, koja izvire na južnim padinama Psunja (643 m n/v), kod naselja Podvrško. Duljina toka iznosi 26,7 km. Protječe kroz naselja: Šumetlica, Cernik, Nova Gradiška, Prvča, Visoka Greda i Savski Bok. Kod naselja Visoka Greda ulijeva se u kanal Trnava, koji se ulijeva u rijeku Savu. Glavna pritoka Šumetlice je potok Bačica koji se u ulijeva na području naselja Cernik. Potočić Laminac je pritoka Šumetlice na sjevernom ulazu u Novu Gradišku. Prema podacima za vodomjernu postaju Cernik, minimalni zabilježeni vodostaj Šumetlice iznosi -4 cm (19. rujna 2020.), dok je maksimalni +117 cm (20. lipnja 1986.). Ostali vodotoci su Mrsava i Tutić. Slivno područje Šumetlica-Crnac ima oko 78 km lateralnih kanala i reguliranih vodotoka, koji su uglavnom u nižem ravničarskom dijelu područja. Postoji i mreža hidromelioracijskih i odvodnih kanala između oranica, koji se djelomice nalaze i u naseljima.

2.3.3. Klimatske prilike

Prema Köppenovoj podjeli klime, područje Grada Nove Gradiške ima tip klime oznake Cfb, što označava umjereno toplu vlažnu klimu s toplim ljetima, u kojoj je srednja temperatura najtoplijeg mjeseca < 22 oC. Za opis klimatskih prilika korišteni su podaci Državnog hidrometeorološkog zavoda za meteorološku postaju Gorice u razdoblju od 2004. do 2017. godine, prikazani u tablici.

Klimatski element ili faktor	Srednje mjesečne vrijednosti												Srednja godišnja vrijednost
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Temperatura zraka (°C)	1,2	3,0	7,6	12,6	16,2	20,1	22,2	21,4	16,6	11,6	7,0	2,3	11,8
Količina oborine (mm)	55	60	56	70	97	90	61	76	93	80	60	68	864
Broj sunčanih sati	130	141	180	214	270	309	351	333	255	201	132	121	2637
Relativna vlaga (%)	83	78	69	69	73	73	70	70	77	81	83	85	76
Broj dana sa snijegom	6	5	3	-	-	-	-	-	-	-	1	4	19
Broj dana sa mrazom	13	11	8	2	-	-	-	-	-	3	8	14	59

U razdoblju motrenja srednja godišnja temperatura zraka iznosi 11,8 oC; najhladniji je mjesec siječanj, a najtopliji srpanj. Apsolutni maksimum temperature zraka (39,4 oC) izmjeren je 8. kolovoza 2013., dok je apsolutni minimum (-20,4 oC) izmjeren 9. veljače 2012. godine.

Godišnja količina oborina iznosi 864 mm. Glavni oborinski maksimum (97 mm) javlja se u svibnju a minimum (55 mm) u veljači. U vegetacijskom razdoblju (travanj-rujan) padne 487 mm ili 56 % ukupne godišnje količine oborine. Srednji godišnji broj dana sa snijegom iznosi 19 dana.

Karakter klime nekog područja može se iskazati izračunom godišnjeg i mjesečnih kišnih faktora, te toplinskih oznaka klime. Analizom podataka s meteorološke postaje Gorice utvrđeno je da godišnji kišni faktor iznosi 73, što znači da je klima u godišnjem prosjeku semihumidna i topla.

2.3.4. Edafski čimbenici

Tlo je abiotički čimbenik čija fizikalna i kemijska svojstva (mehanički sastav čestica tla, struktura, toplinski kapacitet, propusnost za vodu, pH vrijednost) značajno utječu na sastav i obilježja vegetacije, strukturu i pogodnost staništa te kvalitetu života divljači.

Prema pedološkoj karti Republike Hrvatske (Martinović, 2000.) na području Grada Nove Gradiške zastupljeni su sljedeći tipovi tla:

Distrično smeđe tlo prevladava u gorskim predjelima u bioklimatima šume hrasta kitnjaka i običnog graba, gorske šume bukve i šume bukve i jele. Nastaje na kremeno-silikatnim supstratima pa su niski sadržaj bazičnih kationa u supstratu i intenzivna ispiranja u humidnoj klimi uzrok osjetne acidifikacije tla (pH od 4,5-5,5). Ovo tlo dublje je od 30 cm, najčešće 60-80 cm. U pravilu su to pjeskovite ilovače propusne za vodu i dobro prozračne. Sadržaj humusa jako varira, u pojasu bukovih šuma iznosi 5-10 %. Kultivirana distrična smeđa tla imaju značajno manji, čak za 37 %, sadržaj humusa u površinskom sloju u odnosu na tlo pod šumskom vegetacijom.

Koluvijalno tlo (koluvij) nastaje u podnožju padina gdje se nakupljaju čestica tla i stijena nanosene iz gornjih dijelova padine. Transport tvari odvija se bujičnim tokovima koji imaju veliku prijenosnu snagu. U nanosu su izmiješane sitnije čestice tla (sitnica) sa česticama šljunka i kamena.

Pseudoglej pripada skupini hidromorfni tala koja karakterizira prekomjerno vlaženje u dijelu profila ili čitavom tlu. Prekomjerno vlaženje je stanje kad su sve pore ispunjene vodom koja stagnira ili se sporo kreće, zbog čega dolazi do redukcije spojeva željeza, mangana i sumpora i procesa oglejavanja. Pseudoglej je važan za ravničarske terene i terene s blagim nagibima. Površinski su horizonti praškaste ilovače s > 40 % čestica praha, a nepropusni je sloj glinasta ilovača. Humusni horizont ima najveću poroznost, do 50 %.

Tlo pod šumom sadrži 3-5 % humusa, a pH vrijednost iznosi 5-6. Pseudoglej je podložan eroziji. Razlikuju se dva podtipa pseudogleja: pseudoglej obronačni, koji u površinskom ili A horizontu sadrži praškaste ilovače i nešto kiseli pH reakciju; pseudoglej ravničarski, koji ima viši sadržaj gline, humusa i višu pH vrijednost.

Pseudoglej-glej prema ekološkim značajkama i kapacitetu plodnosti čini prijelaz između pseudogleja i močvarnih glejnih tala. Zastupljen je u bioklimatu šume hrasta lužnjaka i običnog graba. Prema teksturi pripada u praškaste do glinaste ilovača, reakcija tla je kisela do osrednje kisela, a površinski horizont je jako humozan.

Močvarno glejno tlo (epiglej) specifično je po procesu oglejavanja (zamočvarivanja) koji nastaje djelovanjem površinskih, pretežno poplavnih voda koje stagniraju do dubine od 1 m. Odlikuje se malom biološkom aktivnošću, nedostatkom kisika u pedosferi te nepovoljnim fizikalnim i kemijskim svojstvima. Reakcija tla u bioklimatu šume hrasta lužnjaka je u jako kiselom području pH. Poljodjelska tla sadrže 29 % manje humusa i 31 % manje ukupnog dušika u odnosu na epiglej pod šumskom vegetacijom.

2.3.5. Biljne zajednice

Biljne zajednice (fitocenozе) određuju tip, izgled i ekološke funkcije pojedinih staništa koja nastanjuju populacije divljači. Prema postanku razlikujemo primarnu (prirodnu) i sekundarnu (antropogenu) vegetaciju. Prirodna se vegetacija razvija bez utjecaja čovjeka, npr. prirodne šume, vodna vegetacija, stijene. Antropogena vegetacija nastaje i održava se pod izravnim ili neizravnim utjecajem čovjeka (korovne i ruderalne zajednice, livade, pašnjaci, razni nasadi i kulture).

Prema biljno-geografskom položaju i razdiobi vegetacije Hrvatske, područje Grada Nove Gradiške nalazi se u Eurosibirsko-sjevernoameričkoj regiji, kojoj pripadaju kopneni nizinski i gorski krajevi Hrvatske.

Poljoprivredno zemljište (oranice i livade) zauzima najveći dio površina izvan lovišta. Intenzivno obrađivane oranice na okrupnjenim, homogenim parcelama većih površina, namijenjene su proizvodnji jednogodišnjih i višegodišnjih kultura (kukuruz, pšenica, ječam, soja, zob, suncokret, šećerna repa, uljana repica, lucerna i djetelina). Pri obradi tla, sjetvi i žetvi koristi se laka i teška mehanizacija. Poljoprivredne kulture redovito se dohranjuju umjetnim, a vrlo malo stajskim gnojem. Upotreba pesticida je u granicama agrotehničkih propisa. Korištenje kemijskih sredstava (herbicida) u intenzivnim kulturama (kukuruz, žitarice, šećerna repa i uljana repa, suncokret), uzrokuje gubitak specifične korovne i ruderalne vegetacije koja pruža izvor hrane i zaklon autohtonoj sitnoj divljači, kao što su: zec, trčka, jarebica i prepelica. Mnogi kemijski spojevi koji dopiru u okoliš štetno utječu na opće zdravstveno stanje divljači.

Ruderalna zajednica običnog vratića i običnoga pelina (asocijacija *Tanaceto-Artemisietum vulgare*) je nitrofilna biljna zajednica dvogodišnjih i višegodišnjih zeleni koja se optimalno razvija na tlu s povećanim sadržajem dušika. Dolazi na zapuštenim oranicama, uz rubove kanala, živica i poljskih putova. Optimum razvitka postižu u srpnju i kolovozu, kada vegetacija dosegne visinu 80-130 cm. Prevladavaju visoke zeljaste biljke: obični vratić (*Tanacetum vulgare*), obični pelin (*Artemisia vulgaris*), pjegava kukuta (*Conium maculatum*), čičak (*Arctium lappa*), ambrozija (*Ambrosia artemisiifolia*) i druge. Pruža dobar izvor hrane divljači u lovištu.

Srednjoeuropske livade rane pahovke fitocenološki su određene u rangu asocijacije *Arrhenatheretum elatioris* i pripadaju kvalitetnim livadama košanicama. Razvijaju se izvan dohvata poplavnih voda. U flornom sastavu ističu se: rana pahovka (*Arrhenatherum elatius*), žučkasta zobika (*Trisetum flavescens*), divlja mrkva (*Daucus carota*), velika kiselica (*Rumex acetosa*), livadna kadulja (*Salvia pratensis*), livadni zečjak (*Ononis arvensis*) i druge.

Pašnjaci sitova i dugolisne metvice (asocijacija *Juncus-Menthetum longifoliae*) je poluredralna zajednica koja se razvija na povremeno kratkotrajno poplavljivanim mjestima uz obale potoka, rijeka i kanala uz ceste. U florističkom sastavu dominiraju: busenasto razvijeni sitovi (*Juncus* spp.); dugolisna menta, *Mentha longifolia*; veliki businjak, *Pulicaria dysenterica*, vrbolika, *Lythrum salicaria*, mirisna mentvica, *Mentha pulegium*.

Na površinama s izraženom visokom razinom podzemne vode i periodičkim plavljenjem postoje uvjeti za naseljavanje i razvoj močvarne vegetacije iz razreda *Phragmito-Magnocaricetea*. U flornom sastavu prevladavaju visoke zeljaste biljke, koje nazivamo močvarne biljke ili helofiti.

Tršćaci obične trske (asocijacija *Phragmitetum australis*), razvijeni su kao rubni pojas uz pliče dijelove vodotoka, kanala te u vlažnim depresijama. **Rogozik širokolisnog rogoza** fitocenološki je određen u rangu asocijacije *Typhetum latifoliae*. Vrlo je rasprostranjena zajednica plitkih dijelova vodenih bazena s mirnom eutrofnom vodom; prepoznatljiv po manjim ili vrlo gustim skupinama širokolisnog rogoza (*Typha latifolia*) i prisutnosti močvarnih biljaka, primjerice: ježinac (*Sparganium erectum*), močvarna perunika (*Iris pseudacorus*), vrbolika (*Lythrum salicaria*), vodena metvica (*Mentha aquatica*), žabočun (*Alisma-plantago aquatica*), vučika (*Lycopus europaeus*) i vodoljub (*Butomus umbellatus*). Na površini vode često su razvijene **zajednice plutajućih vodenih leća** (*Lemna* sp.).

Kontinentalne šikare i živice (asocijacija kaline i svibovine, *Corno-Ligustretum*), razvijaju se kao rubni, zaštitni pojas uz šume, rubove cesta, poljskih i šumskih putova, kanale i sl., a prepoznaju se po grmovima visine 2-3 m. U flornom sastavu prevladavaju grmovi: trnina (*Prunus spinosa*), glog (*Crataegus oxyacantha*), svibovina (*Cornus sanguinea*), kalina (*Ligustrum vulgare*) lijeska (*Corylus avellana*), obična kurika (*Euonymus europaea*), kupina (*Rubus fruticosus*), bazga (*Sambucus nigra*), divlja ruža (*Rosa canina*), pavitina (*Clematis vitalba*) i druge.

Šuma crne joha s blijedožućkastim šašem (*Carici brizoides-Alnetum glutinosae*) dolazi uz gorske potoke unutar šumskog pojasa kitnjakovo-grabovih i bukovih te bukovo-jelovih šuma. Šume crne joha razvijaju se na aluvijalno-koluvijalnim pjeskovitim i glinovitim tlima koja su bogata dušikom. Sastojine crne joha su zastupljene na vlažnijim terenima izloženim poplavama, a djelomice i u šumskim područjima uz potoke koji nisu plavljeni pretežni dio godine.

Šuma hrasta lužnjaka s velikom žutilovkom i rastavljenim šašem (*Genisto elatae - Quercetum roboris caricetosum remotae*) jedna je od najznačajnijih šuma hrasta lužnjaka u Hrvatskoj, razvijena uz velike rijeke Savu i Dravu, mjestimično i izolirano od spomenutog prostora. Predstavlja tipsku šumu slavonske ravnice ("slavonska šuma hrasta lužnjaka"). Za nju je značajno da je tek kraće vrijeme plavljena, pa je sloj niskog raslinja, u pravilu, razmjerno dobro razvijen. Za uspijevanje zajednice odlučujući je mikroreljef, odnosno veće ili manje mikrodepresije periodički ispunjene vodom tijekom plavljenja ili podzemnom vodom. U sloju drveća dominira hrast lužnjak, *Quercus robur*, a pridolaze crna joha, *Alnus glutinosa*, sremza, *Prunus padus*, nizinski brijest, *Ulmus minor* i poljski jasen *Fraxinus angustifolia*. U sloju niskih grmova najznačajnija vrsta je velika žutilovka *Genista tinctoria* ssp. *elata*.

Šuma hrasta lužnjaka i običnoga graba (tipična subasocijacija) (*Carpino betuli-Quercetum roboris*) završni je stadij razvoja šumske vegetacije nizinskoga područja. U ovoj šumi tlo nije izloženo poplavi, dok je zimi zasićeno vodom. Obični grab (*Carpinus betulus*) indikator je stajaće i podzemne vode jer podnosi kratkotrajne prolazne poplave, ali ne podnosi stajaću vodu i visoku razinu podzemne vode. Hrast lužnjak (*Quercus robur*) je edifikatorska vrsta asocijacije i svojim velikim udjelom bitno utječe na njezinu strukturu i gospodarsku vrijednost. U sloju drveća, uz hrast lužnjak (*Quercus robur*) nalazimo obični grab (*Carpinus betulus*), crnu johu (*Alnus glutinosa*), trepetljiku (*Populus tremula*), klen (*Acer campestre*) i divlju krušku (*Pyrus piraster*). U Slavoniji i Baranji utvrđen je najsuši tip lužnjakovo-grabovih šuma u kojem je značajno prisutan cer (*Quercus cerris*). Sloj grmlja je siromašan vrstama, a najčešće su: obična lijeska (*Corylus avellana*), trušljika (*Frangula alnus*), glog (*Crataegus* sp.), kupina (*Rubus* sp.), svib (*Cornus sanguinea*) i kalina (*Ligustrum vulgare*). U prizemnom sloju rastu: velika mišjakinja (*Stellaria holostea*), metiljeva trava (*Lysimachia nummularia*), dobričica (*Glechoma hederacea*), kopitnjak (*Asarum europaeum*), bijela šumarica (*Anemone nemorosa*), drhtavi šaš (*Carex brizoides*) i dr.

Šuma hrasta kitnjaka i običnoga graba (*Epimedio-Carpinetum betuli*) pripada svezi *Erythro-Carpinion betuli* koja objedinjuje hrastovo-grabove šume ilirskoga flornoga područja. Temeljno je obilježje zajednice prijelaz od ilirskih šuma hrasta kitnjaka i običnoga graba (*Epimedio-Carpinetum betuli*) prema srednjoeuropskim zajednicama sveze *Carpinion betuli* i prema submontanskim bukovim šumama. Zbog blizine naselja ova je šuma jače izložena antropogenim utjecajima, mezofilnoga je karaktera i ima posebno bogat proljetni aspekt. U sloju drveća zastupljeni su hrast kitnjak (*Quercus petraea*), obični grab (*Carpinus betulus*), bukva (*Fagus sylvatica*), divlja trešnja (*Prunus avium*), klen (*Acer campestre*) i lipa (*Tilia* sp.). Sloj grmlja je vrlo dobro razvijen, a čine ga: obična kurika (*Euonymus europaeus*), kozokrvina (*Lonicera caprifolium*), lijeska (*Corylus avellana*). U prizemnom sloju zastupljene su: velecvjetni crijevac (*Stellaria holostea*), šumska bročika (*Galium sylvaticum*), šumarica (*Anemone nemorosa*), šafran (*Crocus vernus*), dlakavi šaš (*Carex pilosa*), jaglac (*Primula vulgaris*), režuša (*Dentaria bulbifera*), biskupska kapica (*Epimedium alpinum*), šumska jagoda (*Fragaria vesca*), zlatica (*Ficaria verna*) i druge.

2.4. Infrastruktura i antropogeni utjecaj

Prometnu povezanost naselja na području Grada Nove Gradiške omogućuje mreža autocesta, državnih, županijskih i lokalnih cesta, koje su razvrstane kao javne ceste sukladno Odluci o razvrstavanju javnih cesta („Narodne novine“, broj 41/22.), kao i nerazvrstane ceste.

Područjem Grada Nove Gradiške prolazi dionica autoceste: **AC**: Bregana (GP Bregana (granica RH/Slovenija)) – Zagreb – Slavonski Brod – čvorište Sredanci (A5) – Lipovac (GP Bajakovo (granica RH/Srbija)) s priključnim čvorom Nova Gradiška.

Područjem Grada Nove Gradiške prolaze dionice državnih cesta:

- **DC 313**: Nova Gradiška (ŽC4157/ŽC4240) – Rešetari (DC51) i
- **DC 316**: Nova Gradiška (ŽC4157) – Rešetari (DC51).

Prema Popisu cesta Županijske uprave za ceste Brodsko-posavske županije, županijske ceste na području Grada Nove Gradiške su:

- **ŽC 4141**: Baćin Dol (DC51) – Cernik – Nova Gradiška (ŽC4158);
- **ŽC 4156**: Nova Gradiška (ŽC4158) – Visoka Greda – Mačkovac (LC42019);
- **ŽC 4157**: Nova Gradiška (ŽC4158) – Sičice – Bodovaljci (ŽC4178);
- **ŽC 4158**: Kosovac (DC5) – Smrtić – Medari (ŽC4155) – Nova Gradiška – Staro Petrovo Selo (ŽC4180/LC42009) – Nova Kapela – Batrina (DC49) i
- **ŽC 4240**: Nova Gradiška (ŽC4158 – DC313/ŽC4157).

Lokalna cesta na području Grada Nova Gradiška je: **LC 42018**: Poljane (ŽC4177/LC42005) – Prvča (ŽC4156).

Područje Grada Nove Gradiške presijeca glavna (koridorska) dvokolosječna željeznička pruga za međunarodni promet **M104**: Novska-Vinkovci-Tovarnik-Državna granica-(Šid).

Negativni učinak cestovne i pružne infrastrukture je povećani rizik stradavanja divljači i ostalih divljih i domaćih životinjskih vrsta pri naletu motornih ili pružnih vozila.

Površina izvan lovišta Grada Nova Gradiška je slabo do gusto naseljeno područje. Naselja su okružena poljoprivrednim i šumskim površinama, stoga je i prisutnost divljači na površinama izvan lovišta svakodnevna pojava. To se posebice odnosi na rubne dijelove naselja, gdje zalazi prvenstveno sitna (lisica, čagalj, i dr.), a povremeno i krupna divljač (divlja svinja, srna obična i jelen obični). Isto tako, parkovi i drvoredi su mjesta na kojima svakodnevno obitava i u proljeće se gnijezdi veliki broj sitne pernate divljači (siva vrana, vrana gaćac, svraka, golub grivnjaš i dr.), a u napuštenim objektima nerijetko obitavaju neke vrste sitne dlakave divljači (kuna bjelica).

Na obradivom poljoprivrednom zemljištu prisutna je i poljoprivredna proizvodnja, kao dodatni čimbenik koji uznemiruje divljač. Uz sve navedeno zbog ostalih povoljnih stanišnih uvjeta prisutnost divljači na ovom području je česta.

3. PROCJENA BROJNOGA STANJA DIVLJAČI KOJA STALNO, SEZONSKI ILI POVREMENO OBITAVA NA POVRŠINAMA IZVAN LOVIŠTA ILI PREKO ISTIH PRELAZI

Na površinama izvan lovišta Grada Nova Gradiška, tijekom cijele ili dijelova godine, povremeno ili u prolazu, vrlo rijetko i stalno, obitava i dolazi niz životinjskih vrsta, a među njima i pojedine vrste krupne i sitne divljači. Na temelju Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači prema načinu migracije, divljač i životinjske vrste razvrstane su na sljedeći način:

1. Stalne vrste – koje obitavaju u lovištu tijekom cijele godine, nalaze hranu i zaklon te se razmnožavaju;
2. Sezonske vrste:
 - selice prolaznice – koje prelaze iz lovišta u lovište tijekom jedne lovne godine, a zavisno o godišnjem dobu (zimski i ljetni staništa, okomita i vodoravna migracija i slično);
 - selice stanarice (gnjezdarice) – koje dolaze u lovište tijekom proljeća te se u istom hrane, sklanjaju i razmnožavaju, a u jesen odlaze;
 - selice zimovalice – koje dolaze u lovište tijekom jeseni i zime te se u istom hrane i sklanjaju, a u proljeće odlaze;
3. Povremene vrste – koje dolaze u lovište samo poneke godine te se u njima hrane, sklanjaju ili razmnožavaju;
4. Prolazne vrste – koje tijekom svoje migracije prolaze kroz lovište. Dnevno kretanje divljači i životinjskih vrsta ne smatra se migracijom.

Na temelju članka 11. Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači broj divljači i životinjskih vrsta, utvrđuje se:

1. Krupna divljač – opažanjem, praćenjem i brojanjem tijekom cijele lovne godine u lovištu, a iskazuje se brojem grla po spolnoj i dobnoj strukturi;
2. Sitna divljač:
 - zečevi, fazani, jarebice i trčke – metodom uzoraka prebrojavanjem na plohama najmanje površine 50 ha čija međusobna udaljenost ne može biti manja od 1.000 m, a u slučajevima kada nema mogućnosti postavljanja ploha broj divljači se utvrđuje praćenjem i brojanjem tijekom cijele lovne godine;
 - prepelice – prebrojavanjem glasanja u zoru od najmanje tri slušanja na jednom stajalištu najduže tri tjedna po njihovom dolasku u proljeće;
 - divlje patke i crne liske – stalnim opažanjem, opažanjem izlazaka na vodenu površinu, na jutarnjem i večernjem preletu ili na hranilištima;
 - ostala sitna divljač i životinjske vrste – opažanjem, praćenjem i brojenjem tijekom cijele lovne godine.

Broj divljači može se utvrditi i na drugi lovnoj struci priznati način i to:

- tehničkim sredstvima – snimanjem iz zraka, radarima, radioodašiljačima, markiranjem i slično;
- Lincoln metodom – djelomičnim markiranjem;
- metodom utvrđivanja tragova;
- metodom utvrđivanja izmeta;
- metodom osluškivanja;
- metodom povratnoga računanja – na temelju višegodišnjih odstrjela pojedine vrste divljači pri čemu se kontrolira i prirast.

3.1. Procjena brojnoga stanja divljači

Brojno stanje divljači i drugih životinjskih vrsta utvrđuje se brojanjem, opažanjem, praćenjem, procjenom i brojenjem tragova. Na području površine izvan lovišta Grada Nove Gradiške pojedine vrste divljači niti pojedine druge životinjske vrste nisu poželjne zbog velike opasnosti od ugrožavanja prometa, a time i ljudskih života i imovine, materijalnih šteta, a s druge strane i šteta na divljači i ostalim životinjskim vrstama. Iako divljač, kao i ostale životinjske vrste, nisu poželjne na ovim površinama izvan lovišta, određeni broj divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta obitava ili se povremeno pojavljuje na površinama izvan lovišta Grada Nove Gradiške.

Brojno stanje divljači koja obitava na površinama izvan lovišta Grada Nove Gradiške svedeno je na dan **1. travnja 2023.**, a isto tako navode se i vrste divljači te ostale životinjske vrste koje su se i koje se mogu pojaviti na području površine izvan lovišta. **Pravna ili fizička osoba koja je zadužena za provedbu Programa zaštite divljači dužna je svake lovne godine utvrditi brojno stanje divljači na površinama izvan lovišta te njihovo brojno stanje upisati u obrazac PZD – 2 za svaku pojedinu lovnu godinu.**

3.1.1. Procjena brojnoga stanja za krupnu divljač

Vrsta divljači	Muško	Žensko	Ukupno
	g r l a		
jelen obični (<i>Cervus elaphus</i> L.)	-	-	-
jelen lopatar (<i>Dama dama</i> L.)	-	-	-
srna obična (<i>Capreolus capreolus</i> L.)	2	2	4
muflon (<i>Ovis aries musimon</i> Pall.)	-	-	-
svinja divlja (<i>Sus scrofa</i> L.)	2	2	4

3.1.2. Procjena brojnoga stanja za sitnu divljač

Vrsta divljači	Muško	Žensko	Ukupno
	grla / kljunova		
jazavac (<i>Meles meles</i> L.)	2	2	4
mačka divlja (<i>Felis silvestris</i> Schr.)	2	2	4
kuna bjelica (<i>Martes foina</i> Erx.)	20	20	40
kuna zlatica (<i>Martes martes</i> L.)	2	2	4
lasica mala (<i>Mustela nivalis</i> L.)	2	2	4
dabar (<i>Castor fiber</i> L.)	-	-	-
zec obični (<i>Lepus europaeus</i> Pall.)	10	10	20
lisica (<i>Vulpes vulpes</i> L.)	4	4	8
čagalj (<i>Canis aureus</i> L.)	1	1	2
tvor (<i>Mustela putorius</i> L.)	2	2	4
fazan – gnjetlovi (<i>Phasianus sp.</i> L.)	20	20	40
trčka skvržulja (<i>Perdix perdix</i> L.)	2	2	4
prepelica pućpura (<i>Coturnix coturnix</i> L.)	5	5	10
golub divlji grivnjaš (<i>Columba palumbus</i> L.)	30	30	60
golub divlji pećinar (<i>Columba livia</i> Gmelin)	40	40	80
patka divlja gluhara (<i>Anas platyrhynchos</i> L.)	5	5	10
vrana siva (<i>Corvus corone cornix</i> L.)	40	40	80
vrana gačac (<i>Corvus frugilegus</i> L.)	30	30	60
čavka zlogodnjača (<i>Coloeus monedula</i> L.)	10	10	20
svraka (<i>Pica pica</i> L.)	10	10	20
šojka kreštalica (<i>Garulus glandarius</i> L.)	15	15	30

3.1.3. Ostale životinjske vrste

Od ostalih životinjskih vrsta na području obuhvata Programa zabilježeni su pripadnici sljedećih skupina:

Znanstveni naziv	Hrvatski naziv
SISAVCI (MAMMALIA)	
<i>Sciurus vulgaris</i>	vjeverica
<i>Erinaceus europaeus</i>	jež obični
<i>Talpa europaea</i>	krtica
<i>Clethrionomys glareolus</i>	šumska voluharica
<i>Microtus agrestis</i>	livadna voluharica
<i>Microtus arvalis</i>	poljska voluharica
<i>Mus musculus domesticus</i>	kućni miš
<i>Apodemus sylvaticus</i>	obični šumski miš
<i>Sorex minutus</i>	mala rovka
PTICE (AVES)	
<i>Sturnus vulgaris</i>	čvorak
<i>Cuculus canorus</i>	kukavica
<i>Streptopelia turtur</i>	grlica
<i>Passer domesticus</i>	domaći vrabac
<i>Turdus philomelos</i>	drozd

i druge životinjske vrste.

3.2. PROCJENA BROJNOG STANJA KRUPNIH VRSTA DIVLJAČI

3.2.1. Procjena brojnog stanja JELENA OBIČNOG (*Cervus elaphus* L.)

JELEN OBIČNI (*Cervus elaphus* L.) u Hrvatskoj obitava u šumskim kompleksima uzduž Dunava, Drave i Save, u Gorskom kotaru, Velikoj i Maloj Kapeli, dijelu Hrvatskog primorja, a znatno manje na Velebitu i Ličkoj Plješivici. Nalazimo ih i na području Istre, osobito na Učki i Čićariji. Građom tijela odaje dojam skladne, plemenite i snažne životinja. U usporedbi s tijelom, glava mu je uska i vitka, a što je stariji, to je punija i šira. Oči su kestenjaste, a ispod njih ima suzne žlijezde što izlučuju masnu ljepljivu masu. Uške su dosta velike, nešto manje od polovice glave. Između uški na glavi su rožišta, koja su deblja i niža što je jelen stariji. Stariji jelen na vratu ima grivu, a košuta je nema. Griva se proteže po cijelome vratu do prsa. Noge su mu visoke i snažne. Noge mu završavaju papcima po kojima je i red dobio ime (papkari). Visina tijela u grebenu je 120 – 150 cm, a dužina od vrha njuške do korijena repa 225 – 275 cm, dok mu je rep 30 cm. Jelen je mase od 125 do 250 kg, a košuta od 70 do 150 kg, ovisno o biotopu i soju. Boja dlake je različita na pojedinim dijelovima tijela, ovisno o izloženosti svjetlu, pa je na leđima i sa strane nešto tamnija nego na trbuhu. Boja dlake ovisi i o spolu i o godišnjem dobu. Osim suzne žlijezde odnosno udubine ispod oko iz koje se luči miris, košuta i jelen imaju mirisne žlijezde s vanjske strane skočnog zgloba (podkoljenska mirisna žlijezda). Osjetila u jelena običnog su vrlo dobro razvijena. Životni vijek jelena običnog je 15 – 20 godina. Kostur jelena građen je za trčanje i preskakanje. Mišići su vrlo snažni pa mu omogućuju brz bijeg i skokove koji mogu biti dugi i do 12 m, a u visinu može bez zaleta skočiti do 2,5 m. Jelen obični je divljač sumraka jer su ga prilike natjerale da se štiti mrakom. Tijekom vegetacije mužjaci žive odvojeno od ženki i obično ne stvaraju krda. Zimi je pak obrnuto pa i mužjaci i ženke žive u krdima. Jelen se glasa najviše tijekom parenja, kad izaziva protivnika na bitku radi osvajanja ili očuvanja već postojećeg krda košuta. Jelen je poligam i za vrijeme parenja okuplja više košuta u „harem“, oplodujući sve. Parenje u nizini počinje koncem mjeseca kolovoza i završava koncem mjeseca rujna. Jelen riče najviše u sumrak, tijekom noći i zorom, ali i danju u vrijeme najjače rike, odnosno kad je ona na vrhuncu. Za to vrijeme vrlo malo jede pa izgubi 20 – 30 kg tjelesne mase. Košuta nosi 34 tjedana i u mjesecu svibnju oteli najčešće jedno, vrlo rijetko dva teleta. Zreli i stari jeleni odbacuju rogovlje već u mjesecu veljači ili mjesecu ožujku. Nešto kasnije odbacuju rogove srednjedobni jeleni, a mlađi ih odbacuju u mjesecu travnju pa čak i mjesecu svibnju. Jelen se kreće na tri načina – korakom, kasom i trkom. Jelen je odličan plivač. Dob se procijenjuje se određuje na osnovu fenološkog osmatranja. Mladunčadi se smatraju telad oba spola od trenutka telenja do završetka prve lovne godine. Pomladak je divljač u drugoj lovnoj godini, mladi su divljač u trećoj i četvrtoj i petoj, srednji u šestoj, sedmoj i osmoj, a zreli u devetoj lovnoj godini i na više.

PROCJENA BROJNOG STANJA JELENA OBIČNOG												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA		M	Ž	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž			
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Jelen obični											
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Jelen obični											
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Jelen obični											
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Jelen obični											
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Jelen obični											
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Jelen obični											
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Jelen obični											
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Jelen obični											
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Jelen obični											
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Jelen obični											

3.2.2. Procjena brojnog stanja JELENA LOPATARA (*Dama dama* L.)

JELEN LOPATAR (*Dama dama* L.) svojom masom i visinom nalazi se između jelena običnog i srne. Glava i tijelo dužine su 1.3-1,8 m, dužina repa je 15-23 cm. Prednje noge obično su nešto kraće od stražnjih. Tjelesna masa odraslih mužjaka iznosi 56-80 kg, a odraslih ženki 30-50 kg. Najčešća boja u ljetnoj dlaci je svjetlorđasto-smeđa, s tamnom prugom na hrptu, koja je izraženija prema repu. Na tijelu se ističu bijele pjege koje se gube prema vratu, a u donjoj trećini ih ograničava svjetla uzdužna pruga. Donji dio vrata, prsa i noge su svjetliji, a trbuh je bijel. Stražnji dio tijela, ogledalo, s obje strane je ograničen crnom prugom, rep je s gornje strane smeđe-crne do crne, a s donje je bijele boje. Zimska je dlaka jednolično sivo-smeđa, po hrptu tamnija, prema trbuhu svjetlija, a unutrašnje strane nogu, donja strana repa i stražnji dio, ogledalo, su bijele boje. Mužjak nosi rogovlje koje je u gornjem dijelu prošireno i spljošteno u obliku nepravilne lopate. Životni vijek iznosi 20-25 godina. Spolno sazrijeva u dobi oko 16 mjeseci. Parenje počinje početkom listopada, a može i kasnije, ovisno o orografskim i klimatskim prilikama. Rika jelena lopatara zvuči kao roktanje i nije slična onoj u jelena običnog. Gravidnost košute traje oko 240 dana; oteli jedno tele (rijetko dva), potkraj svibnja ili početkom lipnja, a telad siše majku 3-4 mjeseca.

Žive u krdima koja predvodi stariji jelen. Najpovoljniji tereni s ravni do brežuljkasti, između 500 i 600 m n/v. Žive u različitim klimatskim uvjetima, a preferiraju staništa s kombinacijom više tipova vegetacije. Vole stare, listopadne šume prožete travnatim područjima, kao i mješovite šume, predalpsku vegetaciju, travnjake, šikare i savane. Hrani se najčešće na paši, a u nedostatku će brstiti grmlje i izbojke drveća. Aktivan je tijekom 24 sata, ali u područjima izražene ljudske aktivnosti pokazuje učestaliju noćnu aktivnost.

Od završetka posljednje glacijacije prirodno obitava u južnoj Europi, Maloj Aziji, duž Sredozemnog mora: Čovjek ga je premjestio i na druge kontinente pa je danas rasprostranjen u 38 zemalja Sjeverne i Južne Amerike, na jugu Afrike, Australiji, Novom Zelandu i Fidžiju. U Hrvatsku je unesen 1850. u ograđeni prostor u Suhopolju, a kasnije u Zelendvor i na Brijune, odakle su naseljeni po kvarnerskim otocima i unutrašnjost Hrvatske.

PROCJENA BROJNOG STANJA JELENA LOPATARA												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA		M	Ž	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž			
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Jelen lopatar											
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Jelen lopatar											
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Jelen lopatar											
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Jelen lopatar											
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Jelen lopatar											
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Jelen lopatar											
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Jelen lopatar											
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Jelen lopatar											
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Jelen lopatar											
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Jelen lopatar											

3.2.3. Procjena brojnog stanja SRNE OBIČNE (*Capreolus capreolus* L.)

SRNA OBIČNA (*Capreolus capreolus* L.) obitava na cijelom području Hrvatske, osim većine otoka i nekih priobalnih dijelova Dalmacije. Broj srna u različitim je područjima Hrvatske promjenjiv i ovisi o prilikama u njihovim staništima.

Tijelo srne skladno je i vitko, a građom je predodređena za život u gustom šikari, gustom visokoj travi i korovu. Iako ima duge i vitke noge, nije ustrajan trkač. Na nogama ima po dva crna sjajna papka, a iznad njih smješteni su, na stražnjoj strani, zapapci. Tijelo je od vrha do korijena repa dugo 130 – 140 cm, a u grebenu je visoko oko 75 cm. Visina, dužina i masa ovise o spolu, dobi, a osobito o biotopu. Ljetna je dlaka srne hrđastocrvene boje, a zimska kestenjastosiva, nalik boji suhog otpalog lišća. Na stražnjici ima žuto – bijelo područje dlaka koja je zimi potpuno bijelo i znatno veće, a naziva se ogledalo. Lanad ima smeđu dlaku s bijelim pjegama, koje se tijekom ljeta polako gube, a jesenskim linjanjem sasvim nestaju. Srne se linjaju dva puta godišnje, u proljeće i jesen. Srna i srnjak imaju između papaka stražnjih nogu imaju međuprstne mirisne žlijezde, koje izlučuju mirisnu tvar za označavanje traga. Na stražnjim nogama ispod skočnog zgloba oba spola imaju potkoljensku mirisnu žlijezdu, koja također luči miris.

Srnjak ima između rogova, prema čelu, čeonu mirisnu žlijezdu, kojom, trljajući rogovima o stabalca i grmlje, ostavlja svoje mirisne tragove i označava svoj teritorij. Srna pak ima na stražnjici mirisnu žlijezdu, koja jako miriše u vrijeme paranje kako bi privukla mužjaka. Osjetila su u srna dobro razvijena, osobito sluh i njuh. Vid im je dobar, ali zbog astigmatične građe očiju teže uočavaju stvari koje nisu u pokretu. Životni vijek srna je oko 15 godina. Tijekom života zubi se hranjenjem troše, a budući da je to trošenje dosta pravilno, po njemu se procjenjuje dob grla.

Dob se procjenjuje na osnovi fenološkog osmatranja. Mladunčadi se smatraju lanad oba spola od trenutka lanjenja do završetka prve lovne godine. Pomladak je divljač u drugoj lovnoj godini, mladi su divljač u trećoj i četvrtoj, srednji u petoj i šestoj, a zreli u sedmoj lovnoj godini i na više.

PROCJENA BROJNOG STANJA SRNE OBIČNE												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA		M	Ž	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž			
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Srna obična											
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Srna obična											
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Srna obična											
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Srna obična											
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Srna obična											
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Srna obična											
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Srna obična											
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Srna obična											
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Srna obična											
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Srna obična											

3.2.4. Procjena brojnog stanja MUFLONA (*Ovis aries musimon* Pall.)

MUFLON (*Ovis aries musimon* Pall.) ili divlja ovca potječe s mediteranskih otoka Korzike i Sardinije, odakle ga je u 18. stoljeću čovjek dalje proširio. Pripadaju među šupljorošce. Rogove u pravilu nose mužjaci. Rogovi rastu spiralno, šuplji su i mogu narasti 85-95 cm i dosegnuti masu do 6 kg. Veličine je obične ovce, mužjaci su visoki oko 75 cm, rep je dugačak oko 10 cm, tjelesne mase do 50 kg, dok su ženke veličinom manje i lakše. Nema vunu nego krutu dlaku koja je zimi tamno kestenjasta, po glavi, podvratku, prsima i gornjem dijelu nogu crvenkasta, s objes strane križa ljeti je siva, a zimi gotovo bijela. Ženke su jednobojne, kestenjasto-smeđe. Na nogama imaju papke čiji donji dio je mekan i dobro prijanja na stjenovitu podlufu. Žive u krdima, ženke s janjadi, a mužjaci stariji od 3 godine odvojeno. Krda se kreću u promjeru 2-3 km. Spolno su zreli s 18 mjeseci, a pare se u listopadu i studenom. Ženka ima mirisnu žlijezdu među stražnjim papcima koja za vrijeme parenja izlučuje mirisnu tvar koja privlači mužjake. Gravidnost ženke traje 21-23 tjedna; u ožujku ili travnju ojanji 1-2 janjeta. Muflonka ima dvije sise, a janje siše preko pola godine. Životni vijek muflona je 15-25 godina. Staništa su mu brda i planine, s dosta stjenovitih i kamenjarskih terena. Preferira pašnjačke predjele i brst, kao domaće ovce. U Hrvatsku je muflon prvo unijet na Brijune, odakle je proširen u druga područja pa ga nalazimo na Biokovu, Pelješcu Senju, Hvaru, Dugom otoku, Petrovoj gori, Papuku u otvorenim lovištima, dok ga u Iloku, Kunjercima i Moslavačkoj gori uzgajaju u ograđenim lovištima.

PROCJENA BROJNOG STANJA MUFLONA												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA		M	Ž	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž			
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Muflon											
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Muflon											
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Muflon											
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Muflon											
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Muflon											
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Muflon											
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Muflon											
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Muflon											
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Muflon											
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Muflon											

3.2.5. Procjena brojnog stanja SVINJE DIVLJE (*Sus scrofa* L.)

SVINJA DIVLJA (*Sus scrofa* L.) je naša autohtona divljač rasprostranjena na gotovo cijeloj površini Hrvatske, osim nekih dalmatinskih otoka. Zastupljena je više u šumskim područjima bogatim hranom (žir, bukvice, kesten), dok ih u crnogoričnim šumama, gdje je ponuda hrane lošija, ima manje. Voli močvarna područja u blizini rijeka i jezera, pogotovo ako se u okolini uzgajaju poljoprivredne kulture. Prednost joj je pred ostalom krupnom divljači njena velika moć reprodukcije. Svinja divlja nije vjerna staništu, pokretna je tražeći hranu i mir.

Tijelo i noge svinje divlje su snažni, trup je zbijen, plosnat, glava je klinasta s dugačkim rilom na čijem su kraju nosnice. Rilo je veoma mišićavo, a donja vilica pokretljiva i ojačana, što svinji divljoj daje veliku snagu kada ruje. Uši su srednje velike, najčešće stoje uspravno. Očni su otvori koso položeni i razmjerno mali. Rep je primjereno dug i tanak. Masa je različita, do 300 kg, ali nije u korelaciji s trofejnom vrijednošću. Tijelo je pokriveno ostrim tvrdim čekinjama, koje su na krajevima svjetlije i rascijepane. Čekinje s hrpta, gdje su najdulje, lovci nakon odstrjela uzimaju kao trofej. Zimi se ispod čekinja nalazi sloj guste vunaste dlake. Prasad je žućkasta ili siva, a sa svake strane ima tamne pruge. Svinja divlja ima zube očnjake, u vepra su razvijeniji mnogo jače nego u krmača i nazivaju se kljovama. U donjoj su vilici sjekači, u gornjoj brusači. Očnjaci krmače nazivaju se klicama. Ženka ima najčešće 10 sisa, od kojih je osam aktivnih. Osjetila su im odlično razvijena, ponajprije njuh i sluh, vid je nešto slabiji. Vrlo su oprezne. Svinja divlja se kreće korakom, kasom i trkom.

Dob se procijenjuje na osnovu fenološkog osmatranja. Mladunčad se smatraju prasad oba spola od trenutka prašenja do završetka prve lovne godine. Pomladak je divljač u drugoj lovnoj godini, mladi su divljač u trećoj, srednji u četvrtoj i petoj, a zreli u šestoj, sedmoj lovnoj godini i na više.

PROCJENA BROJNOG STANJA SVINJE DIVLJE													
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ	
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA		M	Ž		
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž				
		grla											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Svinja divlja												
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Svinja divlja												
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Svinja divlja												
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Svinja divlja												
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Svinja divlja												
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Svinja divlja												
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Svinja divlja												
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Svinja divlja												
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Svinja divlja												
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Svinja divlja												

3.2.6. Procjena brojnog stanja OSTALIH VRSTA KRUPNE DIVLJAČI

Ukoliko se na području izvan lovišta odnosno na području obuhvata ovim programom pojavi neka vrsta krupne divljači koja nije izrijekom navedena, procjenu brojnog stanja potrebno je evidentirati u obrascu PZD-2.

PROCJENA BROJNOG STANJA OSTALIH VRSTA KRUPNE DIVLJAČI												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA		M	Ž	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž			
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.												
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.												
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.												
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.												
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.												
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.												
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.												
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.												
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.												
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.												

3.3. PROCJENA BROJNOG STANJA SITNIH VRSTA DIVLJAČI

3.3.1. Procjena brojnog stanja JAZAVCA (*Meles meles* L.)

JAZAVAC (*Meles meles* L.) je naša autohtona divljač i nalazimo ga u svim staništima, i u nizinama i u brdsko – planinskim područjima. Iznimka su samo jadranski otoci. Dug je 60 do 70 cm, a visok 30 cm. Rep mu doseže 20 cm. Prosječne je mase desetak, a izrazito krupni primjerci mogu biti do 30 kg mase. Dlaka mu je po leđima sivocrna, a glava mu je bijela s dvije crne pruge što se pružaju od usta preko očiju i čela sve do iza tjemena. Prsa, noge i trbuh su crni. Prednje su mu noge bolje razvijene i snažnije od stražnjih i imaju jake i duge nokte. Raspored i građa mišića prednjih nogu prilagođeni su kopanju. Tijelo mu je zbijeno i snažno, prilagođeno životu pod zemljom. Stoga ima malene uši i oči, noge su mu kratke i snažne. Pod repom ima veliku mirisnu perianalnu žlijezdu, koja obilno luči sekret tipična i prodorna mirisa. Svežder je i hranu traži uglavnom njuhom u sumrak i noću. Hrani se šumskim plodovima, gomoljima, kukuruzom, voćem, jajima, kukcima, puževima te sitnom divljači koju može svladati. Čini štete u poljodjelstvu i u lovnom gospodarenju.

PROCJENA BROJNOG STANJA JAZAVCA						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Jazavac					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Jazavac					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Jazavac					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Jazavac					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Jazavac					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Jazavac					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Jazavac					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Jazavac					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Jazavac					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Jazavac					

3.3.2. Procjena brojnog stanja MAČKE DIVLJE (*Felis silvestris* Schr.)

MAČKA DIVLJA (*Felis silvestris* Schr.) je naizgled vrlo slična običnoj domaćoj mački i građom tijela i obojenošću dlačnog pokrivača. No divlja je mačka krupnija i snažnije građe od domaće. Križa se s domaćom mačkom tako da u većini naših staništa ima križanaca. Krzno joj je neujednačene tamnosive boje prošarano tamnom linijom uzduž hrpta te poprečnim prugama po leđima i trbuhu. Na podbratku pa i vratu dlaka je svjetlija, odnosno žućkastobljeda, dok je na trbuhu zagasito sivo – žut. Tijelo joj je zbijenije i dugačko 80 – 90 cm, i visoko 35 – 45 cm. Mase je do 10 kg, a iznimno i više. Ima veću i zaobljeniju glavu sa snažnim vratom te jake noge.

Na šapama ima pet prstiju s oštrim pandžama, koje pri hodu uvlači među jastučice na prstima. Rep je kitnjast, dugačak 40, pa i nešto više centimetara. Jednakomjerno je obrastao dlakom cijelom svojom duljinom, a na kraju završava tupo. Uzduž repa je 6 do 8 tamnih kolutova, koji su tamniji što su bliži vrhu repa, a on je sam crn. Sva su joj osjetila dobro razvijena, posebice vid. Zbog toga se dobro snalazi i u gotovo potpunu mraku.

Mačka divlja je strogo zaštićena vrsta u Republici Hrvatskoj temeljem Zakona o zaštiti prirode i Pravilnika o strogo zaštićenim vrstama.

Temeljem Zakona o lovstvu uvrštena je u sitnu, dlakavu divljač. Odredbom čl. 60. st. 3. navedenog Zakona, mačkom divljom gospodari se u skladu s Planom gospodarenja mačkom divljom u Republici Hrvatskoj i akcijskim planom gospodarenja mačkom divljom za pojedinu godinu. Pravilnik o lovostaju određuje razdoblje lovostaja za mačku divlju u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca.

PROCJENA BROJNOG STANJA MAČKE DIVLJE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Mačka divlja					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Mačka divlja					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Mačka divlja					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Mačka divlja					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Mačka divlja					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Mačka divlja					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Mačka divlja					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Mačka divlja					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Mačka divlja					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Mačka divlja					

3.3.3. Procjena brojnog stanja KUNE BJELICE (*Martes foina* Erx.)

KUNA BJELICA (*Martes foina* Erx.) je naša autohtona divljač, obitava u većini hrvatskih staništa i vidno je brojnija od kune zlatice. Osim što naseljava kontinentalni i središnji dio, izraziti je stanovnik juga te ju nalazimo u priobalju i na otocima. Štoviše, u krškim staništima je brojnija. U brdskim i brdsko – gorskim područjima obitava tijekom ljeta, a početkom zime migrira u niže predjele. To znači da je i u našim predjelima areal kune bjelice i kune zlatice uvelike zajednički. Kuna bjelica tjelesno je nešto manja od srodne joj zlatice, ali je zato robusnije građena. Sukladno tome ima kraće noge. Na grlištu, vratu i prsima ima mrlju bijele dlake po kojoj je i dobila naziv i po čemu ju razlikujemo od zlatice. Ta je mrlja uzdužno podijeljena na dva kraka čiji se vršci protežu do prednjih nogu pa i prelaze na njih. Dlaka kune bjelice je sivkastosmeđa, jer ima bjelkastu podlaku. To daje dojam svjetlije boje dlačnog pokrivača. Dlaka je nešto grublja i rjeđa nego u zlatice te se čini kao da ne pokriva dostatno njezino tijelo. Obraslost šapa dlakom nije izrazita te se u tragu uočavaju jastučići prstiju. Njuška u bjelice nije pigmentirana pa ima mesnatoružićastu boju. Ostali detalji vanjštine podjednaki su opisu kune zlatice. Kuna bjelica, premda je spretna i okretna divljač, ipak nije dobar penjač poput kune zlatice pa su njena skrovišta pretežno na tlu, u različitim pukotinama, oborenim stablima, rupama, stijenama i napuštenim zdanjima. Zato je često vidamo u naseljima i parkovima. Gustoća populacije u staništu kune bjelice bitno je veća nego u zlatice. I premda su obje kune asocijalna ponašanja, čini se da bjelica lakše podnosi pripadnike iste vrste na svom staništu. Svoj teritorij također obilježava izmetom i sekretom analnih žlijezda.

PROCJENA BROJNOG STANJA KUNE BJELICE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Kuna bjelica					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Kuna bjelica					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Kuna bjelica					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Kuna bjelica					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Kuna bjelica					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Kuna bjelica					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Kuna bjelica					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Kuna bjelica					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Kuna bjelica					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Kuna bjelica					

3.3.4. Procjena brojnog stanja KUNE ZLATICE (*Martes martes* L.)

KUNA ZLATICA (*Martes martes* L.) je također naša autohtona divljač i obitava pretežno u brdskim i brdsko – gorskim staništima te većim šumskim kompleksima na nižoj nadmorskoj visini. Preferira starije šumske komplekse, bez gustog podrasta grmlja. Kuna zlatica duga je 70 – 80 cm, a od toga na rep otpada 20 – 25 cm. Visoka je oko 25 cm, a mase 1,5 do 2,0 kg. Tijelo joj je izduženo i gipko. Lubanja joj je građena tako da glavu može uvući u male otvore, rupe u tlu i otvore na deblima. Kamo uspije uvući glavu, uspijeva provući cijelo tijelo. Na glavi su uočljive kratke trokutaste i na vrhu zaobljene uši, krupne oči i crna njuška. Na glavi ima raspoređene taktilne dlake, iznad očiju, najviše na gornjoj usni te nešto ispod brade. Donja strana vrata i djelomice prsa zlatnožute su boje pa je po tome dobila ime. Ta malja svjetlije dlake uglavnom je zaokružena oblika i rijetko kada zahvaća prednje noge. Ima snažne i relativno kratke noge te se zahvaljujući tome vrlo spretno penje po drveću i kreće po krošnjama. Osnovna je boja dlačnog pokrivača kune zlatice kestenjasta do tamnosmeđa, a poddlaka je gusta i ima žućkaste vrhove. Rep joj je kitnjast, a dlaka je na njemu tamnija nego na tijelu. Osjasta je dlaka mekana i svilenkasta, što njezino krzno čini atraktivnim. Na nogama ima duge i oštre nokte koji joj pomažu u penjanju i hvatanju plijena. Na šapama imaju pet prstiju, a prostor između njih i sami jastučići prstiju obrasli su dlakom.

PROCJENA BROJNOG STANJA KUNE ZLATICE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Kuna zlatica					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Kuna zlatica					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Kuna zlatica					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Kuna zlatica					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Kuna zlatica					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Kuna zlatica					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Kuna zlatica					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Kuna zlatica					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Kuna zlatica					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Kuna zlatica					

3.3.5. Procjena brojnog stanja LASICE MALE (*Mustela nivalis* L.)

LASICA MALA (*Mustela nivalis* L.) je naša najmanja zvijer i obitava po cijeloj Hrvatskoj. Vrlo je prilagodljiva raznovrsnu staništu te ju nalazimo u šumarcima, uz hrpe kamenja, plastove sijena, živice i ograde, uz okućnice i gospodarske zgrade, odnosno svuda gdje se zadržavaju štakori, voluharice i miševi. Lasica mala je vrlo okretna i spretna životinja. Ima usko vretenasto tijelo dugačko oko 20 do 25 cm. Od ukupne duljine tijela na rep otpada posljednjih 3 – 5 cm. Teži desetak dekagrama. Ženka je manja od mužjaka. Krzno je većinom zagasitocrvene do tamnosmeđe boje, ali se mogu naći i primjerci s ponešto sivkaste dlake. Po trbuhu, donjoj strani vrata i šapama dlaka joj je bijela. Ima dva para jakih očnjaka. Na svim šapama ima po pet prstiju s oštrim noktima, koji se ocrtavaju i u tragu. Kreće se u skokovima, a ima izvrsno razvijena sva osjetila. Osim odlično razvijenih osjetila, ima iznimnu brzinu te tjelesnu izdržljivost i snagu. Znatiželjna je i neustrašiva životinja.

PROCJENA BROJNOG STANJA LASICE MALE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Lasica mala					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Lasica mala					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Lasica mala					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Lasica mala					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Lasica mala					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Lasica mala					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Lasica mala					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Lasica mala					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Lasica mala					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Lasica mala					

3.3.6. Procjena brojnog stanja DABRA (*Castor fiber* L.)

DABAR (*Castor fiber* L.) pripada porodici Castoridae i najveći je glodavac sjeverne polutke. Masivne i zdepaste je građe, izvrstan plivač i ronilac što mu omogućava građu tijela. Dužina tijela dosegne do 1 m, visina u hrptu je do 30 cm, a rep je širok i plosnat dužine do 30 cm. Težina odrasle jedinke je 20 – 30 kg. Boja dlake je tamnokestenjasta do sivkasta, na trbuhu je svjetlija dlaka. Dabar živi na vodotocima i vodenim površinama obraslim bogatom močvarnom vegetacijom zeljastih i drvenastih vrsta. Osnovni stanišni uvjet za dabra je stalna i dovoljno duboka voda (min. 30 cm). Isključivo je biljojed, ljeti se hrani sočnim zeljastim biljem koje nalazi u vodi ili neposredno na obali. Jede trave, šaševe, mlade izbojke i lišće mekih listača. Dabar je monogam. Spolna zrelost nastupa sa 2,5 godine. Pari se od siječnja do ožujka i parenje se odvija u vodi. Gravidnost traje prosječno 105 dana i ima jednu generaciju godišnje. Ženka okoti 1 – 5 mladih koji gledaju i dlakavi su odmah nakon okota. Dabar doživi starost 17-20 godina, a do 16. aktivno sudjeluje u reprodukciji. Ima relativno malo prirodnih neprijatelja. Nekad mu je glavu opasnost predstavljao vuk, a ponekad za mladunce lisica ili orao. Najviše je stradavao zbog lova na krznašice. Danas opasnost za dabra u prvom redu predstavlja promet, potom čovjek sa svojim zahvatima u staništu, a u blizini naselja opasnost predstavljaju psi skitnice.

Dabar je strogo zaštićena vrsta u Republici Hrvatskoj temeljem Zakona o zaštiti prirode i Pravilnika o strogo zaštićenim vrstama. Temeljem Zakona o lovstvu uvršten je u sitnu, dlakavu divljač. Temeljem čl. 60. st. 3. Zakona o lovstvu, dabrom se gospodari u skladu s Planom gospodarenja dabrom u Republici Hrvatskoj i akcijskim planom gospodarenja dabrom za pojedinu godinu. Pravilnik o lovostaju određuje razdoblje lovostaja za dabra u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca.

PROCJENA BROJNOG STANJA DABRA						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Dabar					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Dabar					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Dabar					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Dabar					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Dabar					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Dabar					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Dabar					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Dabar					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Dabar					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Dabar					

3.3.7. Procjena brojnog stanja ZECA OBIČNOG (*Lepus europaeus* Pall.)

ZECA OBIČNI (*Lepus europaeus* Pall.) u Hrvatskoj obitava na gotovo svim nizinskim staništima, u dolinama velikih rijeka i na nadmorskim visinama od 50 m do 250 m i većim otocima, ali i na planinama. Boja je po leđima sivkasto – hrđasta, žućkastosmeđa, prilagodljiva godišnjem dobu, starosti i staništu, a po trbuhu bijela. Linjanje odnosno izmjena dlake, događa se dva puta godišnje. Prema gore zavrnuti rep odozgo je crn, a odozdo bijel. Uške koje su duže od glave imaju crnkaste vrhove. Na gornjoj usni imaju osjetilne dlake (brkovi). Sluh je izvanredno razvijen, kao i njuh. Iako su oči velike i samo djelomično pokrivena kapcima, vid je slab. Tijelo zeca čvrsto je građeno. Stražnje noge, sa samo četiri prsta, mnogu su duže, šire i jače od prednjih. Tabani su mu cijeli pokriveni gustom, žilavom dlakom različite vrste i finoće. Prosječna je dužina tijela odraslog zeca 58 cm, a njegova repa 9 cm. Visina do grebena ne prelazi 30 cm. Masa je 3,5 - 6 kg. Parenje i koćenje (okot) mogući su više puta (3 do 5) tijekom godine. Parenje počinje već u mjesecu siječnju ili veljači. Period skotnosti zečice traje 41 do 42 dana. Unatoč relativno velikom biološkom (idealnom) prirastu, vrlo je malen tzv. realni prirast. Zečići se rađaju u jednostavnom ležaju, logi, odnosno na posve ravnom tlu, u jednostavnoj udubini ili u dubokoj brazdi. Ako ih je više (4 do 5), zečica ih iz sigurnosnih razloga razmjesti odvojeno u dva ili više ležaja. Zečići su spolno zreli i spremni za reprodukciju već nakon 6 do 8 mjeseci.

PROCJENA BROJNOG STANJA ZECA OBIČNOG						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Zec obični					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Zec obični					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Zec obični					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Zec obični					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Zec obični					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Zec obični					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Zec obični					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Zec obični					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Zec obični					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Zec obični					

3.3.8. Procjena brojnog stanja LISICE (*Vulpes vulpes* L.)

LISICA (*Vulpes vulpes* L.) je naš najrašireniji i najpoznatiji predstavnik porodice pasa. U Hrvatskoj je rasprostranjena po cijelom njezinu području i na nekim otocima (Krk, Rab). Veličine je osrednjeg psa, visoka 45 – 50 cm i dugačka oko 120 cm. Od ukupne duljine tijela oko 40 cm otpada na kitnjasti rep. Tjelesna joj je masa 6 do 8 kg, premda može težiti i 10-ak kg. U europske lisice razlikuju se dvije osnovne obojanosti tijela, s nekoliko nijansa. To je crvena boja dlake, koja je po cijeloj gornjoj strani sa svojevrsnim prijelazima u žuto-crvene ili žutohrđaste nijanse. Dlaka, odrasle lisice u području čela, ramena i stražnjeg dijela leđa ima bijele vrhove pa se stoga doimaju srebrnim. Donji dio obraza i vrata odnosno grlište, te prsa su bijeli. Uši i šape su crni. Lisica hoda tako da stražnjim nogama staje u trag prednjih nogu. Na nogama ima po 4 prsta s pandžama koje ne može uvući. Od osjetila lisica ima vrlo dobro razvijen njuh i sluh, a vid joj je slabije razvijen. Takva kombinacija osjetila i nepogrešiv sluh omogućuju i slijepoj lisici da preživi. Mirisne žlijezde ima na šapama odnosno mekušima (tabanima) koji ostavljaju miris u tragu kojim prođe. Također ima analne žlijezde koje su zajednička osobina pripadnika porodice pasa i njima se služi u obilježavanju teritorija. S gornje strane repa, uz sam korijen, jedinke oba spola imaju posebnu žlijezdu koja je izrazito aktivna u vrijeme parenja. Njezina izlučevina miriši slično mirisu cvijeta mirisne ljubice (*Viola odorata*), po čemu je ova žlijezda nazvana viola. Najčešća i najvažnija parazitarna bolest je šugavost, a od zaraznih bolesti najopasniji je silvatični oblik bjesnoće (lisica je prirodni rezervoar virusa bjesnoće).

PROCJENA BROJNOG STANJA LISICE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Lisica					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Lisica					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Lisica					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Lisica					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Lisica					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Lisica					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Lisica					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Lisica					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Lisica					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Lisica					

3.3.9. Procjena brojnog stanja ČAGLJA (*Canis aureus* L.)

ČAGALJ (*Canis aureus* L.) obitava u Dalmaciji, otocima južnog Jadrana, Panonskoj Hrvatskoj, Kvarnerskom primorju, Istri i dijelu Gorskog kotara. U opisu izgleda i vanjštine čaglja prevladavaju tjelesne karakteristike svojstvene lisici i vuku. Duljina je njegova trupa 90 do 100 centimetara, a repa 24 centimetra. Visina u grebenu mu je od 45 do 50 centimetara. Tjelesna masa većinom mu je od 10 do 15 kilograma, iako kapitalni primjerci mužjaka mogu znatno premašiti tu težinu. Glava je slična lisičjoj te ima uspravne i nešto veće uši zaobljena vrha, krupne okrugle oči i dugu zašiljenu njušku, što zajedno glavi daje lisičji profil. Noge su mu duge i građom prilagođene trčanju. Trag mu je vrlo sličan lisičjem, premda je veći. U tragu osim otisaka šape ostavlja i tragove noktiju četiri prsta. Tijelo mu je relativno zbijeno, podjednako razvijeno u plećima i u slabinama i nije odviše snažno građeno. Rep mu je kitnjast i doseže do skočnog zgloba. Boja dlake na leđima mu je svijetla odnosno zlatnožuta do hrđasta, te je po hrptu, gornjoj strani vrata, vanjskoj strani nogu i repu protkana crnim dlakama. Prema trbuhu postaje svjetlija te je na samom trbuhu, donjoj strani vrata i unutarnjoj strani nogu gotovo bijela. Karakterističan oblik glavi čaglja daju duge dlake na obrazima. Glasa se zavijanjem poput psa, koje je neugodno jer podsjeća na ljudski jauk. Sva su osjetila vrlo dobro razvijena. Osobito se ističu njuh i sluh.

PROCJENA BROJNOG STANJA ČAGLJA						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Čagalj					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Čagalj					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Čagalj					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Čagalj					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Čagalj					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Čagalj					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Čagalj					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Čagalj					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Čagalj					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Čagalj					

3.3.10. Procjena brojnog stanja TVORA (*Mustela putorius* L.)

TVOR (*Mustela putorius* L.) je rasprostranjen je u većem dijelu Hrvatske. Pogoduju mu staništa koja obiluju hranom, bez obzira na to jesu li to ravnica, planina, šuma ili polje. Uglavnom češće nastanjuje područja uz ljudska naselja, osobito sela i seoska gospodarstva. Ljeti obitava u poljima, šumarcima i šumama, a zimi dolazi bliže naseljima, odnosno selima, pa i gradovima jer na njihovu području lakše nalazi hranu. Odrasli tvor dug je oko 40 cm, a duljina repa oko 15 cm. Masa mu je do jednog kilograma. Tijelo je pokriveno tamnokestenjastom, gotovo crnom dlakom. Na leđima i bokovima dlaka je kestenjasta pa ta područja izgledaju svjetlije. Ispod tamne osjaste dlake vidi se finija žuta vunasta podlaka. Iza očiju i preko čela ima područje žuto – bijele dlake, koja se pruža obostrano malo ispod i iza ušiju. Jednako svijetla dlaka u obliku mrlje nalazi se oko njuške. Ima kratke noge, a uz anus perianalne žlijezde koje izlučuju sekret izrazito neugodna i prodorna smrada. Stiskanjem analnih žlijezda prska njihov sadržaj, čime se služi za obranu. Noćno je aktivna životinja. Dan provodi pretežno u skrovištu.

PROCJENA BROJNOG STANJA TVORA						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Tvor					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Tvor					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Tvor					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Tvor					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Tvor					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Tvor					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Tvor					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Tvor					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Tvor					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Tvor					

3.3.11. Procjena brojnog stanja FAZANA – GNJETLOVA (*Phasianus sp. L.*)

FAZAN – GNJETLOVI (*Phasianus sp. L.*) obitava u gotovo svim našim krajevima, posebice u Podravini i Posavini. Nema ih ili ih ima malo u Lici, Gorskom kotaru i južnoj Dalmaciji. Fazan je dug oko 60 cm, a toliko mu je dug i rep. Raspon krila je oko 75 cm, a masa 1,2 – 1,6 kg. Koka je manja, duga je oko 50 cm (rep 30 cm), a mase oko 1 kg. Pijevac je po glavi i vratu metalnozeline boje, prsa i trbuh su tamnocrveni, s tamnim pjegama, na pokrilju su bijele pjege. Rep je crvenosmeđ s tamnosmeđim poprečnim prugama. Ima ostruge. Ženka je mnogo jednostavnije i neuglednije obojena. Osnovna boja njezina perja prilagođena je boji zemlje i suhoga lišća, što joj je odlična zaštita. Fazan je poligamna vrsta, ali i ženka se može pariti s više mužjaka. U prirodi je najpogodniji omjer spolova 1 : 4–5 u korist fazanki. Negdje potkraj mjeseca ožujka, dolaskom dužeg dana i toplijeg vremena, probudi se spolni nagon. Pri gniježđenju ženka se udalji od pijevčevog teritorija. Gnijezdo, promjera 22 cm i duboko 6 cm, pravi u tlu na rubu kultura (ne u sredini, po mogućnosti u blizini šumaraka), ispod malo otpalog granja obraslog travom; prostor mora biti obasjan suncem nekoliko sati na dan. Fazanka snese prvo jaje 8 do 10 dana poslije parenja (negdje oko 20. travnja). U 16–26 dana snese 8–18 sivomaslinastih jaja. Gnijezdo prekiva lišćem. Ženka sjedi na jajima 24 dana. Fazanka vodi piliće do starosti od 12 do 15 tjedana.

PROCJENA BROJNOG STANJA FAZANA - GNJETLOVA						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Fazan - gnjetlovi					

3.3.12. Procjena brojnog stanja TRČKE SKVRŽULJE (*Perdix perdix* L.)

TRČKA SKVRŽULJA (*Perdix perdix* L.) ili poljska jarebica ili krža. U Hrvatskoj je rasprostranjena svuda gdje ima polja do 600 metara nadmorske visine. Mase je 350 - 400 grama, duga 31 cm (od vrha kljuna do kraja repa). Rep je dug 8-10 cm, a raspon krila je 45-59 cm. Temeljna je boja perja boja zemlje s uzdužnim i poprečnim bjelkastim prugama. Kljun je prilično jak, sive je boje. Pisak i prsti pokriveni su rožnatim ljuskama. Mužjaci nemaju ostrugu. Vid i sluh razvili su se kao dva glavna osjetila za uočavanje opasnosti, jer trčke skvržulje dobro vide i čuju na veliku udaljenost. Njuh i okus slabo su razvijeni. U veličini i masi mužjaka i ženke nema razlike. Trčka skvržulja živi oko pet godina, ali ih vrlo malo dožive više od tri godine. Trčke skvržulje su jednoženci i idealan je omjer spolova 1: 1. Parenje počinje koncem mjeseca veljače, što ovisi o vremenskim prilikama. Mužjak bira ženku iz drugog jata, glasno ju doziva, obično u sumrak. Čim se mužjak i ženka spare, napuštaju jato i traže svoj životni prostor. Trčka skvržulja pravi gnijezdo u mjesecu travnju ili svibnju. Gnijezdo je udubina u tlu promjera 12 – 15 cm pokrivena suhom travom i vlastitim perjem. Najčešće ga napravi na nekošenoj travnatoj površini ili drugom neobrađenom zemljištu, na međi, u djetelini, živici i žitu. Trčka skvržulja snese 15 – 22 jaja po gnijezdu. Najbolja nesivost je u drugoj i trećoj godini života, a u četvrtoj i dalje naglo opada. Ženka sjedi na jajima 23 dana, a mužjak u blizini drži „stražu“. Osušeni pilići odmah napuštaju gnijezdo (potrkušci).

PROCJENA BROJNOG STANJA TRČKE SKVRŽULJE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Trčka skvržulja					

3.3.13. Procjena brojnog stanja PREPELICE PUĆPURE (*Coturnix coturnix* L.)

PREPELICA PUĆPURA (*Coturnix coturnix* L.) ime je dobila po javljanju „puć-puć, puć-puruć“. To je naša najmanja koka. Nastanjuje gotovo cijelu Europu izuzev sjeverne Skandinavije i Rusije. S obale sjeverne Afrike dolazi krajem travnja ili početkom svibnja gdje se gnijezdi. Krajem kolovoza i početkom rujna, skuplja se u jata i lete preko mora u pravcu Afrike gdje provode zimu. Hrani se sjemenkama korova i kukcima. Parenje prepelica je u svibnju, lipnju i srpnju kada ženka snese u gnijezdu 7-14 bjelkastih i smeđe-žutih jaja s crnim pjegicama i točkama, te sjedi na njima oko 23 dana. Pilići su potrkusci i ostaju u jatu do selidbe. To uvjetuje i specifičan način bonitiranja lovišta.

PROCJENA BROJNOG STANJA PREPELICE PUĆPURE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Prepelica pućpura					

3.3.14. Procjena brojnog stanja GOLUBA DIVLJEG GRIVNJAŠA (*Columba palumbus* L.)

GOLUB DIVLJI GRIVNJAŠ (*Columba palumbus* L.) je ptica selica i naša gnjezdarica. Ima je u svim dijelovima svijeta. Razlikujemo ih oko 600 vrsta. Dolazi u naše šume u proljeća, gdje se gnijezdi na drveću. Odlazi u jesen u velikim jatima. Ženka snese dva puta godišnje (travanj, lipanj) po dva jaja na kojima sjedi 17 dana. Gnijezda pravi u šumi, na visokim stablima. U nekoliko posljednjih desetljeća nastanjuje urbane sredine. Kao i većina drugih ptica, hrani se biljnom i animalnom hranom. Neprijatelji su joj ptice grabljivice, lasice i dr.

Temeljem Zakona o zaštiti prirode i Pravilnika o strogo zaštićenim vrstama, golub divlji grivnjaš strogo je zaštićena vrsta u Republici Hrvatskoj i to njezina gnjezdeća populacija na koju lov nije dopušten.

Golub divlji grivnjaš je temeljem Zakona o lovstvu svrstan u sitnu, pernatu divljač. Pravilnik o lovostaju određuje lovostaj za goluba divljeg grivnjaša u razdoblju od 1. veljače do 31. srpnja. Lov goluba divljeg grivnjaša dopušten je izvan razdoblja lovostaja.

PROCJENA BROJNOG STANJA GOLUBA DIVLJEG GRIVNJAŠA						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		g r l a				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Golub divlji grivnjaš					

3.3.15. Procjena brojnog stanja GOLUBA DIVLJEG PEĆINARA (*Columba livia* Gmelin)

GOLUB DIVLJI PEĆINAR (*Columba livia* Gmelin) je dug 32-34 cm, ima raspon krila oko 63 cm, rep 10 cm, a mase oko 300 grama. Ženka je nešto sitnija. Ova ptica ima perje škrljasto plave, mutnoplave boje. Perje na grudima i na vratu ima metalan odsjaj, koji je obično s donje strane purpurnog sjaja, dok je s gornje strane plavozelenog metalnog sjaja. Na krilima se nalaze dvije crne pruge (trake) i jedan crno obojeni široki završni rub na repu. Na donjem djelu leđa nalazi se svijetlije perje. Ženka je nešto blijeđe boje i ima znatno manje sjaja na grudima i vratu. Golub pećinar se leže bar dva puta godišnje, dok gradski golub to čini najmanje tri puta. Golub pećinar je vrlo sličan običnom gradskom golubu. Od njega je nešto okretniji, malo brži u letu i znatno plašljiviji. Pri hodu se njiše kod svakog koraka. Leti odlično i postiže brzinu od sto kilometara na sat. Izbjegava praviti gnjezdo na drveću, iako se u sjevernoj Africi može vidjeti da se gnijezdi na palmama ili kod nas, na Jadranu, na drveću. Pri sakupljanju hrane je vrlo pokretan i može satima trčati u svim pravcima da bi napunio svoju voljku hranom. Pri pijenju vode redovito zagazi u vodu.

PROCJENA BROJNOG STANJA GOLUBA DIVLJEG PEĆINARA						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Golub divlji pećinar					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Golub divlji pećinar					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Golub divlji pećinar					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Golub divlji pećinar					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Golub divlji pećinar					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Golub divlji pećinar					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Golub divlji pećinar					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Golub divlji pećinar					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Golub divlji pećinar					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Golub divlji pećinar					

3.3.16. Procjena brojnog stanja PATKE DIVLJE GLUHARE (*Anas platyrhynchos* L.)

PATKA DIVLJA GLUHARA (*Anas platyrhynchos* L.) je najbrojnija i najrasprostranjenija patka divlja. Optimalna su staništa patke divlje gluhare prostrana, plitka močvarna područja, ali obitavaju i po riječnim rukavcima i mirnijim dijelovima rijeka i potoka, jezerima, barama i umjetnim kanalima, uključujući one u naseljima, na poljoprivrednim površinama i u vlažnim šumama. Na priobalnom moru zadržavaju se veoma rijetko. Gluhara je naša najveća patka plivarica, teži od 0,8 do 1,4 kg, a mužjak je nešto teži. Ženka je jednolično smeđeg tamno ispjeganog ruha (uključujući trbuh) s tamnijom prugom preko oka i svjetlom iznad oka. Mužjaci su jedinstveno obojani: glava i vrat su blistavo zeleni, od tamnoljubičastosmeđih prsa odvojeni su bijelom ogrlicom. Tijelo je sivo, podrepak, nadrepak i donji dio leđa su crni, a rubovi repa bijeli. U oba spola tijekom cijele godine zrcalo je plavo i omeđeno s dvije tanke bijele pruge. Gluhare su svejedi s vrlo širokim i raznolikim jelovnikom i načinima prikupljanja hrane. Od biljne hrane uzimaju alge i zelene dijelove vodenog bilja, ali i gomolje, podanke i plodove, katkad izlaze i na obale i okolna područja, gdje pasu poput gusaka i skupljaju sjemenke, uključujući žitarice i razne druge kulture na poljodjelskim površinama. Od životinjske hrane uzimaju različite vodene beskralježnjake, ponajviše kukce. Znatno manje jedu sitne ribe i vodozemce, uglavnom kad ih nađu uginule ili zarobljene u lokvicama. Najveći dio gluhara gnijezdi se od mjeseca travnja do mjeseca srpnja. Mužjaci ne sudjeluju u brizi oko potomstva. Gnijezda grade najčešće na tlu među gustom obalnom vegetacijom, ali i u širokim dupljama u stablima te vrbama sječanim u „glavu“. Gnijezda grade ženke, uglavnom od trave i lišća, iznutra ga oblažu paperjem koje čupaju s trbuha. Polazu najčešće 9 do 13 rjeđe 4 do čak 18) sivkasto zelenikastih, katkad plavkastih jaja. Inkubacija traje 27 do 28 dana (najmanje 23, najviše 32 dana). Od predatora gluhare uništavaju zvijeri (vidra, lisica, divlja mačka, kune) i krupne grabljivice (orao štekavac, jastreb, sivi sokol), dok pačice hvataju crne lunje i eje močvarice, a jaja uništavaju i vrane te sitne zvijeri (jazavac, lisica, tvor, jež, kune).

PROCJENA BROJNOG STANJA PATKE DIVLJE GLUHARE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Patka divlja gluhara					

3.3.17. Procjena brojnog stanja VRANE SIVE (*Corvus corone cornix* L.)

VRANA SIVA (*Corvus corone cornix* L.) je naša najčešća i najrasprostranjenija vrana, obitava u cijeloj Hrvatskoj. Obitava na svim tipovima otvorenih i mješovitih staništa (uključujući naselja i poljodjelske površine) širom Hrvatske, a izbjegava jedino gusta i velika šumska područja i najviše planine. Siva je vrana među krupnijim vranama, teže 0,4-0,7 kg. Sive je boje s crnom glavom, krilima i repom. Najdulji zabilježeni životni vijek u prirodi je 19 godina. Drže se pojedinačno, u parovima ili manjim skupinama, na bogatijim staništima okupljaju se u većem broju (smetlišta, žitna polja nakon žetve i slično), a povremeno stvaraju i prava jata. Gnijezde se u samotnim parovima. Let je prilično trom i spor, hoda često poskakujući. Agresivne su, često napadaju druge ptice, otimaju im hranu, okupljaju se oko sova i grabljivica i uznemiruju ih i slično. Svejedi su, hrane se vrlo raznoliko, raznim beskralježnjacima, sjemenjem (osobito žitaricama), plodovima, sitnim kralježnjacima (uključujući jaja i mlade ptice u gnijezdu), lešinama, raznim otpacima koje skuplja po smetlištima, poljodjelskim površinama i oko naselja, ali i naplavinama na obalama rijeka, jezera i mora. Često otimaju hranu od drugih ptica, pa i grabljivica. Sive vrane grade gnijezda u krošnjama osamljenih stabala, u šumarcima ili uz rubove šuma, katkad i na stupovima dalekovoda. Polog se sastoji od 3 do 6 jaja, inkubacija traje 18 do 19 dana, a ptići se osamostaljuju nakon 30 do 38 dana. Sive vrane su plijen srednje velikih ptica grabljivica (jastrebovi, sokolovi, sova ušara) i zvijeri (kune, mačka divlja).

PROCJENA BROJNOG STANJA VRANE SIVE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Vrana siva					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Vrana siva					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Vrana siva					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Vrana siva					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Vrana siva					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Vrana siva					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Vrana siva					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Vrana siva					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Vrana siva					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Vrana siva					

3.3.18. Procjena brojnog stanja VRANE GAČAC (*Corvus frugilegus* L.)

VRANA GAČAC (*Corvus frugilegus* L.) je rasprostranjena samo u nizinskom dijelu Republike Hrvatske, u gorsku i priobalnu Hrvatsku ne zalazi. Naši su gačci stanarice, ali zimi pristižu gačci iz sjeveroistočne Europe koji su selice, tako da su u to vrijeme brojniji, katkad i u jatima od više tisuća ptica. Obitavaju po nizinskim poljodjelskim područjima i gradovima. Veličine je sive vrane, ali je nešto lakše građen, teže od 0,34 do 0,6 kg. Potpuno je crna ruha s ljubičastim sjajem, u odraslih je koža oko kljuna gola. Kljun je nešto tanji, ravniji i šiljatiji nego u sive vrane, krila su mu nešto uža, zamasi krila brži, a let nešto lakši. Oko nogu ima znatno više perja, koje čini uočljive „gaće“, po čemu je i dobio ime. Najduži je zabilježeni vijek u prirodi 20 godina. Tijekom cijele godine, uključujući i gnijezdeću sezonu, gačci su društveni. Hrane se slično sivim vranama, no najviše se od svih vrana hrane kukcima i gujavicama koje iskapaju iz tla. Gačci se gnijezde kolonijalno, gnijezda grade u krošnjama visokog drveća, najčešće u šumarcima, drvoredima ili parkovima. Inkubacija i odgoj mladih traju nešto kraće nego u vrane sive. Vrana gačac ima iste predatore kao i vrana siva.

PROCJENA BROJNOG STANJA VRANE GAČAC						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Vrana gačac					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Vrana gačac					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Vrana gačac					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Vrana gačac					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Vrana gačac					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Vrana gačac					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Vrana gačac					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Vrana gačac					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Vrana gačac					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Vrana gačac					

3.3.19. Procjena brojnog stanja ČAVKE ZLOGODNJAČE (*Coloeus monedula* L.)

ČAVKA ZLOGODNJAČA (*Coloeus monedula* L.) rasprostranjena je širom Hrvatske, ali je najbrojnija uz gradove nizinske Hrvatske. Obitavaju na raznim tipovima otvorenih staništa. Čavka zlogodnjača je znatno manja od sive vrane, teže od 180 do 280 g. Lako se razlikuje znatno tamnijom sivom bojom tijela s uočljivo svjetlijim zatiljkom, manjim i slabijim kljunom i biserno bijelim očima. Najduži je zabilježeni životni vijek u prirodi 14 godina. Društvena je cijele godine, često se drži u jatu s gaćcima (u nizinskim predjelima gdje gaćci obitavaju). Glasanje joj je manje hrapavo i zvonkije nego u drugih vrana, a let je uočljivo brži, lepršaviji i spretniji nego u sive vrane i gaćca. Hrani se slično svojoj vrani, ali se za gniježdenja hrani pretežno beskralježnjacima, a rjeđe i manje od ostalih vrana sprema hranu za zimu. Gnijezda gradi po pukotinama litica, otvorima u zgradama i raznim drugim objektima, u parkovima i po dupljama u drveću. Čavka zlogodnjača ima iste predatore kao i sive vrane.

PROCJENA BROJNOG STANJA ČAVKE ZLOGODNJAČE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Čavka zlogodnjača					

3.3.20. Procjena brojnog stanja SVRAKE (*Pica pica* L.)

SVRAKA (*Pica pica* L.) je rasprostranjena u cijeloj Hrvatskoj, ali je u priobalju ograničena na plodne doline s prostranim poljodjelskim površinama. Obitavaju na svim tipovima otvorenih staništa, pogotovo onima s dovoljno raštrkanog drveća, grmlja i živica. Lako je prepoznatljiva crno – bijela ptica s dugim ljestvičastim repom, izbliza se uočavaju ljubičasto – plav odsjaj leđa i krila i zeleni odsjaj repa. Teže 160 do 280 grama. Gnijezde se u osamljenim parovima, ali se često drže u manjim jatima, na zajedničkim noćilištima. Let joj je još slabiji i sporiji od leta drugih vrana. Hrani se slično vrani sivoj. Poput ostalih vrana, i svraka često skriva hranu, ali ne za zimu, nego ju jede već nakon tjedan do dva. Ako je ne iskoristi u tom roku, hrana propada. Takav način skrivanja hrane svrake primjenjuju gotovo cijelu godinu, ne samo u jesen poput ostalih vrana. Svrake grade velika, nadsvođena gnijezda u grmlju i krošnjama drveća. Polog se sastoji najčešće od 5 do 7 jaja, inkubacija traje 21 do 22 dana. Svraka ima iste predatore kao i vrana siva.

PROCJENA BROJNOG STANJA SVRAKE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Svraka					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Svraka					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Svraka					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Svraka					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Svraka					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Svraka					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Svraka					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Svraka					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Svraka					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Svraka					

3.3.21. Procjena brojnog stanja ŠOJKE KREŠTALICE (*Garrulus glandarius* L.)

ŠOJKA KREŠTALICA (*Garrulus glandarius* L.) obitava u raznim tipovima šumskih područja širom Hrvatske. Najbrojnija je u raznovrsnim hrastovim šumama, uključujući niske hrastove šikare u priobalnom dijelu. Ponegdje ulazi i u veće parkove, naselja i voćnjake. Šarena je i živih boja, a osobito je uočljiva bijela trtica, smečkasto tijelo i plave plohe po krilima. Teže 130-200 g. Šojka kreštalica je pretežito samotna, rijetko se okuplja u manja jata. Glasa se raznoliko, a često oponaša druge ptice. Hrani se raznoliko, poput ostalih vrana, ali se u gnijezdećoj sezoni ponajviše hrani gusjenicama koje skuplja po lišću (posebice hrastovom), a više od ostalih jede voće i žirove. U jesen skriva uglavnom žirove (rjeđe lješnjake i bukvicu), koje troši tijekom zime i proljeća. Skriva ih u tlu da ih gurne kljunom, a otvor zatrpa i pokrije listom, štapićem ili kamenčićem. Kada nakon nekoliko mjeseci tijekom zime ili proljeća, dolazi po skriveni žir, slijeće točno na skrovište i bez traženja ga uzima. Gnijezda šojki kreštalici su, nasuprot vranama, mala i obično dobro skrivena u krošnjama drveća ili grmlja. Polog je kao u svrake, ali inkubacija traje 16-17 dana. Šojka kreštalica ima iste predatore kao i vrana siva.

PROCJENA BROJNOG STANJA ŠOJKE KREŠTALICE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.	Šojka kreštalica					

3.3.22. Procjena brojnog stanja OSTALIH VRSTA SITNE DIVLJAČI

Ukoliko se na području izvan lovišta odnosno na području obuhvata ovim programom pojavi neka vrsta sitne divljači koja nije izrijekom navedena, procjenu brojnog stanja potrebno je evidentirati u obrascu PZD-3.

PROCJENA BROJNOG STANJA OSTALIH VRSTA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.						
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.						
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.						
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.						
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.						
1. 4. 2028. / 31. 3. 2029.						
1. 4. 2029. / 31. 3. 2030.						
1. 4. 2030. / 31. 3. 2031.						
1. 4. 2031. / 31. 3. 2032.						
1. 4. 2032. / 31. 3. 2033.						

4. OCJENA PRIHVATLJIVOSTI PROGRAMA ZA EKOLOŠKU MREŽU

Pri analizi predmetnog područja sa stanovišta zaštite prirode odnosno za određivanje vrsta koje su temeljem Pravilnika o strogo zaštićenim vrstama („Narodne novine“, broj 144/13. i 73/16.) određene kao strogo zaštićene, stranih vrsta i invazivnih stranih vrsta sukladno Provedbenoj Uredbi Komisije (EU) 2016/1141 od 13. srpnja 2016. o donošenju popisa invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji u skladu s Uredbom (EU) br. 1143/2014. Europskog parlamenta i Vijeća i Provedbenoj Uredbi Komisije (EU) 2019/1262 od 25. srpnja 2019. o izmjeni Provedbene uredbe (EU) 2016/1141 radi ažuriranja popisa invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji (SL L 199, 26. 7. 2019.) i Provedbenoj Uredbi Komisije (EU) 2022/203 od 12. srpnja 2022. o izmjeni Provedbene uredbe (EU) 2016/1141 radi ažuriranja popisa invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji (SL L 186, 13. 7. 2022.), staništa koja su prema Pravilniku o popisu stanišnih tipova i karti staništa („Narodne novine“, broj 27/21. i 101/22.) određena kao ugroženi i rijetki stanišni tipovi, područja koja su sukladno Zakonu o zaštiti prirode („Narodne novine“, broj 80/13., 15/18., 14/19. i 127/19.) odnosno Zakonom o zaštiti prirode u vrijeme proglašenja određena kao zaštićena, te područja ekološke mreže Republike Hrvatske (ekološke mreže Europske unije Natura 2000) proglašeni Uredbom o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže („Narodne novine“, broj 80/19.), korištena je baza podataka dostupna na mrežnom portalu Informacijskog sustava zaštite prirode Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, Zavod za zaštitu okoliša i prirode (www.bioportal.hr), kao i drugi dostupni relevantni izvori s naglaskom na recentnost i potvrđenost nalaza vrsta, preciznost definiranja stanišnih tipova te točnost granica zaštićenih područja i područja ekološke mreže.

4.1. Zaštićena područja

Unutar administrativnih granica Grada Nove Gradiške, niti unutar obuhvata Programa, ne nalaze se zaštićena područja temeljem Zakona o zaštiti prirode.

U blizini obuhvata Programa nalaze se područja zaštićena temeljem Zakona o zaštiti prirode, u kategorijama

- **Posebni rezervat, šumske vegetacije: PRAŠNIK**

Broj registra u Upisniku zaštićenih područja: 160

Datum proglašenja: 3. lipnja 1965.

Površina zaštićenog područja iznosi 54,46 ha. Nalazi se izvan administrativnih granica Grada Nove Gradiške, te u blizini obuhvata Programa, na udaljenosti od oko 9,8 km zapadno od dijela naselja Prvča.

Zaštićeno područje je oko 300 godina stara sastojina hrasta lužnjaka (*Quercus robur*), ostatak slavonske prašume. Zastupljene su dvije šumske fitocenoze: tipična šuma hrasta lužnjaka i običnog graba (*Carpino betuli-Quercetum roboris typicum*) i šuma hrasta lužnjaka s velikom žutilovkom i rastavljenom šašem (*Genisto elatae-Quercetum roboris ca-*

ricetosum remotae). Starost hrastovih stabala iznosi 250-300 godina, prsni promjer doseže preko 200 cm, a visina je iznad 40 m.

Ovim zaštićenim područjem upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Brodsko-posavske županije – Natura Slavonica.

- **Posebni rezervat, šumske vegetacije: MUŠKI BUNAR**

Broj registra u Upisniku zaštićenih područja: 97

Datum proglašenja: 18. prosinca 1963.

Površina zaštićenog područja iznosi 48,02 ha. Nalazi se izvan administrativnih granica Grada Nove Gradiške, te u blizini obuhvata Programa, na udaljenosti od oko 9,6 km sjeverozapadno od dijela naselja Kovačevac.

Zaštićeno područje nalazi se na jugozapadnom dijelu Psunja na 750-800 m n/v, u šumskim sastojinama bukve i mješovite šume bukve i kitnjaka, starosti 150-300 godina. Prsni promjer stabala bukve i kitnjaka dosežu do 200 cm, a visina je do 40 m.

Ovim zaštićenim područjem upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Brodsko-posavske županije – Natura Slavonica.

- **Značajni krajobraz: PAŠNJAK IVA**

Broj registra u Upisniku zaštićenih područja: 464

Datum proglašenja: 21. srpnja 2010.

Površina zaštićenog područja iznosi 268,11 ha. Nalazi se izvan administrativnih granica Grada Nove Gradiške, te u blizini obuhvata Programa, na udaljenosti od oko 4,6 km zapadno od dijela naselja Prvča.

Posebnu vrijednost ovom zaštićenom području daje vegetacija vlažnih nitrofilnih travnjaka i pašnjaka, koju ispašom održavaju autohtoni posavski konji stočara iz okolice te redovita košnja. Za trajanja visokih vodostaja, pašnjak je izložena plavljenju rijeke Save kada postaje važno mrijestilište riba. Također, jedno je od najistočnijih nalazišta močvarne smeđe žabe (*Rana arvalis*) u Hrvatskoj. Na pašnjaku i u njegovoj okolini zabilježene su i ptice: crna roda, bijela roda, orao štekavac, eja livadarka, velika bijela čaplja, bjelobrađa čigra.

Ovim zaštićenim područjem upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Brodsko-posavske županije – Natura Slavonica.

4.2. Strogo zaštićene vrste

Sukladno odredbama članka 151. Zakona o zaštiti prirode, strogo zaštićenim vrstama proglašavaju se zavičajne divlje vrste koje su ugrožene ili su usko rasprostranjeni endemi ili divlje vrste za koje je takav način zaštite propisan propisima Europske unije kojima se uređuje očuvanje divljih biljnih i životinjskih vrsta ili međunarodnim ugovorima kojih je stranka Republike Hrvatska.

Popis strogo zaštićenih vrsta u Republici Hrvatskoj nalazi se u Prilogu I. Pravilnika o strogo zaštićenim vrstama.

U tablici su prikazani najvažniji pripadnici strogo zaštićene faune koji obitavaju na području obuhvata Programa. Zvezdicom su označene strogo zaštićene vrste koje su ujedno i vrste divljači, sukladno čl. 9. Zakona o lovstvu.

Znanstveni naziv	Hrvatski naziv
SISA VCI (MAMMALIA)	
<i>Castor fiber</i>	dabar*
<i>Felis sylvestris</i>	divlja mačka*
<i>Lutra lutra</i>	vidra
<i>Myotis bechsteini</i>	velikouhi šišmiš
<i>Myotis emarginatus</i>	riđi šišmiš
<i>Plecotus austriacus</i>	sivi dugoušan
PTICE (AVES)	
<i>Bubo bubo</i>	ušara
<i>Buteo buteo</i>	škanjac
<i>Ciconia ciconia</i>	bijela roda
<i>Ciconia nigra</i>	crna roda
<i>Columba oenas</i>	golub dupljaš
<i>Delichon urbicum</i>	piljak
<i>Dendrocopos major</i>	veliki djetlić
<i>Erithacus rubecula</i>	crvendać
<i>Ficedula albicollis</i>	bjelovrata muharica
<i>Haliaeetus albicilla</i>	orao štekavac
<i>Hirundo rustica</i>	lastavica
<i>Milvus migrans</i>	crna lunja
<i>Motacilla alba</i>	bijela pastirica
<i>Otus scops</i>	ćuk
<i>Parus caeruleus</i>	plavetna sjenica
<i>Pernis apivorus</i>	škanjac osaš
<i>Parus major</i>	velika sjenica

Opis strogo zaštićenih vrsta koje mogu imati utjecaja ili na koje mogu imati utjecaj radnje i aktivnosti koje se provode Programom

SISAVCI

Dabar (*Castor fiber*)

Opis vrste nalazi se u poglavlju 3.3.6.

Divlja mačka (*Felis sylvestris*)

Opis vrste nalazi se u poglavlju 3.3.2.

Vidra (*Lutra lutra*)

Vidra je najveća europska kuna koja živi vodi. Tijelo joj je vitko, izduženo, s kratkim nogama, težine do 11 kg. Krzno joj je na leđima tamnosmeđe, a na vratu, prsima i truhu nešto svjetlije boje. Glasa se tihim jasnim zviždukom, dahtanjem, skvičanjem i režanjem. Jazbinu, s izlazom pod vodom, gradi na mirnim riječnim obalama obraslim gustim raslinjem ili podno starih stabala s golim korijenjem uronjenim u vodi. Aktivna je u sumrak i noću. Hrani se ribama, rakovima, školjkašima, žabama, malim sisavcima i drugim vodenim životinjama. Životni vijek vidre je od 12-20 godina. Prirodni neprijatelji vidre su sve veće zvijeri. Vrsta je danas ugrožena uglavnom zbog uništavanja povoljnih staništa, onečišćenja voda, uznemiravanja i krivolova.

Velikouhi šišmiš (*Myotis bechsteini*)

Velikouhi šišmiš je srednje velik s neobično dugim ušima. S leđne strane krzno je crvenkastosmeđe ili sasvim smeđe, a s trbušne strane mnogo svjetlije sivo ili bež. Krila su dosta široka, a velike uši razdvojene. Može živjeti 21 godinu. Skloništa nalazi u šupljinama u drveću. Porodiljne kolonije rijetko imaju više od 50 jedinki, a često se razdvajaju na više manjih da bi se opet spojile nakon nekog vremena. Mladi se kote od početka lipnja pa sve do početka srpnja. Način lova prilagođen je šumskom staništu pa može letjeti nisko iznad tla, ali i unutar krošnji stabala. Po potrebi leti vrlo sporo ili čak lebdi na mjestu pa velik dio plijena skuplja i izravno s tla ili s lišća. Plijen su mu svi šumski člankonošci, a velik dio ulova čine neleteći kukci i pauci. Otkriva ih svojim velikim ušima, osluškivanjem zvukova koje kukci stvaraju. Nema sezonske migracije pa su ljetna i zimska skloništa vrlo blizu. Područje na kojem lovi rijetko je udaljeno više od 1 km od skloništa, a mužjaci love bliže skloništu nego ženke. Ženke češće mijenjaju skloništa pa je moguće da tijekom ljeta obiđu i do 50 različitih skloništa.

Sivi dugoušan (*Plecotus austriacus*)

Sivi dugoušan je šišmiš srednje veličine s promjerom krila 255-300 mm. Tamnosivog je lica i velikih tamnih uški (31-41 mm) i crnih krila. Oči su također velike. Sivi dugoušan je noćna životinja, izuzetno vješt letač i lovi leteće kukce poput moljaca, malih kornjaša i muha. Hibernacija se odvija između rujna i travnja. Sivi dugoušan može živjeti prosječno 5-9 godina. Često je uočljiv na otvorenim poljoprivrednim površinama i nizinama, a leti se nađe i u šupljinama objekata. Njegova visoka tolerancija na hladno dopušta da vrsta preživi u špiljama, rudnicima i stijenama. Ova vrsta ne prelazi udaljenosti veće od 60 km.

PTICE

Golub dupljaš (*Columba oenas*)

Slični golubu grivnjašu, samo je nešto manji i nema bijeli ukras na vratu i krilima. Glava, vrat, gornji dio krila i donji dio leđa su plave boje. Gornji dio leđa je smeđeplav, a prema guši prelazi u boju crnog vina. Donji dio tijela mu je zagasitoplav. Velika letna pera u krilima su plava, kao i pera repa. Na krilima ima jednu prugu mrke boje. Kljun mu je blijedožute boje sa crvenim nosom. Doseže veličinu do 32 cm i raspon krila oko 70 cm. Teži do 350 grama. Mužjaci i ženke se ne razlikuju, a glasanje podsjeća na glasove "uu ru". Nazvan je po tome što se leže u dupljama starog drveća. Gnijezdo gradi u dupljama starog drveća u koje ženka nese dva bijela, ovalna jaja dužine 36 mm, a širine 27 mm. Mladi se izlegu poslije 17-18 dana leženja. Par se izmijenjuje na gnijezdu i u podizanju mladih. Znaju prihvatiti i ponuđene kućice za ptice. Obično se legu tri puta godišnje, ali uvijek u novoj duplji, jer u starome gnijezdu ostane dosta izmeta mladunaca. Nastanjuju otvorene šume s dosta čistina, rubove šuma uz poljoprivredne površine i stare parkove. Izvan gnijezdeće sezone obično su društveni. Gnijezdo grade u dupljama (osobito crnih žuna), u pukotinama stijena, a povremeno i rupama u tlu ili u napuštenim gnijezdima drugih ptica. Pretežito se hrane biljnom hranom (sjemenkama, lišćem, pupovima, cvjetovima i sl.), a povremeno i beskralježnjacima. Hranu pretežno skupljaju na tlu, rjeđe na drveću ili grmlju. Na tlu se često hrane u jatima, a na drveću obično samotno.

Crna lunja (*Milvus migrans*)

Crna lunja je najvjerojatnije najbrojnija ptica grabljivica. To nije začuđujuće za vrstu s tolikim brojem podvrsta, kojih je otkriveno čak dvanaest, s tim što se između šest i osam najčešće raspoznaju. Usprkos njihovom zajedničkom imenu, nijedna od podvrsta ustvari nije crna, već imaju perje koje varira od umjereno do tamno smeđe sa nejednakim svijetlo smeđim šarama. Smeđa do sivo bijela glava često je bljeđa od ostatka tijela, dok je kljun žute boje. Pri letu, upadljiv je veliki, plitko razdvojeni rep i perje na kraju krila izgleda kao otvorena šaka. Ženka je najčešće veća od mužjaka ali pored toga spolovi su veoma slični, dok su mladunci samo malo bljeđi i slabije obojeni. Gnijezda grade na granama drveća, liticama, ulazima zgrada, a prave ih od štapića, nekog mekog materijala, često koriste krpe i plastiku. Neki parovi kod lunja se osamljuju, ali se češće formiraju slabe grupe. Često se viđaju u urbanim sredinama gdje su gnijezda udaljena jedna od drugih samo nekoliko metara. Najčešće legu dva do tri jajeta na kojima ženka leži oko mjesec dana dok se ne izlegu. Mladi se pokriju perjem poslije 42 - 56 dana i postanu nezavisni u sljedećih 15 - 50 dana. Gnijezde se po rubovima šuma uz močvare, šaranske ribnjake, rijeke i jezera u nizinskim predjelima, u istočnoj Slavoniji i uz poljodjelske površine. Love redovito po otvorenim područjima.

Škanjac osaš (*Pernis apivorus*)

Pripada pticama grabljivicama iz porodice jastrebova (Accipitridae). Dug je 52–60 cm, s rasponom krila 135–150 cm. Manji je od običnog škanjca (*Buteo buteo*). Ima dugi vrat i malu glavu. Spolovi se mogu razlikovati po perju, što je neuobičajeno za veliku grabljivicu. Mužjak ima plavo-sivu glavu, dok je glava ženke smeđa. Ženka je nešto krupnija i tamnija od mužjaka. Selica je, zimuje u Africi, južno od Sahare. U Hrvatskoj je za gniježdenja najbrojniji u šumskim područjima panonske Hrvatske. Škanjac osaš naseljava šume bogate

proplancima u mješovitom, mozaičnom krajoliku. Hrani se saćem, odnosno ličinkama i kukuljicama opnokrilaca, manje drugim kukcima, vodozemcima, gmazovima i sitnim sisavcima. Gnijezdo grade na granama visokog drveća, na jajima leže i o ptićima se brinu oba roditelja. U pologu su obično 2 jaja. Inkubacija traje 30-35 dana, a ptići su sposobni za let nakon 75-100 dana. Živi sam ili u paru. Za selidbe su samotni ili u slabo vezanim jatima. Monogamni su, veze obično traju jednu sezonu.

4.3. Ugroženi i rijetki stanišni tipovi

Prema definiciji u Zakonu o zaštiti prirode: „prirodno stanište je jedinstvena funkcionalna jedinica kopnenog ili vodenog ekosustava, određena geografskim, biotičkim i abiotičkim svojstvima, neovisno o tome je li prirodno ili doprirodno. Sva istovrsna staništa čine jedan stanišni tip.“ Republika Hrvatska izradila je Nacionalnu klasifikaciju staništa (NKS) koja određuje 11 glavnih klasa, označenih kodnom oznakom, abecednim slovima od A do K. Popis svih stanišnih tipova u Republici Hrvatskoj sadrži Pravilnik o popisu stanišnih tipova i karti staništa. Zastupljenost i rasprostranjenost stanišnih tipova dokumentira karta staništa, što omogućuje i praćenje stanje te ugroženosti pojedinog stanišnog tipa.

Za utvrđivanje zastupljenosti i rasprostranjenosti stanišnih tipova na području obuhvata Programa korištena je Karta prirodnih i poluprirodnih ne-šumskih kopnenih i slatkovodnih staništa Republike Hrvatske (Bardi, A., Papini, P., Quaglino, E., Biondi, E., Topić, J., Milović, M., Pandža, M., Kaligarič, M., Oriolo, G., Roland, V., Batina, A., Kirin, T., AGRISTUDIO s.r.l., TEMI s.r.l., TIMESIS s.r.l., HAOP, 2016.).

Geoinformacijski prikaz karte staništa dostupan je na mrežnom portalu informacijskog sustava zaštite prirode Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja (www.bioportal.hr).

Također su korišteni podaci prikupljeni terenskim obilaskom. Pregled i nomenklatura stanišnih tipova urađeni su prema dokumentu: Nacionalna klasifikacija staništa Republike Hrvatske, V. verzija (Državni zavod za zaštitu prirode, 2018.).

Prilog II. Pravilnika o popisu stanišnih tipova i karti staništa sadrži popis svih ugroženih i rijetkih stanišnih tipova od nacionalnog i europskog značaja zastupljenih na području Republike Hrvatske. Na području obuhvata Programa nalaze se sljedeći stanišni tipovi iz popisa u Prilogu II.:

A.3.2.1 Zajednice slobodno plutajućih leća (red: Lemnetales), čije je obilježje da poput zelenog plutajućeg saga pokrivaju površinu sporotekućih ili stajaćih voda, u plitkim lokvama, odvodnim i naplavnim kanalima i jarcima. Dominiraju vodene leće (*Lemna minor*, *L. gibba*, *L. trisulca*, *Spirodela polyrhiza*); a povremeno su prisutne vodena paprat, *Salvinia natans* i kruta rošćika, *Ceratophyllum demersum*. Kako su vodene leće nezakorijenjene, gibanjem vode uzrokovanog utjecajem vjetrova često dolazi do pomicanja sastojine s rubova, prema sredini vodnog tijela. Prisutnost ove zajednice ukazuje na eutrofizaciju vodenog tijela.

A.4.1.1.1 Tršćaci obične trske (asocijacija *Phragmitetum australis*) fitocenološki pripadaju razredu: Phragmito-Magnocaricetea koji čini vegetacija močvarnih biljaka (helofiti) koje rastu uz rubove stajaćih voda (eutrofnih bara, močvara), rijeka i potoka, ali i plitkih poplavnih površina ili površina s visokom razinom donje (podzemne) vode. Broj biljnih vrsta iznosi 11-20, većinom higrofilne vrste močvarnih i vodenih staništa, npr. močvarna perunika, *Iris pseudacorus*, vodena metvica, *Mentha aquatica*, vrbolika, *Lythrum salicaria*, žabočun, *Alisma plantago-aquatica*, vodeni štavelj, *Rumex hydrolapathum*, močvarni čistac, *Stachys palustris*, gavez, *Symphytum officinale* i druge. **A.4.1.1.5 Rogozik širokolisnog rogoza** koji je fitocenološki određen u rangu asocijacije *Typhetum latifoliae* obrasta plitke dijelove vodenih bazena s mirnom eutrofnom vodom. Prepoznatljiv je po gustim skupinama širokolisnog rogoza, *Typha latifolia*, te prisutnosti močvarnih biljaka, primjerice: ježinac, *Sparganium erectum*, vodena metvica, *Mentha aquatica*, žabočun, *Alisma-plantago aquatica*, vučika, *Lycopus europaeus* i druge.

C.2.3.2.1. Srednjoeuropske livade rane pahovke (*Arrhenatheretum elatioris*) je livada košavnica koja se razvija izvan dohvata poplavnih voda. U florinom sastavu ističu se: rana pahovka, *Arrhenatherum elatius*; kozja brada, *Tragopogon pratensis*; livadna kadulja, *Salvia pratensis*; stolisnik, *Achillea millefolium*; uskolisni trputac, *Plantago lanceolata*; crvena djetelina, *Trifolium pratense*; ivančica, *Leucanthemum vulgare* i druge.

E.2.1.3. Šuma crne johe s blijedožučkastim šašem (*Carici brizoides-Alnetum glutinosae*) dolazi uz gorske potoke unutar šumskog pojasa kitnjakovo-grabovih i bukovih te bukovo-jelovih šuma. Šume crne johe razvijaju se na aluvijalno-koluvijalnim pjeskovitim i glinovitim tlima koja su bogata dušikom. Sastojine crne johe su zastupljene a vlažnijim terenima izloženim poplavama, a djelomice i u šumskim predjelima uz potoke kojimisu plavljeni pretežni dio godine. **E.2.2.1. Šuma hrasta lužnjaka s velikom žutilovkom** (subasocijacija s rastavljenim šašem), (*Genista elatae - Quercetum roboris caricetosum remotae*) jedna je od najznačajnijih šuma hrasta lužnjaka u Hrvatskoj, razvijena uz velike rijeke Savu i Dravu, mjestimično i izolirano od spomenutog prostora. Predstavlja tipsku šumu slavonske ravnice ("slavonska šuma hrasta lužnjaka"). Za razvoj ove fitocenozе odlučujući je mikroreljef, odnosno veće ili manje mikrodepresije periodički ispunjene vodom tijekom plavljenja ili podzemnom vodom. U sloju drveća dominira hrast lužnjak, *Quercus robur*, a pridolaze crna joha, *Alnus glutinosa*, sremza, *Prunus padus*, nizinski brijest, *Ulmus minor* i poljski jasen *Fraxinus angustifolia*. U sloju niskih grmova najznačajnija vrsta je velika žutilovka *Genista tinctoria* ssp. *elata*.

E.3.1.1. Šuma hrasta lužnjaka i običnog graba (tipična subasocijacija), fitocenološki je određena u rangu asocijacije *Carpino betuli-Quercetum roboris*. Razvija se na svježim, ocjedinim niskim reljefnim uzvišenjima („grede“), na pseudoglejnom, odnosno podzolastom tlu koje je slabo kiselo do neutralno. Obični grab (*Carpinus betulus*) najbolji je indikator stajaće i podzemne vode jer podnosi kratkotrajne prolazne poplave, ali ne stajaću vodu i visoku razinu podzemne vode. Hrast lužnjak (*Quercus robur*) je edifikatorska vrsta asocijacije i svojim velikim udjelom bitno utječe na njezinu strukturu i gospodarsku vrijednost. U sloju drveća, uz hrast lužnjak (*Quercus robur*) nalazimo obični grab (*Carpinus betulus*), crnu johu (*Alnus glutinosa*), trepetljiku (*Populus tremula*), klen (*Acer campestre*) i divlju krušku (*Pyrus piraster*). Sloj grmlja je siromašan vrstama, a najčešće su: obična lijeska (*Corylus avellana*), trušljika (*Frangula alnus*), glog (*Crataegus* sp.), kupina (*Rubus* sp.), svib (*Cornus sanguinea*) i kalina (*Ligustrum vulgare*). U prizemnom sloju rastu: velika mišjakinja (*Stellaria holostea*), ljekoviti plućnjak (*Pulmonaria officinalis*), metiljeva trava (*Lysimachia nummularia*), dobričica (*Glechoma hederacea*), kopitnjak (*Asarum europaeum*), bijela šumarica (*Anemone nemorosa*), drhtavi šaš (*Carex brizoides*) i druge.

E.3.1.5. Šuma hrasta kitnjaka i običnoga graba (*Epimedio-Carpinetum betuli*) razvijena je na podlozi škrljavaca i pjeskovito glinovitim i lesolikim naslagama, češće na distrično smeđim i lesiviranim tlima a rjeđe na eutrično smeđim tlima i obronačnom pseudogleju. Zbog blizine naselja je izložena antropogenim utjecajima. Mezofilnoga je karaktera i ima posebno zanimljiv proljetni aspekt. U sloju drveća zastupljeni su: hrast kitnjak (*Quercus petraea*), obični grab (*Carpinus betulus*), bukva (*Fagus sylvatica*), divlja trešnja (*Prunus avium*), klen (*Acer campestre*) i lipa (*Tilia* sp.). Sloj grmlja je vrlo dobro razvijen, a čine ga: klokočika (*Staphylea pinnata*), obična kurika (*Euonymus europaeus*), kozokrvina (*Lonicera caprifolium*), lijeska (*Corylus avellana*) i dr. U prizemnom sloju zastupljeni su: velevjetni crijevac (*Stellaria holostea*), šumska bročika (*Galium sylvaticum*), šumarica (*Anemone nemorosa*), šafran (*Crocus vernus*), dlakavi šaš (*Carex pilosa*), jaglac (*Primula vulgaris*), režuša (*Dentaria bulbifera*), biskupska kapica (*Epimedium alpinum*), šumska jagoda (*Fragaria vesca*), zlatica (*Ficaria verna*) i dr.

4.4. Ekološka mreža

Temeljni mehanizam u politici zaštiti prirode Europske unije za postizanje povoljnog stanja očuvanosti divljih vrsta i stanišnih tipova je uspostava ekološke mreže Natura 2000. Pravna stečevina Europske unije koja uređuje ovo područje obuhvaća dvije direktive:

- Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL L 206, 22. 7. 1992.), kako je zadnje izmijenjena i dopunjena Direktivom Vijeća 2013/17/EU od 13. svibnja 2013. o prilagodbi određenih direktiva u području okoliša zbog pristupanja Republike Hrvatske (SL L 158, 10. 6. 2013.); poznata i kao **Direktiva o staništima**.
- Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenog 2009. o očuvanju divljih ptica (kodificirana verzija) (SL L 20, 26. 1. 2010.) kako je zadnje izmijenjena i dopunjena Direktivom Vijeća 2013/17/EU od 13. svibnja 2013. o prilagodbi određenih direktiva u području okoliša zbog pristupanja Republike Hrvatske (SL L 158, 10. 6. 2013.); poznata i kao **Direktiva o pticama**.

Cilj ovih direktiva je održati ili poboljšati stanje očuvanosti divljih vrsta i staništa navedenih u dodacima direktiva. Svaka država članica pridonosi mreži Natura 2000 izdvajanjem najvažnijih područja za svaku pojedinu vrstu i stanišni tip naveden u odgovarajućim dodacima direktiva. Republika Hrvatska je svoju ekološku mrežu proglasila sukladno odredbama Zakona o zaštiti prirode i Uredbe o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže. Kategorije područja ekološke mreže su sljedeće: **1)** Područje očuvanja značajno za ptice (**POP**); **2)** Područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove (**POVS**); **3)** Vjerojatno područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove (**vPOVS**); **4)** Posebno područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove (**PPOVS**). Danas ekološku mrežu Natura 2000 u Republici Hrvatskoj čini 783 područja, od čega 38 područja očuvanja značajna za ptice (POP) i 745 područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (vPOVS, POVS i PPOVS). Ukupna površina područja ekološke mreže iznosi 20.704 km² ili 37 % kopnenog teritorija Republike Hrvatske.

Unutar administrativnih granica Grada Nove Gradiške, te u blizini obuhvata Programa (na različitim udaljenostima), nalaze se područja ekološke mreže u kategorijama:

Područje očuvanja značajno za ptice (POP):

- **HR1000004 Donja Posavina**

Nalazi se manjim dijelom unutar administrativnih granica Grada Nove Gradiške, te u blizini obuhvata Programa, na udaljenosti od oko 1,3 km jugozapadno od dijela naselja Ljupina. Površina unutar administrativnih granica Grada Nove Gradiške iznosi 88 ha ili 0,073 % ukupne površine od 121.053,27 ha, prema podacima iz Natura 2000 Standard Data Form..

Područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove (POVS):

- **HR2001311 Sava nizvodno od Hrušćice**

Nalazi se izvan administrativnih granica Grada Nove Gradiške, te u blizini obuhvata Programa, na udaljenosti od oko 3,1 km južno od dijela naselja Ljupina.

- **HR2001389 Banićevac**

Nalazi se izvan administrativnih granica Grada Nove Gradiške, te u blizini obuhvata Programa, na udaljenosti od oko 8,6 km sjeveroistočno od dijela naselja Nova Gradiška.

- **HR2001355 Psunj**

Nalazi se izvan administrativnih granica Grada Nove Gradiške, te u široj okolici obuhvata Programa, na udaljenosti od oko 10,0 km sjeverno od dijela naselja Nova Gradiška.

- **HR2001407 Orljavica**

Nalazi se izvan administrativnih granica Grada Nove Gradiške, te u blizini obuhvata Programa, na udaljenosti od oko 11,3 km sjeveroistočno od dijela naselja Nova Gradiška.

Vjerojatno područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove (vPOVS):

- **HR2001511 Suhe livade kod Sinlija**

Nalazi se izvan administrativnih granica Grada Nove Gradiške, te u blizini obuhvata Programa, na udaljenosti od oko 7,1 km sjeveroistočno od dijela naselja Nova Gradiška.

Opis područja ekološke mreže na području obuhvata Programa

PODRUČJE OČUVANJA ZNAČAJNO ZA PTICE (POP)

Identifikacijski broj područja	Naziv područja	Kategorija za ciljnu vrstu	Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste	Status (G=gnjezdarica, P=preletnica, Z=zimovalica)		
HR1000004	Donja Posavina	1	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	crnoprugasti trstenjak		P	
		2	<i>Actitis hypoleucos</i>	mala prutka	G		
		1	<i>Alcedo atthis</i>	vodomar	G		
		2	<i>Anas strepera</i>	patka kreketaljka	G		
		1	<i>Aquila clanga</i>	orao klokotaš			Z
		1	<i>Aquila pomarina</i>	orao kliktaš	G		
		1	<i>Ardea purpurea</i>	čaplja danguba	G	P	
		1	<i>Ardeola ralloides</i>	žuta čaplja	G	P	
		1	<i>Aythya nyroca</i>	patka njorka	G	P	Z
		1	<i>Casmerodius albus</i>	velika bijela čaplja		P	Z
		1	<i>Chlidonias hybrida</i>	bjelobrada čigra	G	P	
		1	<i>Chlidonias niger</i>	crna čigra		P	
		1	<i>Ciconia ciconia</i>	roda	G		
		1	<i>Ciconia nigra</i>	crna roda	G	P	
		1	<i>Circus aeruginosus</i>	eja močvarica	G		
		1	<i>Circus cyaneus</i>	eja strnjarica			Z
		1	<i>Circus pygargus</i>	eja livadarka	G		
		1	<i>Crex crex</i>	kosac	G		
		1	<i>Dendrocopos medius</i>	crvenoglavi djetlić	G		
		1	<i>Dendrocopos syriacus</i>	sirijski djetlić	G		
		1	<i>Egretta garzetta</i>	mala bijela čaplja	G	P	
		1	<i>Falco columbarius</i>	mali sokol			Z
		1	<i>Falco vespertinus</i>	crvenonoga vjetruša		P	
1	<i>Ficedula albicollis</i>	bjelovrata muharica	G				

2	<i>Gallinago gallinago</i>	šljuka kokošica	G		
1	<i>Grus grus</i>	ždral		P	
1	<i>Haliaeetus albicilla</i>	štekevaca	G		
1	<i>Ixobrychus minutus</i>	čapljica voljak	G	P	
1	<i>Lanius colurrio</i>	rusi svračak	G		
1	<i>Lanius minor</i>	sivi svračak	G		
1	<i>Milvus migrans</i>	crna lunja	G		
2	<i>Netta rufina</i>	patka gogoljica	G		
1	<i>Numenius arquata</i>	veliki pozviždač		P	
1	<i>Nycticorax nycticorax</i>	gak	G	P	
1	<i>Pandion haliaetus</i>	bukoč		P	
1	<i>Pernis apivorus</i>	škanjac osaš	G		
1	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	mali vranac	G		
1	<i>Philomachus pugnax</i>	pršljivac		P	
1	<i>Picus canus</i>	siva žuna	G		
1	<i>Platalea leucorodia</i>	žličarka	G	P	
2	<i>Podiceps nigricollis</i>	crnogri gnjurac	G		
1	<i>Porzana parva</i>	siva štijoka	G	P	
1	<i>Porzana pusilla</i>	mala štijoka		P	
2	<i>Riparia riparia</i>	bregunica	G		
1	<i>Strix uralensis</i>	jastrebača	G		
1	<i>Sylvia nisoria</i>	pjegava grmuša	G		
1	<i>Tringa glaurola</i>	Prutka migavica		P	
2	značajne negniježdeće (selidbene) populacije ptica (patka lastarka <i>Anas acuta</i> , patka žličarka <i>Anas clypeata</i> , kržulja <i>Anas crecca</i> , zviždara <i>Anas penelope</i> , divlja patka <i>Anas platyrhynchos</i> , patka pupčanica <i>Anas querquedula</i> , patka kreketaljka <i>Anas strepera</i> , lisasta guska <i>Anser albifrons</i> , siva guska <i>Anser anser</i> , guska glogovnjača <i>Anser fabalis</i> , glavata patka <i>Aythya ferina</i> , krunata patka <i>Aythya fuligula</i> , patka batoglavica <i>Bucephala clangula</i> , crvenokljuni labud <i>Cygnus olor</i> , liska <i>Fulica atra</i> , šljuka kokošica <i>Gallinago gallinago</i> , crnorepa muljača <i>Limosa limosa</i> , patka gogoljica <i>Netta rufina</i> , kokošica <i>Rallus aquaticus</i> , crna prutka <i>Tringa erythropus</i> , krivokljuna prutka <i>Tringa nebularia</i> , vivak <i>Vanellus vanellus</i> , veliki pozviždač, <i>Numenius arquata</i>).				

Kategorija za ciljnu vrstu:

1=međunarodno značajna vrsta za koju su područja izdvojena temeljem članka 4. stavka 1. Direktive 2009/147/EZ;

2=redovite migratorne vrste za koje su područja izdvojena temeljem članka 4. stavka 2. Direktive 2009/147/EZ

PODRUČJE OČUVANJA ZNAČAJNO ZA VRSTE I STANIŠNE TIPOVE (POVS)

Identifikacijski broj područja	Naziv područja	Kategorija za ciljnu vrstu/stanišni tip	Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/Šifra stanišnog tipa
HR2001311	Sava nizvodno od Hrušćice	1	obična lisanka	<i>Unio crassus</i>
		1	rogati regoč	<i>Ophiogomphus cecilia</i>
		1	bolen	<i>Aspius aspius</i>
		1	prugasti balavac	<i>Gymnocephalus schraetser</i>
		1	veliki vretenac	<i>Zingel zingel</i>
		1	mali vretenac	<i>Zingel streber</i>
		1	dunavska paklara	<i>Eudontomyzon vladykovi</i>
		1	veliki vijun	<i>Cobitis elongata</i>
		1	vijun	<i>Cobitis elongatoides</i>
		1	bjeloperajna krkušica	<i>Romanogobio vladykovi</i>
		1	plotica	<i>Rutilus virgo</i>
		1	Prirodne eutrofne vode s vegetacijom <i>Hydrocharition</i> ili <i>Magnopotamion</i>	3150
		1	Rijeke s muljevitim obalama obraslim s <i>Chenopodium rubri</i> p.p. i <i>Bidention</i> p.p.	3270
1	Aluvijalne šume (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	91E0*		
HR2001389	Baničevac	1	jadranska kozonoška	<i>Himantoglossum adriaticum</i>
HR2001355	Psunj	1	žuti mukač	<i>Bombina variegata</i>
		1	Bukove šume <i>Luzulo-Fagetum</i>	9110
HR2001407	Orljavica	1	obična lisanka	<i>Unio crassus</i>

Kategorija za ciljnu vrstu/stanišni tip: 1 = međunarodno značajna vrsta/stanišni tip za koje su područja izdvojena temeljem članka 4. stavka 1. Direktive 92/43/EEZ

Vjerojatno područje očuvanja značajno zavrste i stanišne tipove (vPOVS)

Identifikacijski broj područja	Naziv područja	Kategorija za ciljnu vrstu/stanišni tip	Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/Šifra stanišnog tipa
HR2001511	Suhe livade kod Sinlija	1	Suhi kontinentalni travnjaci (<i>Festuco-Brometalia</i>) (*važni lokaliteti za kačune)	6210*

Kategorija za ciljnu vrstu/stanišni tip: 1 = međunarodno značajna vrsta/stanišni tip za koje su područja izdvojena temeljem članka 4. stavka 1. Direktive 92/43/EEZ

Ciljevi očuvanja i mjere očuvanja u područjima ekološke mreže

Ciljevi očuvanja i mjere očuvanja ciljnih vrsta ptica u područjima ekološke mreže, definirani su u Pravilniku o ciljevima očuvanja i mjerama očuvanja ciljnih vrsta ptica u područjima ekološke mreže („Narodne novine“, broj 25/20. i 38/20.); odnose se na **POP HR1000004 Donja Posavina**.

Pravilnik o ciljevima očuvanja i mjerama očuvanja ciljnih vrsta i stanišnih tipova u područjima ekološke mreže („Narodne novine“, broj 111/22.) propisuje ciljeve očuvanja, mjere očuvanja i način provedbe mjera očuvanja ciljnih stanišnih tipova i vrsta, osim ptica, za područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove, navedenih u Prilogu Pravilnika.

Ciljevi očuvanja i mjere očuvanja ciljnih vrsta i stanišnih tipova za **POVS HR2001311 Sava nizvodno od Hrušćice** navedeni su u Prilogu ovoga Pravilnika.

Ciljevi očuvanja i mjere očuvanja ciljnih vrsta i stanišnih tipova za **POVS HR2001355 Psunj** i **POVS HR2001389 Banićevac**, dostupni su na službenim mrežnim stranicama Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, na poveznici:

https://www.dropbox.com/sh/3r4ozk30a21xzdZ/AADuvuru1itHSGC_msqFFMAMa?dl=0

U izradi su ciljevi očuvanja i mjere očuvanja ciljnih vrsta i stanišnih tipova za **POVS HR2001407 Orljavica** i **vPOVS HR2001511 Suhe livade kod Sinlija**.

4.5. Analiza utjecaja aktivnosti planiranih programom na ekološku mrežu

Zahvati i aktivnosti planirani Programom su sljedeći:

- promatranje i prebrojavanje divljači i pojedinih drugih životinjskih vrsta prema godišnjoj dinamici;
- organizacija i rad lovočuvarske službe;
- provedba preventivnih, dijagnostičkih, kurativnih i higijensko-zdravstvenih mjera radi zdravstvene zaštite divljači;
- nabavka kemijskih, bioloških i biotehničkih zaštitnih sredstava i njihova raspodjela korisnicima površina obuhvaćenih Programom;
- edukacija stanovništva i korisnika prostora za pravilan izbor i primjenu zaštitnih sredstava;
- zaštita usjeva i nasada rastjerivanjem divljači te uporabom zaštitnih sredstava i vizualnih i zvučnih plašila radi odvratanja i sprječavanja ulaska divljači u područje obuhvata Programa;
- uklanjanje poljoprivrednih usjeva u agrotehničkim rokovima;
- rastjerivanje divljači na područjima gdje čini gospodarski nedopustivu štetu;
- uklanjanje gnijezda problematičnih vrsta ptica koje se nalaze na popisu divljači.
- izlučivanje jedinki divljači i pojedinih drugih životinjskih vrsta hvatanjem pomoću selektivnih živolovki, sokolarenjem i eventualnim redukcijskim ili sanitarnim odstrjelom, uz pridržavanje odredbi i procedura propisanih u važećim zakonskim i podzakonskim propisima vezanim za tu aktivnost.

Donošenjem Programa bit će moguće poduzimanje određenih mjera kojima će se spriječiti štete počinjene od strane divljači i mjera kojima će se divljači štititi na navedenim površinama, kao i postupanje s ranjenim ili bolesnim jedinkama divljači.

Uvažavajući ekološke zahtjeve ciljnih vrsta i njihovu rasprostranjenost, te položaj dijela područja ekološke mreže **POP HR1000004 Donja Posavina** vrlo malim dijelom unutar administrativnih granica Grada Nove Gradiške (površina iznosi 88 ha što čini udio od 0,073 % ukupne površine od 121.053,27 ha, prema podacima iz Natura 2000 Standard Data Form.), te u blizini obuhvata Programa, na udaljenosti od oko 1,3 km jugozapadno od dijela naselja Ljupina, nisu očekivani značajni negativni utjecaji na ciljne vrste ptica u statusu: gnjezdarića, preletnica, zimovalica i značajne negnijezdeće (selidbene) populacije ptica. Među ciljnim vrstama divljači (temeljem Zakona o lovstvu), te se njima gospodari temeljem Programa samo je jedna vrsta: patka divlja gluhara (*Anas platyrhynchos*). S obzirom da Programom nije planirano izlučenje patke divlje gluhare nego samo praćenje i bilježenje brojnog stanja populacije, može se zaključiti da neće biti značajnog negativnog utjecaja na ovu ciljnu vrstu. Ostale ciljne vrste ptica nisu na popisu divljači i može se isključiti mogućnost negativnih utjecaja Programa na njih. Prepoznat je mogući kratkotrajni i ograničeni utjecaj na ciljne vrste ptica u smislu uznemiravanja. Pri obilascima i kretanjem ljudi motornim vozilima ili hodom unutar obuhvata Programa, u svrhu provedbe zahvata i aktivnosti planiranih Programom (proma-

tranje i prebrojavanje divljači i drugih životinjskih vrsta, provedba mjera liječenja, uklanjanja lešina, izgradnje hranilišta, solišta i osmatračnica, spašavanja i eventualnog izlučivanja divljači), moguće je uznemiravanje bukom što ptice može rastjerati ili potaknuti na premještanje u mirnija područja. Ovaj utjecaj ocijenjen je minimalnim jer je povremen, kratkotrajan i prostorno ograničen, a navedene ciljne vrste ptica nisu isključivo vezane za ovo područje, već i drugdje imaju dovoljno raspoloživih staništa za obitavanje i razmnožavanje.

Uvažavajući ekološke zahtjeve ciljnih vrsta i njihovu rasprostranjenost, te položaj dijela područja ekološke mreže **POVS HR2001311 Sava nizvodno od Hrušćice** u blizini obuhvata Programa (na udaljenosti od oko 3,1 km južno od dijela naselja Ljupina), izvan dosega mogućih utjecaja provedbe aktivnosti planiranih Programom, nisu očekivani značajni negativni utjecaji na ciljeve očuvanja (ciljne vrste i ciljna staništa) u navedenom području ekološke mreže. Od 11 ciljnih vrsta jedna je školjkaš, obična lisanka (*Unio crassus*); jedna je kukac, rogati regoč (*Ophiogomphus cecilia*), dok 9 ciljnih vrsta (82 %) pripada fauni slatkovodnih riba: bolen (*Aspius aspius*), prugasti balavac (*Gymnocephalus schraetser*), veliki vretenac (*Zingel zingel*), mali vretenac (*Zingel streber*), dunavska paklara (*Eudontomyzon vladykovi*), veliki vijun (*Cobitis elongata*), vijun (*Cobitis elongatoides*), bjeloperajna krkuša (*Romanogobio vladykovi*) i plotica (*Rutilus virgo*). Ciljne vrste ne pripadaju u divljač i njima se neće upravljati kroz aktivnosti propisane Programom. Zahvati i aktivnosti planirani Programom neće prouzročiti gubitak ciljnih stanišnih tipova: Prirodne eutrofne vode s vegetacijom *Hydrocharition* ili *Magnopotamion* 3150; Rijeke s muljevitim obalama obraslim s *Chenopodion rubri* p.p. i *Bidention* p.p. 3270 i Aluvijalne šume (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) 91E0*, niti će značajno negativno utjecati na cjelovitost i stabilnost ciljnih stanišnih tipova za ciljne vrste i druge pripadnike divlje faune i flore u navedenom području ekološke mreže.

Uvažavajući ekološke zahtjeve ciljnih vrsta i njihovu rasprostranjenost, te položaj dijela područja ekološke mreže **POVS HR2001389 Banićevac** u blizini obuhvata Programa (na udaljenosti od oko 8,6 km sjeveroistočno od dijela naselja Nova Gradiška), izvan dosega mogućih utjecaja provedbe aktivnosti planiranih Programom, nisu očekivani značajni negativni utjecaji na ciljeve očuvanja (ciljna vrsta) u navedenom području ekološke mreže. Jedina ciljna vrsta, jadranska kozonoška (*Himantoglossum adriaticum*), pripada vaskularnoj flori. Ciljna vrsta ne pripada u divljač i njome se neće upravljati kroz aktivnosti propisane Programom.

Uvažavajući ekološke zahtjeve ciljnih vrsta i njihovu rasprostranjenost, te položaj dijela područja ekološke mreže **POVS HR2001355 Psunj** u blizini obuhvata Programa (na udaljenosti od oko 10,0 km sjeverno od dijela naselja Nova Gradiška), izvan dosega mogućih utjecaja provedbe aktivnosti planiranih Programom, nisu očekivani značajni negativni utjecaji na ciljeve očuvanja (ciljne vrste i ciljna staništa) u navedenom području ekološke mreže. Jedina ciljna vrsta, žuti mukač (*Bombina variegata*) pripada fauni vodozemaca. Ciljna vrsta ne pripada u divljač i njome se neće upravljati kroz aktivnosti propisane Programom. Zahvati i aktivnosti planirani Programom neće prouzročiti gubitak ciljnog stanišnog tipa: Bukove šume *Luzulo-Fagetum* 9110, niti će značajno negativno utjecati na cjelovitost i stabilnost ciljnog stanišnog tipa za ciljnu vrstu i druge pripadnike divlje faune i flore u navedenom području ekološke mreže.

Uvažavajući ekološke zahtjeve ciljnih vrsta i njihovu rasprostranjenost, te položaj dijela područja ekološke mreže **POVS HR2001407 Orpljavnica** u blizini obuhvata Programa (na udaljenosti od oko 11,3 km sjeveroistočno od dijela naselja Nova Gradiška), izvan dosega mogućih utjecaja provedbe aktivnosti planiranih Programom, nisu očekivani značajni

negativni utjecaji na ciljeve očuvanja (ciljna vrsta) u navedenom području ekološke mreže. Jedina ciljna vrsta, obična lisanka (*Unio crassus*) pripada fauni slatkovodnih školjkaša. Ciljna vrsta ne pripada u divljač i njome se neće upravljati kroz aktivnosti propisane Programom.

Uvažavajući ekološke zahtjeve ciljnih vrsta i njihovu rasprostranjenost, te položaj dijela područja ekološke mreže **vPOVS HR2001511 Suhe livade kod Sinlija** u blizini obuhvata Programa (na udaljenosti od oko 7,1 km sjeveroistočno od dijela naselja Nova Gradiška), izvan dosega mogućih utjecaja provedbe aktivnosti planiranih Programom, nisu očekivani značajni negativni utjecaji na ciljeve očuvanja (ciljno stanište) u navedenom području ekološke mreže. Zahvati i aktivnosti planirani Programom neće prouzročiti gubitak ciljnog stanišnog tipa: Suhi kontinentalni travnjaci (*Festuco-Brometalia*) (*važni lokaliteti za kaćune) 6210*, niti će značajno negativno utjecati na cjelovitost i stabilnost ciljnog stanišnog tipa za ciljnu vrstu i druge pripadnike divlje faune i flore u navedenom području ekološke mreže.

4.6. Mjere očuvanja i zaštite bioraznolikosti

Mjere očuvanja i zaštite bioraznolikosti na području obuhvata Programa su sljedeće:

- zabranjeno je korištenje kemijskih zaštitnih sredstava za uklanjanje nepoželjne vegetacije;
- zabranjeno je odlaganje bilo kakve vrste otpada u okoliš na području obuhvata Programa;
- zabranjeno je unositi strane vrste, sukladno Zakonu o sprječavanju unošenja i širenja stranih te invazivnih vrsta i upravljanju njima;
- rastjerivanje i eventualno izlučivanje divljači i pojedinih drugih životinjskih vrsta provoditi na udaljenosti većoj od 100 m od gnijezda ciljnih vrsta ptica i u vrijeme izvan sezone gnijezdenja ciljnih vrsta ptica;
- opažanja i nalaze rijetkih i strogo zaštićenih vrsta na području obuhvata Programa evidentirati u poglavlju: „Kronika programa zaštite divljači“ i Obrascu za evidentiranje ugroženih i strogo zaštićenih vrsta i ciljnih vrsta područja ekološke mreže RH te navedene podatke jednom godišnje dostavljati Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja, Zavod za zaštitu okoliša i prirode i/ili Javnoj ustanovi za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Brodsko-posavske županije – Natura Slavonica;
- pri planiranju i provedbi svih mjera, radnji, zahvata i aktivnosti na području obuhvata Programa pridržavati se odredbi važećih zakonskih i podzakonskih propisa iz lovstva i zaštite prirode te ostvariti koordinaciju i suradnju s Javnom ustanovom za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Brodsko-posavske županije – Natura Slavonica.

5. MJERE ZAŠTITE DIVLJAČI

Mjere zaštite divljači podrazumijevaju niz radnji, prvenstveno preventivnih, kojima će se divljači onemogućiti pristup površinama izvan lovišta, s konačnim ciljem osiguravanja nesmetanog života i obitavanja divljači, te ostalih životinjskih vrsta u prirodnom staništu. Ove mjere provode se radi sigurnosti stanovništva u naseljenim mjestima na području Grada Nova Gradiška, ali tako da ih njihova provedba ne smije ugroziti. Stoga, zbog sigurnosti i zaštite ljudskih života, na području površina izvan lovišta Grada Nova Gradiška nije moguće obitavanje pojedinih vrsta divljači i pojedinih ostalih životinjskih vrsta.

5.1. Zabrana lova divljači osim izuzetaka

Na površinama izvan lovišta zabranjeno je loviti divljač, osim izuzetaka koji su propisani u čl. 61. Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači. Odredbama navedenog članka divljač je dopušteno na površina izvan lovišta loviti:

1. ranjenu ili bolesnu tijekom cijele godine, uz obvezu prijave nadležnom uredu i predočenje uvjerenja nadležne veterinarske službe da je odstrijeljena divljač bila ranjena ili bolesna;
2. u slučaju proglašenja zarazne bolesti ili ako postoji mogućnost njene pojave u skladu s propisima o zdravstvenoj zaštiti životinja;
3. za potrebe znanstveno – istraživačkih i znanstveno – nastavnih ustanova u skladu s odgovarajućim programom;
4. radi smanjivanja broja divljači kada zbog prevelike gustoće dolazi do gospodarski nedopustivih šteta.

Lov divljači koja stalno, sezonski ili povremeno obitava ili prelazi preko površina izvan lovišta, a čija je prisutnost na površinama izvan lovišta nepoželjna, može se obavljati **lovom žive divljači (hvataljkama i slično)**, a zatim se uhvaćena divljač ispušta na neko drugo područje. Isto tako potrebno je pokušati obaviti i **izgon divljači s površina izvan lovišta, ali samo u slučajevima kada taj izgon ne utječe na sigurnost ljudskih života**, što je potrebno procijeniti na licu mjesta i u svakom slučaju pojavljivanja divljači posebno. Divljač je temeljem članka 66. stavka 1. točke 1.-16. Zakona o lovstvu zabranjeno loviti:

1. načinima i sredstvima kojima se ona masovno uništava
2. korištenjem žive, oslijepljene ili osakaćene životinje kao mamca
3. odašiljačima zvuka
4. električnim i elektroničkim ubojitim ili omamljujućim napravama
5. umjetnim svjetlećim napravama
6. zrcalima i drugim zasljepljujućim napravama
7. napravama za osvjetljavanje cilja
8. optičkim ciljnicima za noćni lov s mogućnošću elektroničkog povećavanja ili pretvaranja slike
9. eksplozivima
10. mrežama koje su načelno ili prema uvjetima uporabe neselektivne
11. zamkama koje su načelno ili prema uvjetima uporabe neselektivne
12. samostrijelom
13. otrovima i otrovnim ili omamljujućim mamcima

-
14. istjerivanjem životinja iz skloništa plinom ili dimom
 15. zabranjenim oružjem sukladno propisima kojima se regulira nabava i posjedovanje oružja građana i poluautomatskim oružjem sa spremnikom koji može sadržavati više od dva naboja
 16. za ptice dodatno i stupicama, mrežama, zamkama, kukama i lijepkom.

Nadalje članak 66. stavak 4. istoga Zakona propisuje: „**Dopuštenje za iznimnu uporabu sredstava iz stavka 1. točaka 1.-16. ovoga članka donosi Ministarstvo, uz prethodnu suglasnost ministarstva nadležnog za poslove zaštite prirode. Ukoliko će se loviti na navedeni način Grad Nova Gradiška (kao pravna osoba koja upravlja Gradom) mora tražiti suglasnost za lov navedenim pomagalicama.** Navedena pomagala postavljala bi se na predjele gdje se pojedine i to nepoželjne vrste divljači najčešće pojavljuju. Navedeno uglavnom zadovoljava lov na sitne vrste divljači.

Divljač se može izlučivati i puškama za uspavlivanje, što zbog strukture površine naselja često i nije najidealnije rješenje. Naime tijekom ispaljivanja i pogađanja divljači uspavljajućim sredstvom, ista je uznemirena i najčešće bježi. Pri odabiru doze uspavljajućeg sredstva treba dobro procijeniti masu i dob divljači da bi se prema napucima samoga sredstva izbjegla prevelika doza koja bi izazvala uginuće divljači ili premalena koja opet ne bi uspavala divljač, što je opet vrlo riskantno. Isto tako pri primjeni sredstava za uspavlivanje divljači je potrebno određeno vrijeme da postane omamljena, a zatim i da zaspi. Navedeno zbog uznemiravanja pri pogađanju nije optimalno rješenje jer divljač nakon pogotka najčešće bježi, što predstavlja veliku opasnost za sigurnost, a time i ljude i imovinu. Isto tako postoji i velika opasnost od samoozlijeđivanja divljači i ostalih životinjskih vrsta prilikom zatrcavanja u različite objekte u naseljenom mjestu.

Kada su iskorištene sve mogućnosti preventivne zaštite i sprječavanja ulaska divljači na naseljeno područje, krupne vrste, ali i veći dio sitnih vrsta divljači na području površine izvan lovišta najidealnije bi, zbog zaštite ljudi i imovine, bilo izlučiti odstrjelom. Članak 60. Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovno-gospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači propisuje mjere za sprječavanje šteta od divljači obuhvaćaju između ostaloga i: „**smanjivanje broja divljači kada zbog prevelike gustoće dolazi do gospodarski nedopustivih šteta**“. Slijedom navedenoga, ako se procijeni prevelika brojnost divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta u naseljenom području površine izvan lovišta, smatrat će se da predstavlja preveliku gustoću zbog koje može doći do gospodarski nedopustivih šteta, koje se najčešće ogledaju u ugrožavanju ljudskih života i imovine.

U gore navedenim slučajevima lova divljači na površinama izvan lovišta **lov se obavlja u skladu s odredbama Zakona o lovstvu i mjerodavnih podzakonskih akata. Uz navedeni Zakon o lovstvu potrebno je poštivati i odredbe Zakona o oružju.**

Tijekom stalnog monitoringa za vrijeme trajanja ovog Programa, ukoliko se iz bilo kojih razloga divljač pojavila na površinama izvan lovišta, a povedene su sve mjere kojima se pokušalo sa sprječavanjem dolaska divljači na površine izvan lovišta ili s njihovim istjerivanjem, obavljat će se redukcijski odstrjel jer se smatra da divljač nema stanište, a time ni kapacitet na ovim površinama izvan lovišta.

Sve što se tiče sigurnosti navedeno je za divljač, a vrijedi i za ostale životinjske vrste. Kao ni divljač ni ostale životinjske vrste nemaju stanište, a time ni kapacitet na ovim površi-

nama izvan lovišta. **Za eventualni izlov, rastjerivanje i/ili uklanjanje ostalih životinjskih vrsta koje nisu divljač u smislu odredbi Zakona o lovstvu, s posebnim naglaskom na strogo zaštićene životinjske vrste u smislu posebnih zakonskih i podzakonskih akata, a prilikom ulaska istih na područje izvan lovišta Grada Nova Gradiška, potrebno je tražiti odobrenje od ministarstva nadležnog za zaštitu prirode.**

Nakon dobivanja potrebnih odobrenja i rješenja od ministarstva nadležnog za poslove zaštite prirode potrebno je od ministarstva nadležnog za poslove lovstva zatražiti **rješenje o mjerama i uvjetima za uporabu lovačkog oružja i naboja, te uvjete i način lova za životinjsku vrstu koja nije divljač u smislu Zakona o lovstvu, a čije je uklanjanje posebnim rješenjem propisalo drugo nadležno tijelo.**

Nakon pribavljanja svih potrebnih rješenja Grad Nova Gradiška treba obaviti radnje izlučivanja (hvatanje, odstrjel i slično) u skladu sa zakonskim propisima.

Protokol za postupanje pri izlučivanju divljači, ali i svih ostalih životinjskih vrsta, nakon dobivanja svih potrebnih ovlaštenja i rješenja, bio bi osigurati mjesto gdje se divljač ili ostala životinjska vrsta nalazi te isto tako osiguravati prostor tijekom cijeloga vremena njenoga izlučivanja. Ukoliko Grad Nova Gradiška nije registriran za uzgoj, zaštitu, lov i korištenje divljač, trebao bi sklopiti Ugovor s pravnom ili fizičkom osobom koja će obavljati izlučivanje divljači i/ili ostalih životinjskih vrsta s područja iste. **Temeljem članka 67. st. 1. i 2. Zakona o lovstvu u lovu odnosno u izlučivanju smiju sudjelovati osobe koje uza se imaju lovačku iskaznicu s važećom identifikacijskom markicom za pojedinu lovnu godinu i pisano dopuštenje ovlaštenika prava lova te pravne ili fizičke osobe koje gospodare zemljištem iz članka 11. stavka 2. Zakona o lovstvu. Odstrjeljivati divljač smije samo osoba koja uz navedene uvjete posjeduje i oružni list za držanje i nošenje oružja u svrhu lova. U slučaju korištenja lovačkoga oružja Grad Nova Gradiška je prije obavljanja takvih aktivnosti obvezan pribaviti suglasnost nadležne Policijske postaje. Ukoliko se radi o biološkoj zaštiti površina izvan lovišta pomoću ptica grabljivica tada osoba koja leti pticu grabljivicu ili lovi uz pomoć ptice grabljivice mora posjedovati važeću sokolarsku iskaznicu i potvrdu o primjerku.**

Grad Nova Gradiška može sastaviti popis osoba koje će provoditi izlučivanje, osobito odstrjelom, divljači i/ili ostalih životinjskih vrsta, što će eliminirati mogući bespravni lov.

5.2. Provedba preventivnih, dijagnostičkih, kurativnih i higijensko – zdravstvenih mjera radi zdravstvene zaštite divljači, ljudi i stoke

Sva divljač, kao i ljudi te domaće i sve ostale životinjske vrste, podložna je obolijevanju od raznih bolesti. Bolest je svaki poremećaj fiziološkog stanja organizma. Spomenuti poremećaji mogu dovesti do privremenog smanjenja ili trajnog izostanka funkcioniranja pojedinih organa, a kao posljedica toga može nastupiti i ugibanje, odnosno smrt. Budući da postoji niz bolesti na divljači i domaćim životinjama koje se prenose uzajamno, a neke od njih ugrožavaju i čovjeka, predviđaju se razne preventivne, dijagnostičke, kurativne i higijensko – zdravstvene mjere radi zaštite divljači, životinjskih i ostalih vrsta, a u konačnici i čovjeka. Vrlo je važno uspostaviti suradnju s veterinarskom službom te redovito obavljati kontrolu

i praćenje zdravstvenog stanja divljači uz područje obuhvata jer divljač nema stanište, a time ni kapacitet na ovim površinama izvan lovišta. Isto tako redovito obavljati kontrolu i praćenje zdravstvenog stanja divljači nakon eventualno obavljenog lova, osobito ako se posumnja na bolest. Ako se posumnja na bolest obavezno tražiti pregled eventualno uginule divljači, divljači izlučene hvatanjem ili eventualnim sanitarnim odstrjelom, a u cilju sprječavanja pojave i širenja zaraznih bolesti. Ako se na površinama izvan lovišta proglasi pojava zarazne bolesti ili se ona može očekivati, mora se osigurati provođenje mjera u skladu s propisima o zdravstvenoj zaštiti životinja, uz obavještenje nadležne veterinarske službe, dok takva zaraza ili opasnost od njezina širenja traje.

Među mnogobrojnim i različitim uzrocima koji utječu na smanjenje broja divljači, bolesti zauzimaju značajno mjesto. Pri osmatranju moraju se na živoj divljači uočiti promjene i poremećaji koje ukazuju na neku od bolesti, a to su: nemogućnost bijega u situacijama kada obično bježi; zaostajanje ili odvajanje od ostalih životinja; često zastajkivanje, odmaranje, lijezanje ili šepanje; ako se nalazi na mjestima na koja u normalnim uvjetima ne zalazi; mršavost i neurednost dlake ili perja; otežano disanje, kašalj, proljev, trom hod; gubitak straha pred čovjekom; agresivnost i niz drugih neprirodnih ponašanja divljači.

Budući da se samim promatranjem bolesne životinje obično ne može procijeniti ni uzrok bolesti ni njezino značenje za druge vrste divljači, životinjske vrste, stoku, ali i čovjeka, preporučuje se dostaviti veterinarskoj instituciji jednu ili više uginulih, uhvaćenih ili eventualno odstrijeljenih bolesnih jedinki.

Na fiziološko stanje organizma može utjecati puno čimbenika. Čimbenici koji mogu dovesti do oštećenja organizma i nastanka bolesti mogu se podijeliti na unutarnje i vanjske. Vanjski čimbenici mogu biti mehanički, klimatski, kemijski i biološki. U unutarnje čimbenike ubraja se smanjena otpornost organizma, nasljeđe patogenih osobina, konstitucija i dispozicija. Vanjski uzroci su češći i bolje poznati nego unutarnji. Iako uvijek ne postoji jasno izražena granica, radi lakše provedbe mjera zaštite divljači, bolesti se dijele na: unutrašnje (nezarazne), zarazne i nametničke (parazitarne ili invazijske).

Unutrašnje (nezarazne) bolesti

Unutrašnje (nezarazne) bolesti karakteriziraju individualna uginuća kod divljači. Nađenu divljač potrebno je adekvatno zbrinuti sukladno zakonskoj regulativi. Potencijalne nezarazne bolesti su: otrovanje, nadam, rane, prijelomi, avitaminoze i dr. Kao preventivu možemo preporučiti dodavanje vitaminsko-mineralnih dodataka u hranu, posebice u vrijeme gravidnosti. Nepravilnosti morfologije tijela i lovačkih trofeja kod divljači se mogu pojaviti kao posljedica nepravilnog uzgojnog odstrjela – pri odabiru i izlučivanju jedinki, kao i zbog nepravilne i nepravodobne selekcije. Moguća je pojava hranjenja divljači pokvarenom hranom, osobito u doba godine kada divljač nema izbora hrane u prirodi. Navedene pojave sprječavaju se neposrednim otklanjanjem njihovih uzroka, najprije stručnim pristupom u odabiru divljači za odstrjel, a potom kontrolom ispravnosti hrane i donošenjem svježih i kvalitetnih hrane.

Proljetni proljev srneće divljači je bolest koja se javlja tijekom prvih mjeseci u godini. Na oboljelim životinjama zapažaju se mršavost, teže kretanje, a zadnji dio tijela je zaprljan izmetom. Prema sadašnjim saznanjima ova bolest može biti uzrokovana s više uzroka i poremećaja u metabolizmu ili nametničkom invazijom. Poremećaj u metabolizmu javlja se nakon hladnog i vlažnog vremena prelaskom zime u kišovito proljeće, odnosno kod životinja koje su imale deficitarnu hranidbu (nedostatak vitamina, minerala i drugo).

Zarazne bolesti

Uzročnici mogu biti virusi, bakterije, rikecije, gljivice, prioni i dr. Za sprječavanje pojave ovih bolesti, kao i stjecanje vitalnosti i imuniteta predviđa se primjena vitaminsko-mineralnih dodataka u hranu. Mjesta hranjenja i koncentriranja divljači potrebno je dezinficirati zaštitnim sredstvima. Trajno je potrebno pratiti stanje i ponašanje divljači radi uočavanja eventualnih pojava zaraznih bolesti. Oboljelu divljač treba odstrijeliti te poslati u nadležnu ustanovu. Isti postupak je i s pronađenim lešinama pri sumnji na zaraznu bolest. Ako prispjeli nalazi ukazuju na pojavu zarazne bolesti poduzet će se adekvatne mjere preko nadležne veterinarske službe.

Tuberkuloza (TBC) je u tipičnom obliku kontagiozna, kronična zarazna bolest svih vrsta sisavaca i ptica i čovjeka (zoonoza). Uzročnik je bakterija *Mycobacterium* sp. Očituje se tvorbom čvorića (tuberkula), upalom seroznih ovojnica (poplućnica, porebrica, potrbušnica) i kasnijom njihovom nekrozom. Ako se pri vađenju utrobe uoče ovakve promjene, potrebno je obvezno prijaviti veterinarskoj službi. Meso nije upotrebljivo za prehranu ljudi.

Fibropapilomatoza je kronična virusna bolest koja se karakterizira stvaranjem dobroćudnih izraslina po koži ili sluznicama tzv. fibropapiloma (fibroma ili papiloma). Izraslina može biti samo jedna pa do više desetaka i različite veličine (nekoliko milimetara do nekoliko desetaka centimetara). Liječenje bi bilo moguće u kontroliranom uzgoju i u slučajevima da životinje uspavamo, no u otvorenim lovištima uputno je obaviti sanitarni odstrjel. S tvorevinama postupati oprezno (u rukavicama) i dijelove tijela gdje su zastupljene odstraniti i neškodljivo ukloniti, dok je ostalo meso higijenski ispravno ako životinja nije bila enormno iscrpljena i mršava, kada cijelu životinju treba neškodljivo ukloniti.

Aktinomikoza je kronična zarazna bolest papkara, a javlja se povremeno kod srneće divljači. Uzročnik bolesti je bakterija *Actinomyces* sp. koja prodiere u organizam preko ozljeda usne sluznice kada životinja uzima hranu i pri promjeni zubi kod mladih životinja. Na desnama srneće divljači opažaju se gnojni čvorovi iz kojih se nastavlja daljnji prodor uzročnika na kosti čeljusti i vilice (maksile i mandibule). Bolest se očituje oteknućem na području čeljusti i/ili vilice. Bolesna grla treba sanitarno odstrijeliti.

Slinavka i šap virusna je bolest papkara, a rijetko može oboljeti čovjek. Od divljači najčešće obolijeva srna. U Hrvatskoj se javlja iznimno rijetko. Divljač se može inficirati na različite načine u prirodi, prvenstveno na pašnjacima gdje su prethodno boravile zaražene životinje, kao i izravnim kontaktom s bolesnim jedinkama ili pak boravkom na hranilištu. Virus je izrazito kontagiozan pa se zaraza lako prenosi s mjesta na mjesto na indirektan način putem transportnih sredstava, drugih životinja ili čovjeka, koji može virus pasivno prenijeti na cipelama ili odjeći. Inkubacija traje do sedam dana te se nakon toga javi povišena temperatura, smanji apetit i javlja se lagano slinjenje koje se nakon par dana trajanja bolesti znatno pojačava, jer se bolest očituje stvaranjem karakterističnih mjehura u usnoj šupljini iz kojih se cijedi obilna slina. U međupapčanim prostorima se također javljaju afte koje se kasnije inficiraju sekundarnim bakterijama pa se javljaju gnojni procesi na papcima. Liječenja nema, a u slučaju pojave bolesti provode se zakonom propisane mjere suzbijanja ove opasne zaraze.

Bjesnoća je akutna bolest svih vrsta toplokrvnih životinja te čovjeka, koja se očituje zahvaćanjem središnjeg živčanog sustava i najčešće završava uginućem poslije nekoliko dana bolovanja. Razlikujemo urbanu (gradsku) bjesnoću, pri kojoj pretežno obolijevaju domaće životinje, i silvatičnu (šumsku), pri kojoj obolijeva uglavnom divljač, najčešće lisica. Glavni

je i jedini izvor bjesnoće bolesna životinja, koja pri ugrizu slinom unosi uzročnika u tijelo ugrizene životinje. S ulaznog mjesta uzročnik prodire živcima do mozga, gdje se umnaža i poslije nekog vremena (oko deset dana prije pojave prvih znakova bolesti) dospijeva u slinu, kad ga životinja može prenijeti dalje ugrizom na drugu životinju. Od prodora uzročnika u tijelo životinje do pojave prvih znakova bolesti proteknu prosječno od dva do osam tjedana. Sama bolest traje većinom jedan do sedam dana. Nasuprot domaćim životinjama, u kojih se bjesnoća očituje agresivnošću, u lisica se, obrnuto, zamjećuje gubitak straha od čovjeka pa takve lisice zalaze u naseljena mjesta, ulaze u ograđena dvorišta, približavaju se čovjeku. Sprječavanje bjesnoće u divljači obavlja se smanjenjem broja lisica. Meso bijesnih ili sumnjivih životinja nije upotrebljivo za prehranu ljudi.

Svinjska kuga akutna je do kronična zarazna bolest domaćih i divljih svinja. U jednih i drugih uzrokuje znatne gubitke, a očituje se zahvaćanjem probavnog sustava i rjeđe upalom pluća. Uzročnik bolesti je virus. Izvor bolesti je zaražena domaća ili divlja svinja, a prenosi se dodiranjem bolesnih i zdravih svinja, pri čemu bolesne izlučuju uzročnika fecesom, mokraćom, iscjetkom iz očiju i nosnica i krvlju. Prvi se znakovi bolesti očituju ležanjem, prestajanjem uzimanja hrane, povišenjem tjelesne temperature, pojavom gnojnog konjunktivitisa i otežanim disanjem, hrapavim glasanjem, izmjenom proljeva i začepa, zanošenjem stražnjih dijelova tijela i tako dalje. Svinjska se kuga očituje brojnim krvarenjima po kori bubrega, po sluznici mokraćnog mjehura, po limfnim čvorovima i po koži, gnojnim iscjetkom iz očiju, nalazom krvnih oštro ograničenih područja po rubovima slezene (infarkti), krupoznom upalom pluća, upalom želudca i crijeva. Pri dugotrajnijem bolovanju smatra se karakterističnim nalazom pojava uzdignutih oštro ograničenih zelenkastosmeđih područja promjera od pola do jednog centimetra. Bolest može trajati do petnaestak dana. Kuga se dokazuje načinom širenja, slikom bolesti, razudbenim nalazom, biološkim pokusima na zdravim necijepljenim svinjama i dokazom uzročnika bolesti. Pri pojave svinjske kuge u slobodnoj prirodi preporučuje se odstrjel što je moguće većeg broja svinja divljih te zakapanje ili spaljivanje svih odstrijeljenih ili uginulih životinja. Pogonom se ne lovi jer bi u tom slučaju došlo do rastjerivanja životinja koje bi bolest raširile na veće područje. Meso oboljelih domaćih i/ili divljih svinja nije upotrebljivo za prehranu ljudi.

Afrička svinjska kuga je vrlo kontagiozna virusna zarazna bolest svinja (domaćih i divljih) koja se manifestira u obliku hemoragijske groznice sa mortalitetom koji može doseći i 100%. Prvi klinički znak bolesti obično je visoka tjelesna temperatura (više od 40°C), praćena depresijom, gubitkom apetita, brzim i teškim disanjem, te iscjetkom iz nosa i očiju. Svinje su nekoordinirane u kretanju i nakupljaju se u skupine. Krmače mogu pobaciti u svim stadijima gravidnosti. Kod nekih svinja može doći do povraćanja i opstipacije, dok se kod nekih može razviti krvavi proljev. Javljaju se vidljiva potkožna krvarenja, posebno na ekstremitetima i uškama. Prije smrti može doći do kome, koja se javlja jedan do sedam dana nakon pojave kliničkih znakova. Patoanatomski nalazi pokazuju tipičan hemoragijski sindrom s općom kongestijom trupa, nakupljanjem krvi u prsnoj i trbušnoj šupljini, povećanom tamnom slezenom, hemoragičnim limfnim čvorovima koji nalikuju ugrušcima krvi, posebno bubrežni i gastrohepatični limfni čvorovi, petehijalnim krvarenjima po bubrezima (kortikalnim i medularnim piramidama i bubrežnoj nakapnici), serozi abdomena, sluznici želuca i crijeva i srcu (epikard i endokard), hidrotoraksom i petehijama po pleuri.

Sindrom europskog smeđeg zeca akutna je zarazna bolest zečeva, eksplozivna širenja, koja se počela pojavljivati osamdesetih godina u Švedskoj i Danskoj. U početku se smatralo da ju uzrokuje otrovanje nekim pesticidom, repičinom sačmom ili mikrotoksinom, zatim nekom

bakterijom, no devedesetih je godina kao uzročnik utvrđen virus (Calicivirus). Do danas je bolest zabilježena u Austriji, Češkoj, Francuskoj, Belgiji, Njemačkoj, Italiji, Engleskoj, Finskoj, Poljskoj i Hrvatskoj. Budući da zečevi najčešće ugibaju zimi i u proljeće, pretpostavlja se da uzročnik bolesti preživljava tijekom ljeta u slobodnoj prirodi. Izvor bolesti je bolesni zec. Bolest se širi dodirnom, pri čemu je dišni sustav ulazno mjesto uzročnika. Bolest traje nekoliko dana, a obolijeva 20 do 100 posto zečeva, od kojih ugiba prosječno 50 do 60 posto. Neki zečevi jako mršave, dok su drugi dobrog gojidbenog stanja. Bolesne životinje gube tek, otežano se kreću, gube ravnotežu, umaraju se i tako dalje. Na unutarnjim organima očituju se punokrvnost grkljana i dušnika, punokrvnost i edem pluća, punokrvnost bubrega, slezele i jetre, napeto ispunjen žučni mjehur i proširen želudac, negnojna upala mozga. Bolest se utvrđuje histološkom pretragom organa i dokazom njezina uzročnika. Zbog brzine širenja bolesti teško je preporučiti bilo kakve zadovoljavajuće mjere. Također ne postoji ni bilo kakav djelotvoran lijek. Potreban je odstrjel bolesnih i na bolest sumnjivih zečeva. Meso je upotrebljivo za prehranu ljudi.

Newcastleska bolest (atipična kuga peradi, kokošja kuga) akutna je zarazna i kontagiozna bolest domaće peradi i nekih vrsta pernate divljači, a očituje se pretežno zahvaćenjem probavnog sustava i uginućem velikog broja oboljelih ptica. Uzročnik je virus (paramiksovirus). Nagao gubitak teka, otežano disanje, glasni hropci, kričće glasanje i zelenkast proljev slika su bolesti. Karakterističnim se nalazom smatraju krvarenja na folikulima žljezdanog želuca i po sluznici crijeva, na kojim se mjestima razvijaju čirevi koje prekrivaju kašaste sive naslage (butoni). Bolest se utvrđuje pretragom lešina uginulih ptica, a sigurno dokazom uzročnika i biološkim pokusom na kokošjim embrijima. Bolest se suzbija cijepljenjem zdravih ptica u uzgajalištima i sprječavanjem unošenja uzročnika u uzgoje. Pri pojavi bolesti treba usmrtiti cijeli uzgoj, a lešine zakopati ili spaliti. Meso nije upotrebljivo za prehranu ljudi.

Influenca ptica (IP), ili poznatija kao ptičja gripa, je zarazna bolest domaće peradi i drugih ptica koju uzrokuju tip A virusi influence. Osobito su opasni visokopatogeni virusi IP (koji nastaju mutacijom određenih niskopatogenih virusa IP (NPVIP) i to pod tipovi H5 i H7 koji u zaraženim jatima peradi uzrokuju i 100% – tna uginuća. Općenito se smatra da je domaća perad slobodna od virusa IP. Međutim određene vrste divljih ptica (naročito migratorne vodene ptice kao npr. labudovi, patke i guske) predstavljaju stalne „rezervoare“ virusa NPVP i mogu biti izvor zaraze za domaću perad, a konačno i druge životinje i ljude. Ovaj rizik je tim veći što mjere koje bi mogle zaustaviti ili nisu poznate ili su neprimjenjive. Budući da se zna da su neke vrste divljih ptica glavni „rezervoari“ virusa IP, obično bez vidljivih kliničkih znakova bolesti, važno je utvrditi da li se i u kojoj prevalenciji virus IP podtipova H5 i H7 nalazi u divljih ptica. Ovi podaci prikupljaju se tzv. aktivnim monitoringom tj. kontinuiranim pretraživanjem ulovljenih, odstrijeljenih ili uginulih divljih ptica koje se ne uzgajaju na gospodarstvu i to: divljih pataka, divljih gusaka, galebova, ćurlina i kormorana, čime se ujedno uspostavlja sustav otkrivanja mogućih infekcija virusom IP u divljih ptica. Korisni podaci o stanju IP u divljih ptica mogu se prikupiti i pretraživanjem svježe uginulih ptica koje lovci, ornitolozi i drugi zainteresirani mogu dostaviti na laboratorijsko pretraživanje. Pretraživanje divljih ptica provodi se u svrhu utvrđivanja prevalencije infekcije virusom influence ptica u određenih vrsta ptica selica na određenim lokacijama tj. boravištima i/ili odmorištima divljih ptica, te opisivanja i kvantificiranja rizika koji u odnosu na ovu bolest, divlje ptice predstavljaju za domaću perad, a konačno i za ljude. Postupak s odstrijeljenim, ulovljenim i svježe uginulim divljim pticama od kojih će biti uzeti uzorci (obrisak nečisnice i dušnika) treba biti kako slijedi:

-
- naizgled zdrave, odstrijeljene divlje ptice od kojih su uzeti uzorci nije potrebno neškodljivo uklanjati, nego se s takvim odstrijeljenim pticama uobičajeno postupaju;
 - naizgled bolesne (otok glave i vrata, iscjedak iz nosa, upala očnih spojnice) odstrijeljene ili svježe uginule divlje ptice, treba neškodljivo ukloniti zakopavanjem tako da se na lešine u jami prvo stavi sloj gašenog vapna (kalcijev hidroksid) ili kaustične sode (natrijev hidroksid), zatim sloj zemlje debljine najmanje 50 cm do površine tla i na kraju sloj zemlje od najmanje 50 cm iznad površine tla (humak) kako bi strvinarima onemogućili iskopavanje ptica.

Opće biosigurnosne mjere u postupanju s divljim pticama uključuju održavanje osobne higijene kao što su: pranje (sapunom i/ili deterdžentima) ruku, obuće, odjeće i opreme koja je bila u kontaktu s divljim pticama. Svježe uginule divlje ptice možete dostaviti na pretragu u Centar za peradarstvo Hrvatskog veterinarskog instituta, Heinzelova 55, 10000 Zagreb. Lešinu ptice treba dostaviti u nepropusnoj dobro zatvorenoj plastičnoj vreći (najbolje u dvije vreće). Prilikom dostave lešine u laboratorij, uputno je ispuniti i zajedno s lešinom dostaviti Upitnik.

Invazijske (parazitarne ili nametničke) bolesti

Invazijske (parazitarne ili nametničke) bolesti uzrokuju pripadnici životinjskog carstva koje zovemo paraziti ili nametnici. Oni se povremeno ili trajno zadržavaju na/u drugim živim organizmima. Nametnici mogu parazitirati na koži, dlaci ili sluznicama pa ih zovemo vanjski ili ektoparaziti. Ako parazitiraju u unutrašnjim organima i tkivima (npr. crijeva, pluća, jetra, mozak, krv i sl.) govorimo o unutarnjim ili endoparazitima. Prisutnost parazita moguće je utvrditi praćenjem ponašanja divljači, koja je uznemirena, neuredne dlake i slabog gojnog stanja. U cilju praćenja intenziteta i prisutnosti endoparazita preporučljivo je uzimanje i slanje uzoraka odstrijeljene i nađene uginule divljači na analizu. U slučaju da se nametnici pojave u većeg broja divljači trebalo bi u dogovoru s veterinarskom službom obaviti tretiranje davanjem antiparazitika ovisno o vrsti nametnika.

Kožna ugrkljivost ili hipodermoza jedna je od najraširenijih te ekonomsko i zdravstveno najvažnijih nametničkih bolesti krupne divljači, osobito srna i jelena. Uzrokovana je ličinkama kukaca dvokrilaca tzv. štrkova, koje se razvijaju ispod kože na leđima i križima. Odrasli kukci su sivo-crne boje s laganim žuto-narančastim prelijevanjem, veličine oko 10 mm. Ženke tijekom mjeseca srpnja i kolovoza polažu na kožu divljači jajašca iz kojih se izlegu ličinke koje se zavlače u kožu i putuju u leđno odnosno križno potkožje ili ih divljač lizanjem unese u prednji dio svog probavnog sustava odakle putuju u potkožje. U rano proljeće na koži formiraju otvor kroz koji dišu. Tada su veličine 30 x 15 mm, traumatiziraju okolno tkivo, stvarajući upalnu kvrgu, koja potkraj parazitiranja (u mjesecu travnju ili svibnju) doseže veličinu do kokošjeg jajeta i zovemo je UGRK. Ličinka aktivno izlazi kroz otvor i na tlu se zakukulji, a za oko pet tjedana izlazi odrasli krilati stadij. Na zvuk letećeg štrka životinje se jako uznemire. Da bi se obranile odnosno spriječile polaganje jajašaca životinje panično biježe, a ovu pojavu zovemo štrkljanje. Štete od bolesti su višestruke: koža napadnute divljači zbog rupica gubi na vrijednosti, mladunčad zaostaje u rastu i razvoju, smanjuje se kvaliteta trofeja i sl.

Uzročnika je u lovačkoj praksi teško suzbiti. Oboljelu i oslabljenu divljač uputno je sanitarno odstrijeliti, a kožu i potkožje s ličinkama neškodljivo ukloniti.

Nosnu štrkljivost ili lažnu vrtičavost u srneće divljači izazivaju ličinke nosnog štrka *Cephenomyia stimulator*. Krilati stadij napadaju divljač u vrijeme ljeta (lipanj-kolovoz), kada u letu ubrizga žive ličinke na sluznice nozdrva, odakle se one aktivno zavlače u nosnu šupljinu. Tu parazitiraju do proljeća kada ih divljač frktanjem izbaci na zemlju, a za 4-8 tjedana razvije se krilati stadij i ciklus se ponavlja. Osim ozljeda nosne sluznice ličinke oštećuju sinuse, dušnik, pluća, čak i mozak, uzrokujući simptome tzv. lažne vrtičavosti: uznemirenost, frktanje, kihanje, kretanje u krug, grčenje tjelesnih mišića i sl. Bolesna divljač zaostaje u rastu i razvoju, ima nekvalitetnu trofejnu vrijednost, a u težim invazijama ugiba od ugušenja. Prevenirati se može davanjem medikamenata u hranu, a oboljele je najbolje sanitarno odstrijeliti. U literaturi starijeg datuma preporučuje se sijanje biljke medvjeda stopa (*Heracleum sphondylium*) uz rubove putova i šuma. Nektar ove biljke privlači razne kukce, a među njima i nosnog štrka. Budući da je nektar otrovan, štrkovi od njega ugibaju.

Metiljavost je invazijska bolest divljači i domaćih životinja uzrokovana plošnjacima iz razreda metilja - Trematoda. Bolest se češće javlja u lovištima s poplavnim pašnjacima, osobito gdje se napasa invadirana stoka.

Fascioloza je bolest koju uzrokuje metilj *Fasciola hepatica*. Parazitira u žučovodima i žučnom mjehuru jelena, srna, muflona, divokoza, domaćih preživača, zeca, kunića, malih glodavaca i ljudi. Veliki metilj je oblika lista duljine 20-30 mm, širine 13 mm te zelenkasto-smeđe do crvenkaste boje. Za razvoj je potreban vlažan medij gdje ima puževa koji su posrednici u razvoju metilja. Divljač se obično invadira u rano ljeto pri ispaši ili napajanju. Čovjek se također može invadirati konzumirajući bilje (npr. salatu) iz takvih predjela. Mladi metilji iz probavnog sustava aktivno migriraju kroz trbušnu šupljinu u jetru. Znakovi bolesti ovise o jačini invazije. Bolesne životinje unatoč dobrom teknu mršave, neuredne su dlake, a u slučaju jake invazije i ugibaju. Bolest se može prevenirati tretiranjem oboljele stoke i zabranom ispaše u lovištima. Bolesna grla najuputnije je sanitarno odstrijeliti da bi se bolest sigurno dijagnosticirala, a ostalima stavljati adekvatni antiparazitik u hranu pri prihranjivanju.

Fascioloidoza je za srneću divljač veoma opasna invazijska bolest uzrokovana metiljem *Fascioloides magna*. U istočnoj Hrvatskoj se pojavila početkom ovoga tisućljeća. Metilj je izrazito velik, dužine 2 – 10 cm i širine 3 cm. Razvoj je sličan kao kod *F. hepatica*, a posrednik je također vodeni puž. Dospjevši u organizam, iz crijeva migriraju, pri čemu značajno traumatiziraju potrbušnicu i jetru, što može dovesti do vidnog mršavljenja i uginuća. Ako se bolest ustanovi, divljač se mora tretirati dodavanjem antiparazitika u hranu odnosno sol.

Paramfistomoza se javlja u jelena, srna i muflona, te u domaćih ovaca i koza. Metilj *Paramphistomum cervi* parazitira u buragu, kapuri i knjižavcu, stožasto-kruškolika je oblika, dug 10 mm i širok 5 mm, a boje blijedo-crvenkaste. Razvoj i suzbijanje u principu su slični kao i kod prije opisanih.

Plućni vlasци

Diktiokauloza je invazijska bolest dišnog sustava jelena, srna, muflona i divokoza, uzrokovana oblicima koje još zovemo veliki plućni vlasци. *Dictyocaulus viviparus* parazitira u srne i jelena, duljine je 60-80 mm. Ženke parazita polažu jajašca u dušnik, koja iskašljavanjem dospijevaju u vanjsku sredinu. Iz njih se izlegu ličinke, koje mogu na rezervnoj hrani živjeti i do tjedan dana. Imaju sposobnost migracije na vlatima trave, zemlji i vodi. Razvoju pogoduje vlažan, poplavni teren, što olakšava samu invaziju, koja je tipična pašna. Hranom ili vodom unešene ličinke dospijevaju u crijeva, odakle migriraju limfom u krv i kroz srce se otplave do pluća.

Budući da su mjesta parazitiranja obično dušnik, dušnice i pluća, razvijaju se simptomi bronhitisa i upale pluća: otežano i ubrzano disanje, razdvojene prednje noge poradi olakšavanja disanja, kašalj u napadima, otvorena usta, pa i uginuća od ugušenja. Dijagnoza se za života postavlja nalazom jajašaca odnosno ličinki u nosnom iscjetku, a postmortalno nalazom odraslih parazita u dišnim organima. Liječenje i prevencija lakša je u intenzivnom uzgoju davanjem adekvatnih antiparazitika.

Mali plućni vlasци su oblici duljine 5-40 mm koji uzrokuju slične promjene kao i veliki vlasци, a slični su simptomi, dijagnoza, liječenje i preventiva.

Krpeljivost uzrokuju člankonošci paučnjaci iz reda grinja koje zovemo krpelji. Dije se na dvije velike porodice *Ixodidae* (šikarni ili tvrdi krpelji) i *Argasidae* (stajski ili meki krpelji). Glava, prsište i zadak čine im jednu cjelinu. Za svoj razvoj i razmnožavanje trebaju obrok krvi, zbog čega povremeno žive kao nametnici na toplokrvnim kralješnjacima (pticama i sisavcima), kojima sišu krv. Krpelji su rasprostranjeni široko u prirodi, a najčešće ih nalazimo u prizemnom sloju rubnih područja šuma, sloju grmlja i niskog raslinja, po šikarama i visokotravnatim staništima. Prilikom uboda preko sline mogu prenositi različite zarazne bolesti.

Krpelj u svom razvoju prolazi kroz tri faze: larva, nimfa i odrasli (adultni) oblik. Obrok krvi nužan je krpeljima u svakoj od razvojnih faza, te u toku svog života siše krv tri puta, na tri različita domaćina. Ženka se češće može sresti kao napasnik, jer samo ako se nasiše krvi može snesti jajašca. Veličina krpelja razlikuje se ovisno o razvojnom obliku: kao larva, mjeri oko 1 mm, dok je odrasla ženka veličine 4-5 mm. Nasisana krvi velika je kao zrno graška. Živi oko godinu dana, no može doseći starost i od pet godina.

Krpelj ima mali radijus kretanja, a udaljenost koju može prijeći ovisi o razvojnom obliku. Odrasli se može prošetati nekoliko metara u širinu u potrazi za hranom. Krpelj svoju žrtvu ne traži aktivno kao npr. komarac - žrtve moraju pokupiti njih. On se popne na vršak trave ili grančice grmlja i tu nepomično čeka da se približi žrtva. Kada životinja ili čovjek dotakne krpelja, on se svojim nožicama zakači i prijeđe na njih, te traži povoljno mjesto na tijelu gdje se mogu svojim oštrim rilcem ubosti u kožu i sisati krv.

Za aktivnost krpelja vrlo je važna temperatura i vlažnost zbog čega imaju svoju sezonsku aktivnost - najbrojniji i najaktivniji su u proljeće i početkom ljeta. Mogu se susresti i u jesen, ali znatno rjeđe. Krpelji se zaraze prilikom hranjenja na šumskim životinjama, a zarazu mogu svojim ubodom prenijeti i na čovjeka ako se on nađe u njihovom prirodnom okolišu. Uzročnici bolesti prenose se sa zaraženog krpelja i na nove generacije pa su stoga krpelji, osim prenosioca i rezervoari uzročnika.

U našim krajevima se najčešće susreću tzv. šumski (šikarni) krpelji vrste *Ixodes ricinus*. Najaktivniji su u proljeće i rano ljeto (svibanj - lipanj), u najjačem ljetu se povlače i praktički ih nema, te se u jesen u manjem broju opet pojavljuju. U hladno godišnje doba (studeni - ožujak) krpelji se ne susreću, osim ako je zima topla i bez snijega.

U Hrvatskoj bolesti koje mogu prenositi šumski krpelji su krpeljni meningoencefalitis, lajmska boreliozna i erlichioza.

To su tzv. bolesti prirodnih žarišta jer je njihovo pojavljivanje ovisno o prirodnom staništu prenosioca (krpelja), te se pojavljuju samo na određenim područjima. Najizloženiji su im ljudi koji profesionalno borave u prirodi, planinari, rekreativci, djeca pri aktivnostima u prirodi i izletnici.

Opće mjere zaštite od krpelja

U prirodi je poželjno hodati obilježenim stazama (i od žbunja očišćenim!). Izbjegavajte nepotrebno provlačenja kroz grmlje, ležanje na tlu, odlaganja odjevnih predmeta na grmlje.

Nosite prikladnu odjeću: dugih rukava i nogavica, svijetlih boja (krpelj se lakše uočava), te zatvorenu obuću. Krpelji se lako prihvate na odjeću od materijala s dlačicama (vuna, flanel) pa takvu odjeću treba izbjegavati kod odlaska u prirodu.

Koristite repelentna sredstva koja odbijaju krpelje i sprečavaju njihovo zahvaćanje na čovjeka. Otkrivene dijelove tijela i odjeću valja poprskati (ili premazati) nekim od repelenta, (trajanje odbojnosti traje 4 do 6 h).

Pri povratku iz prirode presvucite odjeću i pažljivo pregledajte cijelo tijelo (uz pomoć druge osobe radi neuočljivih dijelova tijela). Važno je pregledati mjesta gdje je koža najtanja (pazuhi, ispod dojke, oko pupka, prepone, na glavi i iza uha). Kod djece će se često naći na glavi - to je zbog toga što je dijete nisko i više se igra u travi nego odrasli, pa lakše pokupi krpelja s glavom odnosno gornjim dijelom tijela. Eventualno otkriveni krpelji se što prije odstranjuju s kože.

Preventivne mjere radi zaštite divljači, ljudi i stoke podrazumijevaju stalni i redovit obilazak cijele površine izvan lovišta. Stalnim osmatranjem i praćenjem divljači uočiti će se sumnjiva i/ili bolesna grla te eventualno uginula divljač ili neke druge životinjske vrste. Na pojedinim bolesnim ili uginulim grlima može se sa dosta sigurnosti ustanoviti uzrok pojavljivanja bolesti ili uginuća, pa se mogu na vrijeme i u suradnji s veterinarskom službom poduzeti potrebne mjere liječenja ili sanitarne mjere. U preventivne mjere spada i zakapanje ili spaljivanje lešina, odnosno neškodljivo uklanjanje potencijalnog žarišta zaraze. Zakapanjem ili spaljivanjem lešina sprječava se da i neki kukci sišu krv uginule divljači i svojim ubodom kasnije prenesu zarazu na zdrave jedinke. Isto tako na lešinama se skupljaju mravi, crvi, štakori, lisice, vrane, svrake i ostali strvinari. U koliko se radi o zarazi mogući je prijenos i preko pasa i mačaka lualica na perad, stoku i ljude. Nakon uklanjanja lešine potrebno je mjesto gdje je ista pronađena dezinficirati, isto kao i alat i pomagala kojima je lešina uklonjena.

Prijava bolesti je preventivna mjera kojom se svaki slučaj uginuća divljači ili neke druge životinjske vrste, kao i hvatanje ili eventualni odstrjel bolesne ili na zarazu sumnjive divljači prijavljuje se veterinarskoj službi, odnosno najbližoj veterinarskoj stanici. Navedenim načinom mnoge bolesti i zaraze se mogu već u početku detektirati i otkriti, a potrebnim i odgovarajućim mjerama i suzbiti. Svako ugibanje divljači pa makar i bez izrazitih simptoma neke bolesti, sumnjivo je na zarazu ili trovanje, o čemu treba voditi posebnu pažnju.

Dijagnostičke mjere odnose se na obvezan pregled svakog bolesnog ili na bolest sumnjivog uhvaćenog ili eventualno odstrijeljenog grla (komada, kljuna) ili svježe lešine, kako bi se ustanovilo da li je divljač ili neka druga životinjska vrsta bila bolesna te da li prijete opasnost od širenja eventualne bolesti. Kod pronađene lešine prvo je potrebno ustanoviti da li do smrti nije došlo zbog nekog drugog razloga osim bolesti (pregažena, probodena i slično), a ako nije pretragu treba izvršiti veterinar. Lešine ili njihove dijelove (organe) odstrijeljene divljači prije slanja na analizu veterinarskim stanicama ili institucijama treba dobro upakirati i spriječiti osjet zadaha te isto tako spriječiti izlaz sukrvice iz paketa u okolni prostor. Uz zapakiranu lešinu potrebno je dostaviti ime i adresu pošiljaoca, datum nalaza lešine, odakle potječe kao i sva ostala opažanja u vezi pojave sumnje na bolest. Materijal za pretragu treba slati u nadležne veterinarske institucije (Veterinarski fakultet u Zagrebu, Hrvatski veterinarski institut u Zagrebu, Veterinarski zavod u Vinkovcima i dr.). Kod

svakog slučaja sumnje na bolest ili pronalaska lešine vrlo je važno surađivati s područnom veterinarskom stanicom i postupati po uputama ovlaštenog veterinara.

Mjere liječanja odnosno saniranja bolesti ili kurativne mjere provode se kod unutarnjih – nezaraznih bolesti hvatanjem ili eventualnim sanitarnim odstrjelom samo bolesnih jedinki. Kod zaraznih i parazitarnih oboljenja vrši se sanitarni odstrjel većeg broja bolesnih jedinki i to u skladu sa Zakonom o lovstvu, a u suradnji s veterinarskom službom, dok se ne smanji mogućnost prijenosa zaraze i parazita. Odluku o takvom zahvatu može donijeti nadležno Ministarstvo putem stručne veterinarske službe koja je dužna voditi računa o kretanju i suzbijanju zaraza na svom području. Isto tako dodavanje lijekova u izlaganu hranu za divljač vrši se samo u skladu sa veterinarskom službom.

Higijensko – zdravstvene mjere provode se dezinfekcijom mjesta gdje je lešina ležala i oruđa kojim je uklonjena, a na način da se unište klice bolesti koja je uzrokovala smrt. Isto tako u ove mjere spada i dezinfekcija mjesta gdje se divljači zadržava duže vrijeme. Mjesta koja se žele raskužiti mogu se pokriti slamom, kukuruzovinom, suhim granjem ili lišćem te zapaliti.

5.3. Spašavanje divljači od elementarnih nepogoda

U slučaju elementarnih nepogoda mora se odmah pomoći divljači, ali i ostalim životinjskim vrstama i to ovisno o vrsti elementarne nepogode. Pri pojavama ekstremne hladnoće ili suše, potrebno je skrbiti o divljači, osigurati joj prihranu, vodu i zaklon.

Prema Zakonu o lovstvu, a temeljem čl. 66. st. 1. t. 24. zabranjeno je loviti divljač kad je ugrožena poplavom, snježnim nanosima, poledicom, visokim temperaturama, požarom ili na drugi sličan način, osim u svrhu spašavanja.

5.4. Poduzimanje preventivnih mjera kod izvođenja poljoprivrednih i drugih radova

Okolo naseljenih mjesta na površinama izvan lovišta nalaze se obradive poljoprivredne površine stoga je potrebno poduzeti neke preventivne mjere. Pri obradi navedenih površina potrebo je osigurati istjerivanje divljači s površina koje se obrađuju ili na mehanizaciji osigurati plašila za divljač, čime bi se spriječilo nepotrebno stradavanje mladunčadi, ali i odraslih jedinki uglavnom sitne divljači. Uz navedeno potrebno je pokušati dogovoriti sa susjednim lovovlaštenicima da što dalje od naselja pokušaju osnovati što više raznih jednogodišnjih i višegodišnjih remiza koje će služiti za prehranu divljači. Na pravilno postavljenim remizama divljači bi se zadržavala te u konačnici ne bi ni imala potrebu za dolaskom na površine izvan lovišta.

Postoji mogućnost trovanja divljači kemijskim sredstvima pri suzbijanju sitnih glodavaca (miševi, voluharice). U slučaju primjene navedenih sredstava – otrova treba ih koristiti na način koji nije štetan za zdravlje divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta. Mamce s otrovom treba stavljati u rupe dubine najmanje 5 cm, uz obavezno zatrpavanje slojem zemlje.

Na površinama izvan lovišta nije planirano postavljanje lovnogospodarskih ni lovnotehničkih objekata jer divljač ne obitava stalno na površinama izvan lovišta.

5.5. Pravilan izbor i primjena zaštitnih sredstava u poljoprivrednoj proizvodnji

Štete na divljači mogu biti uzrokovane i uporabom raznih kemijskih sredstava, koja su štetna za divljač, ali i ostale životinjske vrste bilo u poljoprivrednoj proizvodnji. Osobita štetnost kemijskih sredstava je ako se ista nestručno primjenjuju ili se primjenjuju prevelike, nedozvoljene doze.

Općenito se smatra da velik broj zaštitnih kemijskih sredstava ne djeluje smrtno (letalno) na divljač, ali uz normalno doziranje i pravilnu primjenu.

Ne može se posve negirati negativan utjecaj pesticida jer je poznato da se kod nekih mužjaka pojavljuje takozvana „oligospermija“ tj. smanjeni broj spermatozoida, a isto tako da i ženke mogu nesti sterilna jaja. Pesticidi koji se talože u tkivima divljači mogu prijeći dozvoljenu količinu i postati opasni za ljudsku prehranu.

Pri izboru zaštitnih sredstava treba birati ona sredstva koja su manje otrovna za divljač i pravilno ih primjenjivati uz strogu primjenu uputstava ili gdje je to moguće ići na primjenu što blažih otopina, emulzija i drugih oblika zaštitnih sredstava. Preporučuje se korištenje mehaničkih, ali i bioloških metoda zaštite čime bi se broj kemijskih sredstava znatno smanjio, a time i mogućnost otrovanja divljači te ostalih životinjskih vrsta. Mehaničke metode sastoje se iz zaštite ugroženih kultura određenim radovima oko napadnute kulture ili objekta. Mehanička zaštita ugroženog objekta može se obavljati ogradom koja onemogućava pristup divljači, dok se veće površine zaštićuju postavljanjem električnih pastira ili postavljanjem raznih žičanih i drvenih ograda ili ograda od svjetlucavih folija koji će spriječiti divljač da čini štete na napadnutim kulturama.

5.6. Suzbijanje nezakonitog lova

Stručna osoba koja bude zadužena za provedbu Programa provodit će i mjere za suzbijanje nezakonitog lova divljači na ovim površinama.

6. MJERE ZA SPRJEČAVANJE ŠTETA OD DIVLJAČI

Mjere za sprječavanje šteta od divljači sastoji se od niza radnji kojima se nastoje umanjiti štete na poljoprivrednim površinama i kulturama, staništu, prirodi kao cjelini te na drugim vrstama divljači i ostalim životinjskim vrstama na koje jedni na druge mogu negativno utjecati. Prvenstveno su to mjere kojima se divljači, ali i ostalim životinjskim vrstama onemogućava pristup površinama izvan lovišta kako ne bi ugrožavale ljudske živote i uzrokovala materijalne štete

Najveći dio mjera za sprječavanje šteta na divljači ujedno su i mjere za sprječavanje šteta od divljači. Mjere za sprječavanje šteta od divljači odnose se u prvom redu na donošenje godišnjeg plana za poduzimanje određenih mjera za sprječavanje štete (sezonski, po vrstama divljači i vrstama šteta od divljači, kulturama i slično); nabavljanje zaštitnih sredstava za izvršenje godišnjeg plana (mehaničkih ili kemijskih repelenta); pravovremena i besplatna raspodjela odgovarajućih zaštitnih sredstava korisnicima zemljišta, na njihov zahtjev, uz prethodnu javnu obavijest i davanja uputa za njihovu upotrebu; održavanje brojnog stanja divljači u granicama dozvoljenog kapaciteta divljači propisanog programom zaštite divljači te ostale uobičajene mjere zaštite za ovo područje i vrste divljači koje obitavaju i pojavljuju se na površinama izvan lovišta.

Godišnji plan za sprječavanje šteta donosi za svaku lovnu godinu korisnik zemljišta odnosno Grad Nova Gradiška i to njegova stručna osoba za provedbu programa zaštite divljači.

6.1. Edukacija i suradnja s vlasnicima i korisnicima površina izvan lovišta

U cilju uspješnijeg gospodarenja ovim površinama bitna je suradnja između stručne osobe za provedbu programa zaštite divljači s raznim službama koje svoju djelatnost obavljaju na području Grada Nova Gradiška, a koje najčešće prve i primjete pojavljivanje divljači na površinama izvan lovišta. Kako razni djelatnici i službe Grada mogu i najbrže intervenirati u slučaju pojavljivanja divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta, potrebno ih je dodatno educirati i osposobiti. Saniranjem, redovnim čišćenjem i što češćim odvozom smeća s područja izvan lovišta Grada Nova Gradiška smanjit će se ulazak nekih vrsta divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta, u potrazi za hranom. Isto tako zajedno s korisnicima zemljišta odabirati kemijska, biološka i biotehnička zaštitna sredstva pri prskanju korova, a koja neće negativno utjecati na zdravstveno ili bilo koje drugo stanje divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta.

Potrebno je zatražiti od lovoovlaštenika na čijem području se nalaze površine izvan lovišta da lovnogospodarske objekte i to u prvom redu hranilišta, solišta, pojilišta i kaljužališta odmaknu što je više moguće dalje od naselja te da na prostorima koja su u blizini naselja ne prihranjuju divljač. Pojačanu prihranu valjalo bi obavljati tijekom cijele godine, a osobito tijekom nepovoljnih mjeseci u godini kada hrane u prirodi ima znatno manje ili je divljači otežano doći do iste. Pokušati dogovoriti i postavljanje jednogodišnjih i višegodišnjih remiza tj. površina pod raznim poljoprivrednim kulturama u svrhu prehrane na lokacijama koja nisu tik uz površinu izvan lovišta. Ovime bi se divljač odmaknula od neposredne blizine površine izvan lovišta.

6.2. Nabavka kemijskih, bioloških i biotehničkih zaštitnih sredstava

Nabavka kemijskih, bioloških i biotehničkih zaštitnih sredstava te njihovo postavljanje obavljaće stručna osoba za provedbu programa zaštite divljači. Navedena sredstva potrebno je nabaviti i primijeniti u cilju sprječavanja štete koju divljač može načiniti na površinama izvan lovišta. Sprječavanjem ulaska divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta na područje izvan lovišta, osigurat će se veća zaštita zdravlja i života ljudi, smanjiti eventualne materijalne štete, ali i smanjiti štete na samoj divljači.

Kemijske metode sastoje se od upotrebe repelenata, bilo kao gotovih proizvoda, bilo u vlastitoj proizvodnji. Kemijska sredstva su niz raznih kemijskih repelenata na bazi specifičnog, divljači nepoželjnog i neugodnog mirisa zbog kojeg ista napušta kemijskim sredstvima branjena, odnosno mirisom obilježena područja. Na tržištu se nalazi niz repelenata pod različitim trgovačkim nazivima, a zajedničko im je da svojim specifičnim mirisom odbijaju divljač. **Nanošenjem kemijskih sredstava na mjestima gdje je zamijećena češća prisutnost divljači sprječavat će se približavanje divljači naselju.** Kemijski repelenti moraju se postavljati i nanositi u količinama koje su propisane od strane proizvođača.

Biološke metode sprječavanja šteta od divljači obuhvaćaju više komponenata i dugoročno su jedino one efikasne. Sastoje se od striktnog provođenja odredaba programa zaštite divljači, izlučivanja divljači s površine izvan lovišta, a prema potrebi i u suradnji s lovoovlaštenicima i izlaganju određenih količina hrane što dalje od naselja. Ta hrana koja se može izložiti samo izvan površina izvan lovišta ima za cilj odvracanje divljači od površina naselja, gdje je izrazito nepoželjna. Navedena izložena količina hrane u suradnji s lovoovlaštenicima ima dvostruki cilj, odnosno i sprječavanja šteta od divljači, ali i zaštitu. Prema mogućnosti i u suradnji s lovoovlaštenicima na čijim površinama lovišta se nalaze naselja i to na što većoj udaljenosti osnivati svake godine što veće površine pod jednogodišnjim i višegodišnjim remizama te osigurati što veći broj kvalitetnih pašnih površina. Na pravilno postavljenim remizama divljači bi se zadržavala, a ujedno bi se i odvracala od površina izvan lovišta. Sve te površine pod jednogodišnjim i višegodišnjim remizama bitno je zasaditi ili zasijati kulturama koje divljač preferira, a kojih nema na okolnom području. Biološka metoda je i održavanja propisane brojnosti divljači prema programu zaštite divljači.

Mehaničke metode sastoje se iz zaštite ugroženih područja određenim, provedenim radovima na i uz površine izvan lovišta. Mehanička zaštita ugroženog područja ili objekta može se obavljati ogradom koja onemogućava pristup divljači, što je najskuplja, ali i najefikasnija zaštita.

6.3. Izgon divljači te upotreba zaštitnih sredstava i plašila

Zaštita prostora naselja **izgonom divljači** s njene površine dužni su provoditi korisnici površina izvan lovišta o vlastitom trošku. Navedeno se može obaviti samo na temelju trenutne procjene da divljač neće utjecati na primarnu djelatnost površine izvan lovišta i da neće ugroziti živote ljudi koji bi trebali izvršiti izgon. Navedeno se može primijeniti na većinu divljači, osim gdje bi u opasnost mogli doći životi osoblja koje obavlja istjerivanje. Pri izgonu divljači treba trenutno procijeniti rizik i izvodivost cijele operacije.

Jedna od mjera izгона divljači je i **uklanjanje gnijezda**. Navedenu metodu sprječavanja gniježdenja većeg broja ptica treba primjenjivati u razdoblju od siječnja do ožujka, na području i oko naselja. Prije uklanjanja gnijezda treba provjeriti sjede li u njima na jajima strogo zaštićene vrste ptica čije uznemiravanje tijekom reprodukcije je zabranjeno prema propisima iz zaštite prirode. U slučaju kada je utvrđena prisutnost strogo zaštićenih vrsta ptica, tada je uklanjanje gnijezda zabranjeno. Ukoliko je uklanjanje gnijezda strogo zaštićenih vrsta ptica neophodno, treba postupiti u skladu s odredbama Zakona o zaštiti prirode i provesti postupak izuzeća od zabranjenih radnji. Tijekom i neposredno nakon uklanjanja gnijezda trebalo bi koristiti i zvučne metode kako ptice ne bi ponovno počele graditi gnijezda.

Za sprječavanje ulaska divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta mogu se koristiti i **vizualna i zvučna plašila**. **Vizualna plašila** u obliku balona, traka ili silueta ptica i raznih grabežljivaca imaju za cilj odvrćanje divljači i ostalih životinjskih vrsta od naselja. **Zvučna plašila** koriste se za puštanje glasanja divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta kada su u opasnosti. Zvučna plašila ne treba dugo zadržavati na jednom mjestu zbog opasnosti da se divljač ne navikne na razne zvukove koji su ispušteni. Zato zvučna plašila treba postavljati na određena područja, dva do tri dana. Navedene metode su izrazito prikladne jer nema opasnosti od ozljeđivanja životinjske vrste koja se istjeruje. **Upotreba laserskog uređaja** za plašenje ptica preporučuje se tijekom cijele godine jer se ptice ne mogu priviknuti na njega, a ujedno navedeni uređaj ne ozljeđuje ptice. Laserski uređaj emitira crvenu zraku dometa 500-700 m, a njegova se učinkovitost povećava uz primjenu zvučnih metoda zaplašivanja. Nedostatak uređaja je što se ne može koristiti u uvjetima slabije vidljivosti, kao što je svitanje, sumrak ili izmaglica. Uređaj je naročito prikladan za rastjerivanje ptica kada počinju graditi gnijezda ili noće na drveću, objektima i zelenim površinama. Upotreba laserskog uređaja nije dopuštena za plašenje strogo zaštićenih vrsta ptica, a ukoliko je neophodna, treba postupiti u skladu s odredbama Zakona o zaštiti prirode i provesti postupak izuzeća od zabranjenih radnji.

Divljač koju nije moguće istjerati iz bilo kojeg razloga potrebno je uhvatiti ili eventualno i odstrijeliti kako bi se spriječila šteta koju uznemirena divljač može izazvati i napraviti na površinama izvan lovišta.

6.4. Uklanjanje poljoprivrednih usjeva do agrotehničkog roka

Na površinama izvan lovišta ima poljoprivrednih kultura pa je uklanjanje poljoprivrednih usjeva predviđeno u okvirima agrotehničkih rokova.

6.5. Smanjivanje brojnog stanja divljači (lov)

Smanjivanje brojnog stanja divljači kada zbog prevelike gustoće dolazi do gospodarski nedopustivih šteta ili zbog prekobrojnosti okvirnog kapaciteta za svaku pojedinu vrstu dolazi do mogućnosti stradavanja ljudi i imovine obavlja se **hvatanjem, redukcijski, a u slučaju bolesti i sanitarnim odstrjelom divljači**. Nakon što se iscrpe mjere koje korisnik zemljišta poduzme u shvrhu istjerivanja, izгона i sl., smanjenje brojnog stanja moguće je i odstrjelom. Hvatanje, redukcijsko i sanitarno izlučivanje na površinama izvan lovišta obavlja pravna ili fizička osoba koja provodi program zaštite divljači, a u koliko nije registrirana za obavljanje lova, isti će povjeriti registriranoj pravnoj ili fizičkoj osobi.

Lov divljači na površinama izvan lovišta obavlja se u skladu s odredbama Zakona o lovstvu i mjerodavnih podzakonskih propisa, poštujući lovačku etiku i običaje. Svaki obavljeni lov evidentira stručna osoba za provedbu programa zaštite divljači po lovnim godinama u obrascu PZD – 4. Uхваćena, odstrijeljena ili na neki drugi način stečena divljač (uginuća) pripada pravnoj ili fizičkoj osobi koja koristi ili upravlja zemljištem odnosno površinom izvan lovišta.

Prije obavljanja bilo kakvoga lova (hvatanje, sanitarni ili redukcijski odstrjel) potrebno je od ministarstva nadležnoga za poslove lovstva, a na temelju dokaza (prebrojavanje, potvrda o pojavljivanju bolesti ili proglašenju zaraze, slike ozlijeđene divljači i slično) **zatražiti evidencijske markice za obilježavanje krupnih vrsta divljači odnosno jelena običnog, srne obične i svinje divlje**. Također, potrebno je od Hrvatskog lovačkog saveza pribaviti blokove s evidencijskim obrascima: 1) Dopuštenje za lov divljači; 2) Zapisnik o obavljenom lovu i 3) Potvrda o podrijetlu divljači i njezinih dijelova.

Jelen obični može se loviti samo tehnikom pojedinačnog lova i to dočekom, šuljanjem. Jelena običnog i to odrasla grla može se loviti odnosno odstrijeliti lovačkim oružjem s užlijebljenim cijevima, gdje najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 metara iznosi 2.500 džula, a najmanja dopuštena težina zrna je 8,20 grama. Najveća dopuštena daljina strijeljanja odraslih grla jelena običnog je 200 metara. Mladunčad jelena običnog odnosno telad može se loviti odnosno odstrijeliti lovačkim oružjem s užlijebljenim cijevima, gdje najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 metara iznosi 1.000 džula, a najmanja dopuštena težina zrna je 3,24 grama. Najveća dopuštena daljina strijeljanja mladunčadi jelena običnog (teladi) je 150 metara.

Srna obična može se loviti samo tehnikom pojedinačnog lova i to dočekom, šuljanjem. Srna obična može se loviti odnosno odstrijeliti lovačkim oružjem s užlijebljenim cijevima, gdje najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 metara iznosi 1.000 džula, a najmanja dopuštena težina zrna je 3,24 grama. Najveća dopuštena daljina strijeljanja srne obične je 150 metara.

Svinju divlju dopušteno je loviti pojedinačnim lovom i to dočekom i šuljanjem. Svinju divlju i to odrasla grla može se loviti odnosno odstrijeliti lovačkim oružjem s užlijebljenim cijevima, gdje najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 metara iznosi 2.500 džula, a najmanja dopuštena težina zrna je 8,20 grama. Najveća dopuštena daljina strijeljanja odraslih grla svinje divlje je 150 metara. Mladunčad svinje divlje odnosno prasad može se loviti odnosno odstrijeliti lovačkim oružjem s užlijebljenim cijevima, gdje najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 metara iznosi 1.000 džula, a najmanja dopuštena težina zrna je 3,24 grama. Najveća dopuštena daljina strijeljanja mladunčadi svinje divlje je 150 metara. Svinju divlju dopušteno je odstrijeliti i upotrebom kugle iz lovačke puške s glatkim cijevima (kalibra 10, 12, 16 ili 20), a najveća dopuštena daljina strijeljanja je 40 metara.

Temeljem čl. 60. st. 3. Zakona o lovstvu, **mačkom divljom** gospodari se u skladu s Planom gospodarenja mačkom divljom u Republici Hrvatskoj i akcijskim planom gospodarenja mačkom divljom za pojedinu godinu. Pravilnik o lovostaju određuje razdoblje lovostaja za mačku divlju u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca. Temeljem čl. 60. st. 3. Zakona o lovstvu, **dabrom** se gospodari u skladu s Planom gospodarenja dabrom u Republici Hrvatskoj i akcijskim planom gospodarenja dabrom za pojedinu godinu. Pravilnik o lovostaju određuje razdoblje lovostaja za dabra u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca.

Sitna divljač može se loviti prigonom i pogonom s odgovarajućom pasminom i brojem ispitanih lovačkih pasa: jedan pas na pet lovaca. Pri odstrjelu sitne divljači sudionici lova mogu upotrebljavati lovačko oružje s glatkim cijevima i naboje, uz pridržavanje sljedećih uvjeta:

Vrsta divljači	Dopušten promjer sačme (mili-metara)	Najveće dopuštena daljina odstrjela (metara)		
Lisica	3,5 – 4,5	50		
Čagalj				
Jazavac				
Guske divlje	3,0 – 4,0	50		
Zec obični				
Kune	2,5 – 3,5	40		
Tvor				
Fazani – gnjetlovi				
Patke divlje				
Liska crna				
Vrana siva				
Trčka skvržulja			1,7 – 3,5	35
Prepelice				
Šljuke				
Golubovi divlji				
Vrana gačac				
Svraka				
Šojka kreštalica				
Čavka zlogodnjača				

Iznimno od navedenoga lisicu, jazavca, čaglja, vranu sivu, vranu gačac, svraku i šojku kreštalicu dopušteno je odstrijeliti i lovačkim oružjem s užlijebljenim cijevima najmanjeg kalibra .17 HMR.

Isto tako u pojedinačnom lovu na jelena, srnjaka, lisicu i šojku kreštalicu dopuštena je upotreba rikalica, vabaka i pisaka kao pomoćnih sredstava u lovu.

Svi trofeji koji podliježu vrednovanju ocjenjuju se sukladno Pravilniku o trofejima divljači.

Nakon prikupljanja i dobivanja svih potrebnih rješenja, Grad Nova Gradiška mora obavljati radnje izlučivanja (hvatanje, odstrjel i slično) u skladu sa zakonskim propisima. Isto tako tražiti izlučivanje divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta i to tijekom cijele lovne godine, bez obzira na vrijeme lovostaja.

Redukcija divljači bit će provedena u skladu s **PROTOKOLOM ZA POSTUPANJE**, koji će biti donijet u suradnji s Ministarstvom unutarnjih poslova, uz moguću pomoć ministarstva nadležnog za lovstvo. Protokol treba donijeti najkasnije u roku od šest mjeseci od dana odobrenja ovog Programa zaštite divljači. Protokol za postupanje pri izlučivanju divljači, ali i svih ostalih životinjskih vrsta, nakon dobivanja svih potrebnih ovlaštenja i rješenja, bio bi osigurati mjesto gdje se divljač ili ostala životinjska vrsta nalazi te osiguravati prostor tijekom cijeloga vremena njenoga izlučivanja. Grad Nova Gradiška ukoliko nije registriran za uzgoj, zaštitu, lov i korištenje divljač, treba sklopiti ugovor s pravnom ili fizičkom osobom koja će obavljati izlučivanje divljači i/ili ostalih životinjskih vrsta s područja površine izvan lovišta.

U lovu odnosno u izlučivanju smije sudjelovati osoba koja posjeduje lovačku iskaznicu s važećom identifikacijskom markicom za pojedinu lovnu godinu i pisano dopuštenje ovlaštenika prava lova te pravne ili fizičke osobe koje gospodare zemljištem iz čl. 11. st. 2. Zakona o lovstvu. Odstreljivati divljač smije samo osoba koja uz navedene uvjete posjeduje i oružni list za držanje i nošenje oružja u svrhu lov. U slučaju korištenja lovačkoga oružja Grad Nova Gradiška je prije obavljanja takvih aktivnosti obvezan pribaviti suglasnost nadležne Policijske postaje.

Ukoliko se radi o biološkoj zaštiti površina izvan lovišta pomoću ptica grabljivica, tada osoba koja leti pticu grabljivicu ili lovi uz pomoć ptice grabljivice mora posjedovati važeću sokolarsku iskaznicu i potvrdu o primjerku.

Grad Nova Gradiška **može sastaviti popis osoba** koje će obavljati izlučivanje, osobito odstrjelom, divljači i/ili ostalih životinjskih vrsta, radi pravodobnog sprječavanja bespravnog lova.

Svaki obavljeni lov evidentira stručna osoba za provedbu programa zaštite divljači, po lovnim godinama u obrascu PZD – 4.

Površine izvan lovišta mogu predstavljati relativno povoljna staništa za neke vrste divljači, ali u pojedinim slučajevima iste vrste mogu predstavljati izravnu ugrozu prema stanovništvu (npr. lisice, kune, čagljevi, vrane itd.). Zbog toga se preporučuje poštivati počela socijalnoga kapaciteta, kao što je to slučaj u zemljama srednje i zapadne Europe.

Sukladno navedenome preporuka je održavati sljedeće **SOCIJALNE KAPACITETE DIVLJAČI**:

Vrsta divljači	Socijalni kapacitet
Jelen obični (<i>Cervus elaphus</i> L.)	0
Jelen lopatar (<i>Dama dama</i> L.)	0
Srna obična (<i>Capreolus capreolus</i> L.)	0
Muflon (<i>Ovis aries musimon</i> Pall.)	0
Svinja divlja (<i>Sus scrofa</i> L.)	0
Jazavac (<i>Meles meles</i> L.)	0
Mačka divlja (<i>Felis silvestris</i> Schr.)	0
Kuna bjelica (<i>Martes foina</i> Erx.)	0
Kuna zlatica (<i>Martes martes</i> L.)	0
Lasica mala (<i>Mustela nivalis</i> L.)	0
Dabar (<i>Castor fiber</i> L.)	0
Zec obični (<i>Lepus europeus</i> Pall.)	10
Lisica (<i>Vulpes vulpes</i> L.)	0
Čagalj (<i>Canis aureus</i> L.)	0
Tvor (<i>Mustela putorius</i> L.)	0
Fazan – gnjetlovi (<i>Phasianus</i> sp. L.)	10
Trčka skvržulja (<i>Perdix perdix</i> L.)	10
Prepelica pućpura (<i>Coturnix coturnix</i> L.)	10
Golub divlji grivnjaš (<i>Columba palumbus</i> L.)	10
Golub divlji pećinar (<i>Columba livia</i> Gmelin)	10
Patka divlja gluhara (<i>Anas platyrhynchos</i> L.)	20
Vrana siva (<i>Corvus corone cornix</i> L.)	10
Vrana gaćac (<i>Corvus frugilegus</i> L.)	10
Čavka zlogodnjača (<i>Coloeus monedula</i> L.)	10
Svraka (<i>Pica pica</i> L.)	10
Šojka kreštalica (<i>Garulus glandarius</i> L.)	10

OBAVLJENI LOV							
LOVNA GODINA	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJA- NJE LOVA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENI LOV							
LOVNA GODINA	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJA- NJE LOVA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENI LOV							
LOVNA GODINA	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJA- NJE LOVA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENI LOV							
LOVNA GODINA	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJA- NJE LOVA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENI LOV							
LOVNA GODINA	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJA- NJE LOVA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

7. BRIGA O DRUGIM ŽIVOTINJSKIM VRSTAMA

Unutar područja obuhvata Programa i njegovoj blizini obitavaju (stalno ili sezonski) ili prelaze razne vrste divljači, te predstavnici strogo zaštićenih i ostalih životinjskih vrsta iz skupina sisavaca, ptica, gmazova i vodozemaca.

Na području obuhvata Programa potrebno je provoditi sljedeće radnje na praćenju i brizi o životinjskim vrstama:

1. stalno praćenje obitavanja drugih životinjskih vrsta uz površine izvan lovišta s ciljem sprječavanja njihovog ulaska
2. evidentiranja pojave novih vrsta uz područje izvan lovišta te utvrđivanja vremenskog intervala obitavanja sezonskih, odnosno prolaznih vrsta,
3. stalno praćenje bioloških zahtjeva životinjskih vrsta u pogledu mjesta hranjenja i utvrđivanja izvora – porijekla hrane,
4. praćenje ponašanja i zdravstvenog stanja životinjskih vrsta i dojava nadležnim ustanovama o pojavi uginuća i nađenim primjercima uginulih životinjskih vrsta, uz evidentiranje uzroka uginuća na dojavu iste ustanove ili prema vlastitoj procjeni,
5. evidentiranje broja žive i uginule mladunčadi po leglu, odnosno gnijezdu u cilju praćenja općeg stanja i broja unutar populacije pojedine životinjske vrste, isključivo u suradnji s nadležnim institucijama
6. sprječavanje uništavanja okota, legla, gnijezda i jaja životinjskih vrsta te uništavanje mladunčadi i odraslih primjeraka.

Eventualno izlučivanje ostalih životinjskih vrsta treba evidentirati u obrascu PZD – 4
Obavljeno izlučivanje ostalih životinjskih vrsta.

OBAVLJENO IZLUČIVANJE OSTALIH ŽIVOTINJSKIH VRSTA							
LOVNA GODINA	PODACI O IZLUČENOJ VRSTI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN IZLUČENJA	PODACI O IZLUČITELJU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE IZLUČENJA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENO IZLUČIVANJE OSTALIH ŽIVOTINJSKIH VRSTA							
LOVNA GODINA	PODACI O IZLUČENOJ VRSTI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN IZLUČENJA	PODACI O IZLUČITELJU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE IZLUČENJA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENO IZLUČIVANJE OSTALIH ŽIVOTINJSKIH VRSTA							
LOVNA GODINA	PODACI O IZLUČENOJ VRSTI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN IZLUČENJA	PODACI O IZLUČITELJU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE IZLUČENJA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENO IZLUČIVANJE OSTALIH ŽIVOTINJSKIH VRSTA							
LOVNA GODINA	PODACI O IZLUČENOJ VRSTI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN IZLUČENJA	PODACI O IZLUČITELJU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE IZLUČENJA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENO IZLUČIVANJE OSTALIH ŽIVOTINJSKIH VRSTA							
LOVNA GODINA	PODACI O IZLUČENOJ VRSTI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN IZLUČENJA	PODACI O IZLUČITELJU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE IZLUČENJA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

8. PRIKAZ POTREBNIH FINANCIJSKIH SREDSTAVA ZA PROVEDBU PROGRAMA ZAŠTITE DIVLJAČI ZA RAZDOBLJE OD 2023./24. DO 2032./33. GODINE

Financijska sredstva potrebna za provedbu Programa zaštite divljači u prvom redu odnose se na mjere za sprječavanje šteta od i na divljači, na mjere zaštite divljači i ostalih životinjskih vrsta te nabavu zaštitnih sredstava, potrebne opreme i potrošnog materijala. Prikaz financijskih sredstava sastoji se od troškova koji će nastati provođenjem propisanih mjera, a na visinu troškova izravno utječu vrste i broj divljači koja će se pojaviti na površinama izvan lovišta, kretanje cijena novonabavljene opreme ili potrošnog materijala, kretanje cijena pojedinih sredstava i radova utrošenih u svrhu zaštite divljači i sprječavanja šteta od divljači i slično. Prikaz financijskih sredstava daje se za razdoblje važnosti Programa zaštite divljači Grada Nove Gradiške, od 1. travnja 2023. do 31. ožujka 2033. godine.

FINANCIJSKA SREDSTVA ZA PROVEDBU PROGRAMA ZAŠTITE DIVLJAČI	Jedinica mjere	Količina planirano	Količina ostvareno	Jedinična cijena kn	UKUPNO kn
1. OPREMA I POTROŠNI MATERIJAL					
Kemijska zaštitna sredstva	l/kg/kom				
Biološka zaštitna sredstva	l/kg/kom				
UKUPNO 1.					
2. TROŠKOVI RAZNIH MJERA					
Preventivne	broj mjera				
Dijagnostičke	broj mjera				
Kurativne	broj mjera				
Higijensko – zdravstvene	broj mjera				
UKUPNO 2.					
3. STRUČNE SLUŽBE					
Provoditelj Programa zaštite divljači	djelatnika				
Provoditelj odstrjela	djelatnika				
Ophodarska služba	djelatnika				
Interventni tim	djelatnika				
UKUPNO 3.					

FINANCIJSKA SREDSTVA ZA PROVEDBU PROGRAMA ZAŠTITE DIVLJAČI	Jedinica mjere	Količina planirano	Količina ostvareno	Jedinična cijena kn	UKUPNO kn
4. RADOVI					
Uređenje zelenih površina	dana/ljudi				
Uklanjanje drveća i grmlja	dana/ljudi				
UKUPNO 4.					
5. OSTALI TROŠKOVI					
UKUPNO 5.					
SVEUKUPNO TROŠKOVI NA PROVEDBI PROGRAMA ZAŠTITE DIVLJAČI					

9. KRONIKA ZAŠTITE DIVLJAČI

Kronika zaštite divljači za svaku lovnu godinu evidentira kronološkim redom sva zbivanja na površinama izvan lovišta koja bitno utječu na primarnu namjenu površina, a naročito:

- broj divljači i životinjskih vrsta koje stalno ili povremeno pojavljuju ili obitavaju na površina izvan lovišta ili preko njega samo prelaze;
- štetan utjecaj važnijih elementarnih nepogoda (padavine, visina snijega, mrazevi, temperature);
- stanje biljnih zajednica i životinjskih vrsta;
- dolazak i odlazak sezonskih vrsta;
- aktivnosti stručne službe za provedbu programa zaštite divljači;
- štete od i na divljači i površinama izvan lovišta;
- opažanja i nalaze strogo zaštićenih divljih svojti koje utječu na gospodarenje površinama izvan lovišta;
- antropogeni utjecaji;
- sva zbivanja koja mogu uvjetovati reviziju programa zaštite divljači.

Kronika zaštite divljači

A series of horizontal dotted lines for text entry.

Kronika zaštite divljači

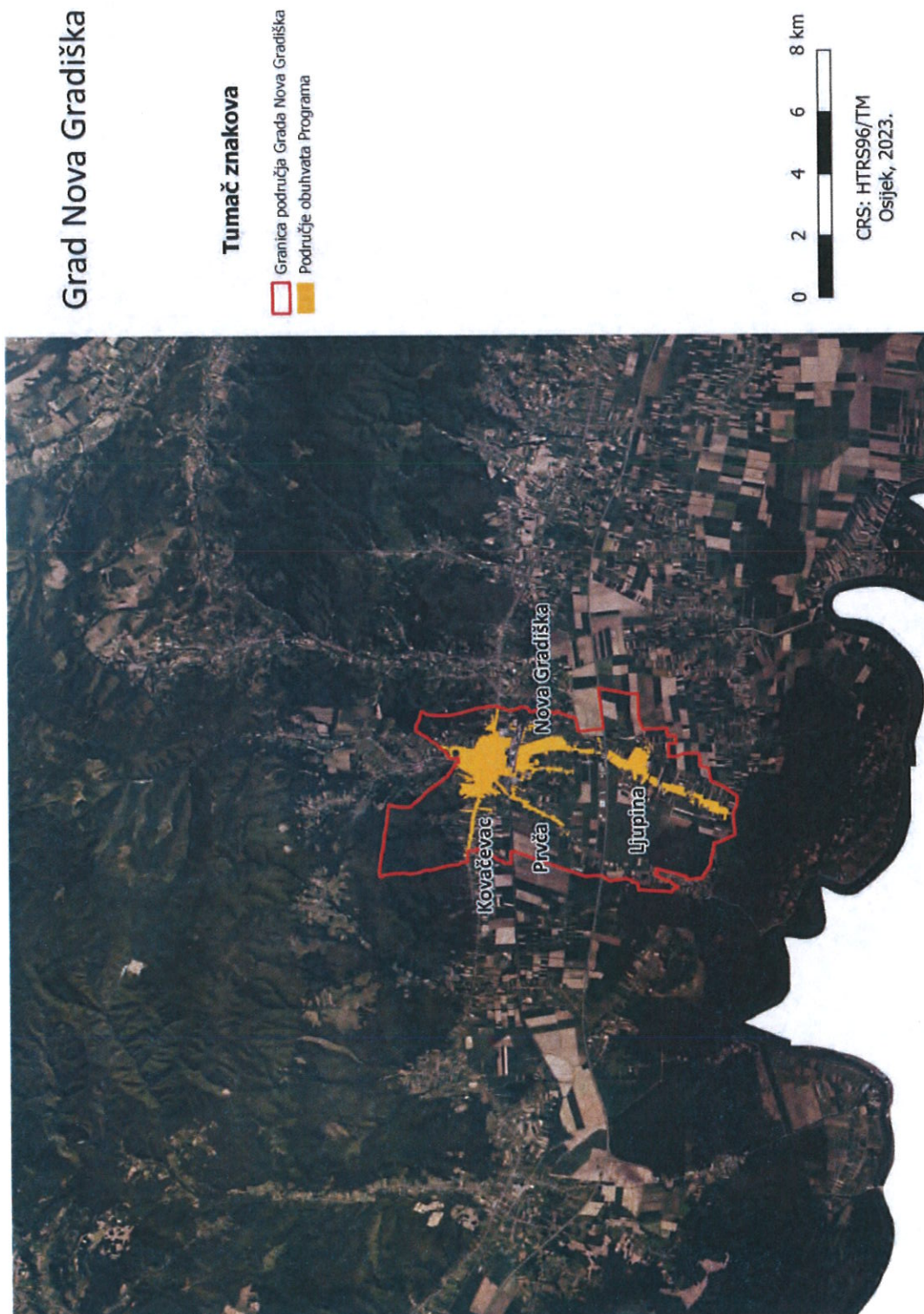
A series of horizontal dotted lines for text entry.

Kronika zaštite divljači

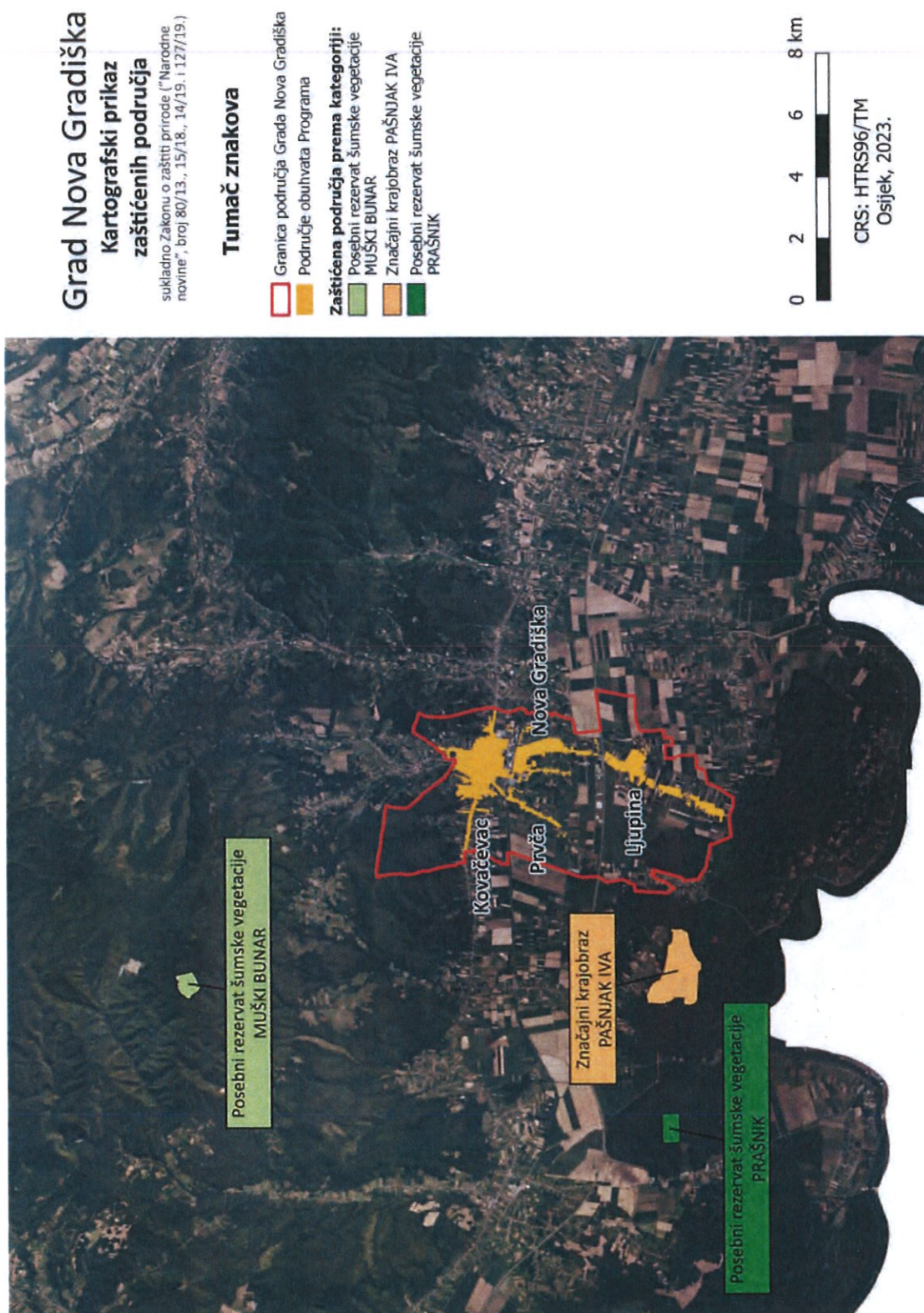
A series of horizontal dotted lines for text entry.

PRILOZI

Topografska karta površina izvan lovišta Grada Nove Gradiške

Kartografski prikaz zaštićenih područja

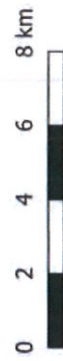
Kartografski prikaz područja ekološke mreže

Grad Nova Gradiška Kartografski prikaz područja ekološke mreže

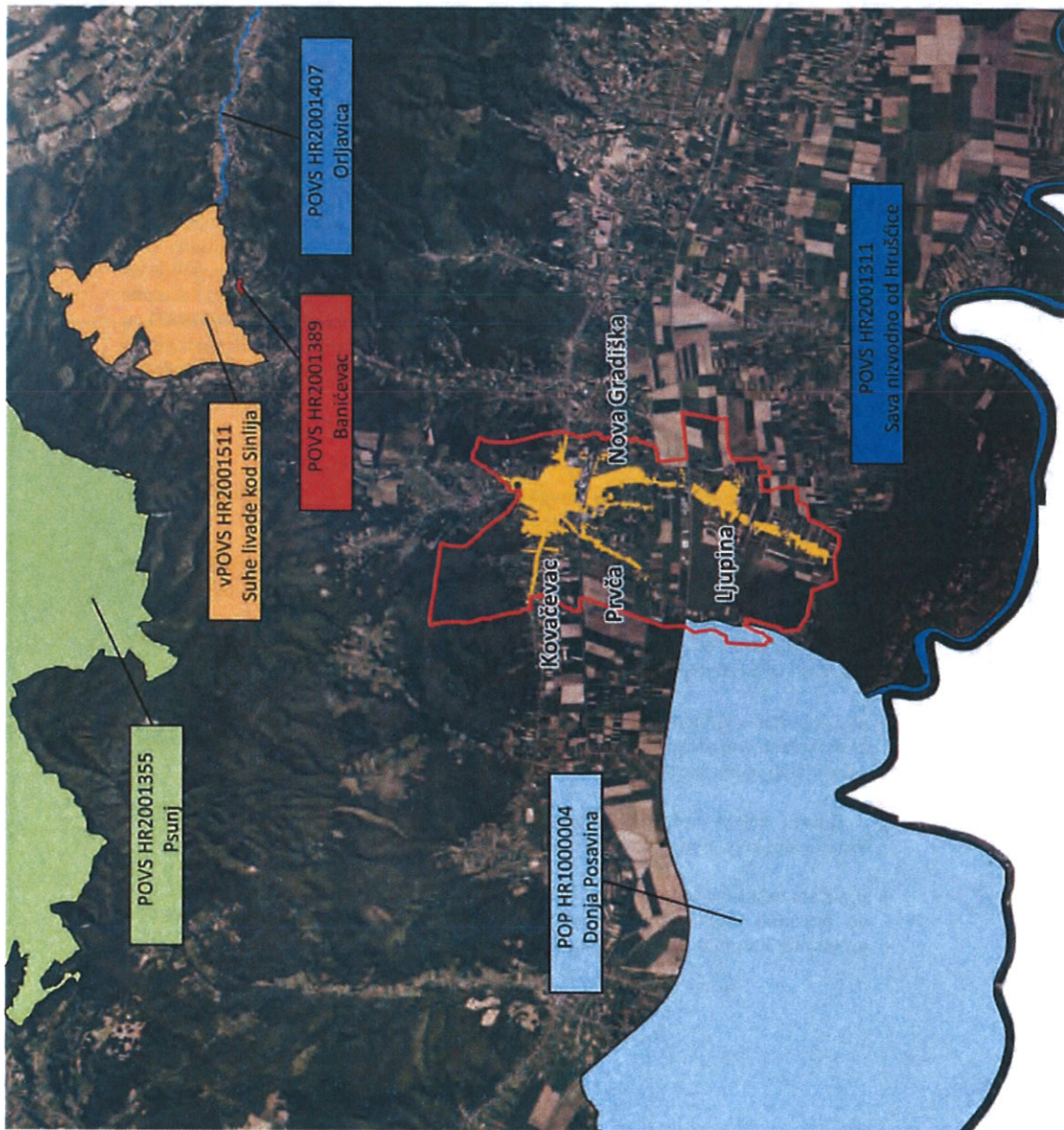
sukladno Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima
Javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke
mreže ("Narodne novine", broj 80/19.)

Tumač znakova

- Granica područja Grada Nova Gradiška
- Područje obuhvata Programa
- Područja očuvanja značajna za ptice (POP):
 - POP HR1000004 Donja Posavina
- Područja očuvanja značajna za vrste i staništa (POVS):
 - POVS HR2001389 Baničevac
 - POVS HR2001407 Orljavica
 - POVS HR2001355 Psunj
 - POVS HR2001311 Sava nizvodno od Hrušćice
- Vjerojatna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (vPOVS):
 - vPOVS HR2001511 Suhe livade kod Sinjlija

CRS: HTRS96/TM
Osijek, 2023.

Rješenje o prihvatljivosti Programa za ekološku mrežu

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO GOSPODARSTVA I
ODRŽIVOG RAZVOJA

UPRAVA ZA ZAŠTITU PRIRODE
SEKTOR ZA ZAŠTIĆENA PODRUČJA
I OCJENU PRIHVATLJIVOSTI

KLASA: UP/I-352-03/23-05/12
URBROJ: 517-10-2-3-23-2
Zagreb, 26. siječnja 2023.

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Uprava za zaštitu prirode, OIB 19370100881, temeljem članka 48. stavaka 5., 7. i 8. Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine, br. 80/13, 15/18, 14/19, 127/19) vezano uz članak 46. stavak 1. Zakona o zaštiti prirode, povodom zahtjeva Grada Nove Gradiške, Trg kralja Tomislava 1, 35400 Nova Gradiška, OIB 08658615403, nositelja izrade Programa zaštite divljači Grada Nove Gradiške za razdoblje od 1. travnja 2023. do 31. ožujka 2033. godine, a podnesenog putem izrađivača Programa Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek, Vladimira Preloga 1, 31000 Osijek, OIB 98816779821, u predmetu prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu Programa zaštite divljači Grada Nove Gradiške za razdoblje od 1. travnja 2023. do 31. ožujka 2033. godine, nakon provedenog postupka donosi

RJEŠENJE

- I. Da je Program zaštite divljači Grada Nove Gradiške za razdoblje od 1. travnja 2023. do 31. ožujka 2033. godine prihvatljiv za ekološku mrežu.
- II. U cilju očuvanja zaštićenih područja, strogo zaštićenih vrsta i ugroženih i rijetkih stanišnih tipova za koje nisu izdvojena područja ekološke mreže izdaju se sljedeći uvjeti zaštite prirode:
 1. u zoni radijusa 100 m oko aktivnih gnijezda strogo zaštićenih ptica nije dopušteno provoditi lovne aktivnosti u vrijeme njihovog razmnožavanja,
 2. nije dopušteno uklanjanje gnijezda strogo zaštićenih vrsta ptica; iznimno uklanjanje se može izvršiti temeljem Zakona o zaštiti prirode nakon provedenog postupka izuzeća od zabranjenih radnji sa strogo zaštićenim vrstama,
 3. u slučaju nalaza kolonije šišmiša prekinuti i ne provoditi aktivnosti propisane Programom koje bi mogle uzrokovati njihovo uznemiravanje,
 4. u slučaju nalaza nastambe strogo zaštićene vrste vidra (*Lutra lutra*) ili nailaska na vidru ne provoditi aktivnosti propisane Programom i prekinuti provođenje aktivnosti propisanih Programom u radijusu od 300 m,

1/6

-
5. svako utvrđivanje brojnog stanja (prebrojavanje) divlje mačke (*Felis silvestris*) i dabra (*Castor fiber*) vršiti u suradnji i uz suglasnost nadležne javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na navedenom području, a nakon donošenja Planova gospodarenja za te dvije vrste, divljom mačkom i dabrom gospodariti sukladno navedenim planovima,
 6. svaki pronalazak uginule ili ozlijeđene strogo zaštićene životinjske vrste odmah prijaviti Zavodu za zaštitu okoliša i prirode putem obrasca dostupnog na internetskoj poveznici <http://213.202.106.36/limesurvey/index.php/927612/lang-hr>,
 7. u Obrascu za evidentiranje ugroženih i strogo zaštićenih vrsta (dostupan na internetskoj poveznici zavod@mingor.hr) potrebno je evidentirati opažanja i nalaze strogo zaštićenih vrsta te navedeni Obrazac jednom godišnje dostavljati Zavodu za zaštitu okoliša i prirode.
- III. Ovo Rješenje objavljuje se na internetskim stranicama Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja.

Obrazloženje

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Uprava za zaštitu prirode zaprimila je 17. siječnja 2023. godine od strane Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek, Vladimira Preloga 1, 31000 Osijek, izrađivača Programa zaštite divljači Grada Nove Gradiške za razdoblje od 1. travnja 2023. do 31. ožujka 2033. godine (dalje u tekstu: Program) zahtjev za provođenje prethodne ocjene prihvatljivosti Programa za ekološku mrežu.

U zahtjevu su sukladno članku 48. stavku 2. Zakona o zaštiti prirode dostavljeni podaci o Programu, nositelju izrade Programa, razlozi izrade Programa te pripadajući kartografski prikazi. Uz zahtjev je u tiskanom i elektronskom obliku priložen Nacrt Programa. U provedbi postupka ovo Ministarstvo razmotrilo je predmetni zahtjev i priloženu dokumentaciju te nakon uvida u Uredbu o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (Narodne novine, broj 80/19) utvrdilo je sljedeće.

Nositelj izrade Programa je Grad Nova Gradiška, Trg kralja Tomislava 1, 35400 Nova Gradiška. Obuhvat Programa odnosi se na područje Grada Nove Gradiške u Brodsko-posavskoj županiji i iznosi 634 ha (javne površine 2 ha, ograđeni višegodišnji nasadi 0 ha, šume i šumsko zemljište 2 ha, poljoprivredno zemljište 8 ha, privredni ribnjaci 0 ha, izgrađeno i neizgrađeno građevinsko zemljište 620 ha, vode 2 ha). Program se donosi za vremensko razdoblje od 1. travnja 2023. do 31. ožujka 2033. godine (10 godina).

Razlog za izradu Programa proizlazi iz Zakona o lovstvu (Narodne novine, broj 99/18, 32/19, 32/20) koji propisuje obvezu gospodarenja lovištem i divljači, a gospodarenje obuhvaća uzgoj, zaštitu, lov i korištenje divljači i njezinih dijelova kao i izradu, obnovu i reviziju lovnogospodarskih planova (lovnogospodarskih osnova, program uzgoja divljači i program zaštite divljači). Program zaštite divljači je planski dokument kojim se uređuje zaštita i lov divljači na površinama na kojima je zabranjeno ustanovljenje lovišta.

Vrste divljači koje obitavaju ili se mogu pojaviti na području obuhvata Programa i kao takve su navedene u Programu su: jelen obični (*Cervus elaphus*), jelen lopatar (*Dama dama*), srna obična (*Capreolus capreolus*), muflon (*Ovis aries musimon*), svinja divlja (*Sus scrofa*), jazavac (*Meles meles*), mačka divlja (*Felis sylvestris*), kuna bjelica (*Martes foina*), kuna zlatica (*Martes martes*), lasica mala (*Mustela nivalis*), dabar (*Castor fiber*), zec obični (*Lepus europaeus*), lisica (*Vulpes vulpes*), čagalj (*Canis aureus*), tvor (*Mustela putorius*), fazan - gnjetlovi (*Phasianus colchicus*), trčka skvrzulja (*Perdix perdix*), prepelica pučpura (*Coturnix coturnix*), golub divlji grivnjaš (*Columba palumbus*), golub divlji pećinar (*Columba livia*), patka divlja gluhara (*Anas platyrhynchos*), vrana siva (*Corvus corone cornix*), vrana gačac (*Corvus frugilegus*), čavka zlogodnjača (*Coloeus monedula*), svraka (*Pica pica*) i šojka kreštalica (*Gurulus glandarius*).

Zahvati i aktivnosti planirani i navedeni u Programu su promatranje i prebrojavanje divljači i pojedinih drugih životinjskih vrsta prema godišnjoj dinamici; organizacija i rad lovučuvarske službe; provedba preventivnih, dijagnostičkih, kurativnih i higijensko-zdravstvenih mjera radi zdravstvene zaštite divljači; nabavka kemijskih, bioloških i biotehničkih zaštitnih sredstava i njihova raspodjela korisnicima površina obuhvaćenih Programom; edukacija stanovništva i korisnika prostora za pravilan izbor i primjenu zaštitnih sredstava; zaštita usjeva i nasada rastjerivanjem divljači te uporabom zaštitnih sredstava i vizualnih i zvučnih plašila radi odvratanja i sprječavanja ulaska divljači u područje obuhvata Programa; uklanjanje poljoprivrednih usjeva u agrotehničkim rokovima; rastjerivanje divljači na područjima gdje čini gospodarski nedopustivu štetu; uklanjanje gnijezda problematičnih vrsta ptica koje se nalaze na popisu divljači; izlučivanje jedinki divljači i pojedinih drugih životinjskih vrsta hvatanjem pomoću selektivnih živolovki, sokolarenjem i eventualnim redukcijским ili sanitarnim odstrjelom, uz pridržavanje odredbi i procedura propisanih u važećim zakonskim i podzakonskim propisima vezanim za tu aktivnost.

Unutar administrativne granice Grada Nove Gradiške i unutar obuhvata Programa ne nalaze se područja zaštićena temeljem Zakona o zaštiti prirode. Najbliže zaštićeno područje obuhvatu Programa je Značajni krajobraz Pašnjak Iva i nalazi se na oko 3,8 km udaljenosti od obuhvata Programa.

Djelomično unutar administrativne granice Grada Nove gradiške, na oko 1,3 km udaljenosti od obuhvata Programa nalazi se područje očuvanja značajno za ptice (POP) HR1000004 Donja Posavina. Na oko 3,2 km udaljenosti od obuhvata Programa nalazi se područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove (POVS) HR2001311 Sava nizvodno od Hrušćice.

Ciljne vrste POP-a HR1000004 Donja Posavina su crnoprugasti trstenjak (*Acrocephalus melanopogon*), mala prutka (*Actitis hypoleucos*), vodomar (*Alcedo atthis*), patka kreketaljka (*Anas strepera*), orao klockotaš (*Aquila clanga*), orao kliktaš (*Aquila pomarina*), čaplja danguba (*Ardea purpurea*), žuta čaplja (*Ardeola ralloides*), patka njorka (*Aythya nyroca*), velika bijela čaplja (*Casmerodius albus*), bjelobrada čigra (*Chlidonias hybrida*), crna čigra (*Chlidonias niger*), roda (*Ciconia ciconia*), crna roda (*Ciconia nigra*), eja močvarica (*Circus aeruginosus*), eja strnjara (*Circus cyaneus*), eja livadarka (*Circus pygargus*), kosac (*Crex crex*), crvenoglavi djetlić (*Dendrocopos medius*), sirijski djetlić (*Dendrocopos syriacus*), crna žuna (*Dryocopus martius*), mala bijela čaplja (*Egretta garzetta*), mali sokol (*Falco columbarius*), crvenonoga vjetruša (*Falco vespertinus*), bjelovrata muharica (*Ficedula albicollis*), šljuka kokošica (*Gallinago gallinago*), ždral (*Grus grus*), štekavac (*Haliaeetus albicilla*), čapljica voljak (*Ixobrychus minutus*), rusi svračak (*Lanius collurio*), sivi svračak (*Lanius minor*), crna lunja (*Milvus migrans*), patka gogoljica (*Netta rufina*), veliki pozviždač (*Numenius arquata*), gak (*Nycticorax nycticorax*), bukoč (*Pandion haliaetus*), škanjac osaš (*Pernis apivorus*), mali

vranac (*Phalacrocorax pygmeus*), pršljivac (*Philomachus pugnax*), siva žuna (*Picus canus*), žličarka (*Platalea leucorodia*), crnogri gnjurac (*Podiceps nigricollis*), siva štijoka (*Porzana parva*), riđa štijoka (*Porzana porzana*) mala štijoka (*Porzana pusilla*), bregunica (*Riparia riparia*), jastrebača (*Strix uralensis*), pjegava grmuša (*Sylvia nisoria*), prutka migavica (*Tringa glareola*) te značajne negniježdeće (selidbene) populacije ptica (patka lastarka *Anas acuta*, patka žličarka *Anas clypeata*, kržulja *Anas crecca*, zviždara *Anas penelope*, divlja patka *Anas platyrhynchos*, patka pupčanica *Anas querquedula*, patka kreketaljka *Anas strepera*, lisasta guska *Anser albifrons*, siva guska *Anser anser*, guska glogovnjača *Anser fabalis*, glavata patka *Aythya ferina*, krunata patka *Aythya fuligula*, patka batoglavica *Bucephala clangula*, crvenokljuni labud *Cygnus olor*, liska *Fulica atra*, šljuka kokošica *Gallinago gallinago*, crnorepa muljača *Limosa limosa*, patka gogoljica *Netta rufina*, kokošica *Rallus aquaticus*, crna prutka *Tringa erythropus*, krivokljuna prutka *Tringa nebularia*, crvenonoga prutka *Tringa totanus*, vivak *Vanellus vanellus* i veliki pozviždač). Ciljne vrste i stanišni tipovi POVS-a HR2001311 Sava nizvodno od Hrušćice su obična lisanka (*Unio crassus*), rogati regoč (*Ophiogomphus cecilia*), bolen (*Aspius aspius*), prugasti balavac (*Gymnocephalus schraetser*), veliki vretenac (*Zingel zingel*), mali vretenac (*Zingel streber*), dunavska paklara (*Eudontomyzon vladykovi*), veliki vijun (*Cobitis elongata*), vijun (*Cobitis elongatoides*), bjeloperajna krkuš (Romanogobio vladykovi), plotica (*Rutilus virgo*), Prirodne eutrofne vode s vegetacijom *Hydrocharition* ili *Magnopotamion* 3150, Rijeke s muljevitim obalama obraslim s *Chenopodium rubri* p.p. i *Bidention* p.p. 3270 i Aluvijalne šume (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) 91E0*.

Životinjske vrste koje se nalaze na popisu divljači (sukladno Zakonu o lovstvu), a ujedno su i ciljne vrste značajne negniježdeće (selidbene) populacije ptica područja ekološke mreže POP HR1000004 Donja Posavina su patka kržulja (*Anas crecca*), patka divlja gluhara (*Anas platyrhynchos*), guska lisasta (*Anser albifrons*), patka pupčanica (*Anas querquedula*), krunata patka (*Aythya fuligula*), glavata patka (*Aythya ferina*), liska crna (*Fulica atra*), guska glogovnjača (*Anser fabalis*) i šljuka kokošica (*Gallinago gallinago*). Od navedenih vrsta Program propisuje gospodarenje patkom divljom gluharom (*Anas platyrhynchos*) i to na način da će se vršiti samo praćenje i bilježenje njezinog brojnog stanja te nije planirano njezino izlučivanje pa se može zaključiti da neće biti značajnog negativnog utjecaja na patku divlju gluharu (*Anas platyrhynchos*) kao ciljnu vrstu POP-a HR1000004 Donja Posavina.

Ostale životinjske vrste koje su ciljne vrste očuvanja navedenih područja ekološke mreže ne nalaze se na popisu divljači pa se može isključiti mogućnost direktnih negativnih utjecaja Programa na njih. Pojedine životinjske vrste koje su ciljne vrste očuvanja navedenih područja ekološke mreže, a koje bi se zbog svojih migracija mogle zateći na području obuhvata Programa pa bi lovno gospodarenje moglo imati utjecaj na njih su ptice grabljivice i crna roda. Sve ptice grabljivice i crna roda strogo su zaštićeni Pravilnikom o strogo zaštićenim vrstama (Narodne novine, br. 144/13, 73/16) i u cilju njihove zaštite izdaju se uvjeti zaštite prirode i nisu predmet lovnog gospodarenja pa se može isključiti mogućnost negativnih utjecaja Programa na njih.

Vežano za ciljne stanišne tipove područja ekološke mreže, s obzirom na to da je utjecaj ranije navedenih zahvata i aktivnosti propisanih Programom malog dosega i provode se povremeno, na pojedinim dijelovima Programa i u kratkim razdobljima, a budući da se planiranim zahvatima i aktivnostima u Programu ne mijenjaju stanišni tipovi te da se unutar obuhvata Programa ne nalaze područja ekološke mreže, ne očekuje se da će zahvati i aktivnosti propisani Programom uzrokovati gubitak ciljnih staništa navedenih područja ekološke mreže i značajno negativno utjecati na pogodnost staništa za ciljne vrste navedenih područja ekološke mreže.

Slijedom navedenog, u provedenom postupku Prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu, a uzevši u obzir zahvate i aktivnosti planirane Programom kao i njihov opseg, uz pridržavanje važećih zakonskih propisa, može se isključiti mogućnost značajnih negativnih utjecaja Programa na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže i nije potrebno provesti Glavnu ocjenu prihvatljivosti za ekološku mrežu te je stoga riješeno kao u izreci. U slučaju izmjena dostavljenog Nacrta Programa, a koje bi mogle imati značajan negativan utjecaj na područja ekološke mreže, potrebno je ponoviti postupak Prethodne ocjene prihvatljivosti Plana za ekološku mrežu.

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike Uprava za procjenu utjecaja na okoliš i održivo gospodarenje otpadom očitovale se dopisom (KLASA: 351-03/18-04/487 URBROJ: 517-06-2-1-2-18-2) od 7. svibnja 2018. godine da sukladno odredbama Zakona o zaštiti okoliša (Narodne novine, br. 80/13, 153/13, 78/15, 12/18) lovstvo nije područje za koje se obvezno provode postupci strateške procjene ili ocjene o potrebi strateške procjene utjecaja na okoliš.

Člankom 46. Zakona o zaštiti prirode propisano je da Ministarstvo provodi prethodnu ocjenu i glavnu ocjenu za strategije, planove i programe koji se pripremaju i/ili donose na državnoj i područnoj (regionalnoj) razini, kao i za one koji se pripremaju i/ili donose na državnoj i područnoj (regionalnoj) razini, a za koje je posebnim propisom kojim se uređuje zaštita okoliša određena obveza strateške procjene ili ocjene o potrebi strateške procjene, dok Upravno tijelo provodi prethodnu ocjenu i glavnu ocjenu za strategije, planove i programe koji se pripremaju i/ili donose na lokalnoj razini, kao i za one koji se pripremaju i/ili donose na lokalnoj razini, a za koje je posebnim propisom kojim se uređuje zaštita okoliša određena obveza strateške procjene ili ocjene o potrebi strateške procjene.

Članak 48. stavak 5. Zakona o zaštiti prirode propisuje da ako Ministarstvo isključi mogućnost značajnih negativnih utjecaja strategije, plana ili programa na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže, donosi rješenje da je strategija, plan ili program prihvatljiv za ekološku mrežu.

Članak 48. stavak 7. Zakona o zaštiti prirode propisuje da rješenje iz stavaka 5. i 6. navedenog članka sadrži podatke o strategiji, planu ili programu, podatke o ekološkoj mreži, obrazloženje razloga na temelju kojih je isključena mogućnost značajnih negativnih utjecaja na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže ili obrazloženje razloga na temelju kojih je utvrđena obveza provedbe Glavne ocjene.

Članak 48. stavak 8. Zakona o zaštiti prirode propisuje da rješenje iz stavaka 5. i 6. navedenog članka sadrži i uvjete zaštite prirode ako se radi o strategiji, planu ili programu u čijem se obuhvatu nalaze zaštićena područja, strogo zaštićene divlje vrste i/ili ugroženi i rijetki stanišni tipovi za koje nisu izdvojena područja ekološke mreže. U skladu s člankom 51. stavak 2. Zakona o zaštiti prirode ovo Rješenje objavljuje se na mrežnoj stranici Ministarstva.

Uputa o pravnom lijeku

Ovo je Rješenje izvršno u upravnom postupku te se protiv njega ne može izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor pred upravnim sudom na području kojeg tužitelj ima prebivalište, odnosno sjedište. Upravni spor pokreće se tužbom koja se podnosi u roku od 30 dana od dana dostave ovog Rješenja.

Tužba se predaje nadležnom upravnom sudu neposredno u **pisanom** obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom, odnosno dostavlja elektronički.

DOSTAVITI:

1. Grad Nova Gradiška, Trg kralja Tomislava 1, 35400 Nova Gradiška (*R s povratnicom*)
2. Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek, Vladimira Preloga 1, 31000 Osijek (*R s povratnicom*)

Zapisnik Stručnog povjerenstva za pregled Programa zaštite divljači

ZAPISNIK

sastavljen 21. ožujka 2023. godine u Novoj Gradiški povodom pregleda usklađenosti elaborata Programa zaštite divljači Grada Nove Gradiške (u daljnjem tekstu: „elaborat“) sa Zakonom o lovstvu (Narodne novine br. 99/18, 32/19 i 32/20) te posebnim propisima i aktima koji se odnose na gospodarenje divljači.

Grad Nova Gradiška podnio je Ministarstvu poljoprivrede zahtjev kojim je zatražio pregled elaborata radi odobrenja.

Ministarstvo poljoprivrede, temeljem navedenog zahtjeva te članka 45. stavaka 4. i 7. kao i članka 48. stavka 3. Zakona o lovstvu osnovalo je Povjerenstvo za provedbu ispitnog postupka pregleda elaborata programa zaštite divljači, Odlukom (KLASA: UP/I-323-03/23-02/3 URBROJ: 525-10/610-23-2) od 13. ožujka 2023. godine u sastavu:

1. mr. Domagoj Križaj, dipl. ing. šum. – predsjednik
2. Dejan Marjanović, mag. ing. silv. – član
3. Ivanka Bišćan, dipl. ing. agr. – član

i dalo mu u zadatak da obavi ispitni postupak pregleda predloženoga elaborata i da svoje mišljenje Ministarstvu poljoprivrede.

Predloženi elaborat izradio je izradio je Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek, Vladimira Preloga 1, 31000 Osijek, OIB:98816779821 (licencija broj: 0860).

Povjerenstvo se sastalo i radilo dana 21. ožujka 2023. godine, a radu Povjerenstva prisustvovali su predstavnici Grada Nove Gradiške i izrađivač elaborata. Član Povjerenstva Ivanka Bišćan opravdano je odsutna.

Povjerenstvo za provedbu ispitnog postupka u vremenskom razdoblju koje je imalo na raspolaganju, nije utvrdilo bitne nedostatke prema Pravilniku o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači (Narodne novine br. 40/06, 92/08, 39/11 i 41/13), Zakonu o lovstvu te provedbenim propisima donesenim temeljem Zakona.

Predloženi elaborat sadrži sve bitne dijelove propisane Zakonom o lovstvu i ostalim pratećim provedbenim propisima.

Predloženi elaborat izrađen je za razdoblje od 1. travnja 2023. do 31. ožujka 2033. godine.

Nakon pregleda elaborata povjerenstvo donosi slijedeći:

ZAKLJUČAK

1. Predloženi elaborat je, nakon rasprave izrađivača elaborata, podnositelja zahtjeva i Povjerenstva stručno usklađen s mogućnošću uređivanja zaštite i lova divljači na površinama na kojima je zabranjeno ustanovljivanje lovišta koje su obuhvaćene ovim elaboratom, a sve u skladu sa Zakonom o lovstvu i ostalim pratećim provedbenim propisima. Međutim, u predloženom elaboratu obrazac PZD-1 ima navedeno i šumsko te poljoprivredno zemljište kao dio površina koje su obuhvaćene ovim Programom zaštite divljači (u daljnjem tekstu: PZD). PZD se donosi za površine na kojima je zabranjeno ustanovljenje lovišta, konkretno kod jedinica lokalne samouprave (u daljnjem tekstu:

JLS) te površine prema članku 11. stavku 2. Zakona o lovstvu jesu nerazvrstane ceste kojima upravlja JLS (sukladno jedinstvenoj bazi podataka JLS o nerazvrstanim cestama na svom području) i druge javne površine. Te su površine i na građevinskom području, osim na neizgrađenom dijelu građevinskog područja do njegova privođenja namjeni (koje površine su ipak prihvatljive kao dio PZD-a) i na drugim površinama na kojima je aktom o proglašenju njihove namjene zabranjen lov odnosno JLS je proglasila namjenu neke površine takvom da se automatizmom isključuje lov na tim površinama kao što su npr. groblja izvan naselja, nekakvi sportsko – rekreacijski kompleksi i slično. Ipak u obuhvatu ovog PZD-a nalaze se i površine na kojima sukladno Zakonu nije izrijekom zabranjeno ustanovljenje lovišta odnosno nalaze se šumske i poljoprivredne površine koje se ne bi trebale nalaziti u obuhvatu PZD-a ali u zanemarivoj količini (šumskog zemljišta 2 ha i poljoprivrednog zemljišta 8 ha u odnosu na 634 ha ukupne površine).

Grad Nova Gradiška dobio je ocjenu prihvatljivosti za ekološku mrežu (Rješenje KLASA: UP/I-352-03/23-05/12 URBROJ: 517-10-2-3-23-2 od dana 26. siječnja 2023. godine) koja ocjena je vezana uz ranije spomenuti obrazac PZD-1, te izmjena PZD-1 obrasca za sobom povlači i novu ocjenu prihvatljivosti što odgađa postupanje u ovoj upravnoj stvari. Budući da se u PZD-1 obrascu predmetnog elaborata navode šumske i poljoprivredne površine koje se ne bi trebale nalaziti u obuhvatu PZD-a ali u zanemarivoj količini, a površine koje su u elaboratu navedene kao površine obuhvaćene Programom odnosno one na kojima je zabranjeno ustanovljenje lovišta samo se okvirno navode jer su vezane uz katastarske čestice i ovise o namjeni te katastarske čestice, nije nužno da površina obuhvata Programa navedena u PZD-1 obrascu elaborata u svakom trenutku važenja elaborata odgovara stvarnom stanju na terenu jer se u deset godina važenja Programa situacija može mijenjati neprekidno (npr. na neizgrađenom građevinskom zemljištu dopušteno je ustanoviti lovište ali svojom izgrađenošću takvo zemljište po sili zakona postaje površina na kojoj je zabranjeno ustanovljenje lovišta). Prilikom provedbe Programa stručna osoba za provedbu Programa dužna je voditi računa o tome nalazi li se određena površina u obuhvatu Programa ili ne u skladu s odredbama Zakona o lovstvu kako je ranije navedeno i odgovara za postupanje na tim i takvim površinama. Dakle, program zaštite divljači korisnik podnosi isključivo za površine na kojima je zbog njihove namjene (građevinsko područje, ceste, površine druge namjene) zabranjeno ustanovljenje lovišta i tom površinom u skladu s aktima prostornog planiranja i uredjenja upravlja jedinica lokalne samouprave, dok površinama na kojima je ustanovljeno lovište, u skladu s odredbama Zakona o lovstvu i ugovorima o prava lova, gospodare lovoovlaštenici lovišta.

2. Budući da su u PZD-1 obrascu predloženog elaborata navedene zanemarive količine površina na kojima nije izrijekom zabranjeno ustanovljenje lovišta, a vodeći se gore navedenim kao i odredbama članka 9. Zakona o općem upravnom postupku (NN 47/09 i 110/21) prema kojemu službena osoba u javnopravnome tijelu samostalno utvrđuje činjenice i okolnosti u postupku te na temelju utvrđenih činjenica i okolnosti rješava upravnu stvar i slobodnom ocjenom utvrđuje koje će činjenice i okolnosti uzeti za dokazane, a na temelju savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno te na temelju rezultata cjelokupnog postupka, kao i članka 10. ZUP-a da se u upravnim stvarima postupa što je moguće jednostavnije, bez odgode i uz što manje troškova, ali tako da se utvrde sve činjenice i okolnosti bitne za rješavanje o upravnoj stvari, predlaže se Ministarstvu poljoprivrede:

a) da na temelju članka 47. stavka 1. Zakona o lovstvu da suglasnost na Program zaštite divljači Grada Nove Gradiške za vremensko razdoblje od 1. travnja 2023. do 31. ožujka 2033. godine u obuhvatu površina na kojima je zabranjeno ustanovljenje lovišta, a kojih površina je korisnik Grad Nova Gradiška.

3. Nakon provedenog postupka odobravanja sukladno točki 2. podtočki a) ovoga Zapisnika, Grad Nova Gradiška obavezan je u roku od 30 dana od dana primitka Rješenja o davanju suglasnosti na Program zaštite divljači Grada Nove Gradiške dostaviti u Ministarstvo poljoprivrede na ovjeru dva

primjerka uvezanog elaborata te jedan primjerak u elektroničkom zapisu na optičkom mediju kao i jedan primjerak putem adrese e-pošte SL.E@mps.hr.

Za Grad Novu Gradišku

Aleksandra Jarić

Kotović

Za izrađivača

Za Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

izv. prof. dr. IVOA BOSKOVIĆ

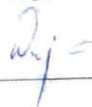

Za Povjerenstvo:

1. mr. Domagoj Križaj, dipl. ing. šum.

2. Dejan Marjanović, mag. ing. silv.

Suglasnost na Program zaštite divljači

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE

10000 Zagreb, Ull. grada Vukovara 78, P.P. 1034
Telefon: 61 06 111, Telefax: 61 09 201

KLASA: UP/I-323-03/23-02/3
URBROJ: 525-10/610-23-5
Zagreb, 28. ožujka 2023.

Ministarstvo poljoprivrede, Ulica grada Vukovara 78, 10000 Zagreb, OIB: 76767369197, na temelju članka 47. stavka 1. i članka 48. stavka 3. Zakona o lovstvu (Narodne novine br. 99/18, 32/19 i 32/20), članka 4. Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobranja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači (Narodne novine br. 40/06 - 41/13) te članka 96. stavka 1. Zakona o općem upravnom postupku (Narodne novine br. 47/09 i 110/21), povodom zahtjeva Grada Nove Gradiške, Trg kralja Tomislava I, 35400 Nova Gradiška, Hrvatska, OIB: 08658615403, u predmetu davanja suglasnosti na Program zaštite divljači Grada Nove Gradiške, d a j e

SUGLASNOST

1. Daje se suglasnost na Program zaštite divljači Grada Nove Gradiške s pridržajem ukidanja.
2. Programom zaštite divljači iz točke 1. ovoga Rješenja utvrđuje se zaštita divljači u razdoblju od 1. travnja 2023. do 31. ožujka 2033. godine u obuhvatu površina na kojima je zabranjeno ustanovljenje lovišta, a kojih površina je korisnik Grad Nova Gradiška.
3. Ovo Rješenje i Zapisnik Povjerenstva sastavni su dijelovi programa zaštite divljači iz točke 1. ovoga Rješenja.
4. Grad Novu Gradišku se obvezuje, u roku od 30 dana od dana primitka ovoga Rješenja, dostaviti Ministarstvu poljoprivrede na ovjeru dva primjerka uvezanog programa zaštite divljači iz točke 1. ovoga Rješenja s priložima i primjerak istog programa u elektroničkom zapisu na optičkom mediju i putem adrese e-pošte SLE@mps.hr.
5. Troškovi za provedbu ispitnog postupka u predmetu davanja suglasnosti na program zaštite divljači iznose 139,36 € (slovima: sto trideset devet eura i trideset šest centi)*/1.050,00 kn (slovima: tisuću pedeset kuna i ništa lipa) i uplaćuju se na IBAN Državnog proračuna Republike Hrvatske, broj: HR1210010051863000160, s naznakom model: HR 65 i poziv na broj: 7005-191-1079-2023.
6. Zakonito rješenje kojim je stranka stekla kakvo pravo može se ukinuti u cijelosti ili djelomično ako sadržava pridržaj ukidanja, a stranka nije ispunila obvezu iz rješenja ili je nije ispunila u roku.

Obrazloženje

Grad Nova Gradiška podnio je Ministarstvu poljoprivrede zahtjev, zaprimljen 27. siječnja 2023. godine, kojim traži da se obavi pregled elaborata programa zaštite divljači za Grad Novu Gradišku, radi davanja suglasnosti.

* Fiksni tečaj konverzije kune u euro: 1 euro = 7,53450 kuna

U provedbenom postupku, Povjerenstvo Ministarstva poljoprivrede, osnovano za pregled predmetnog elaborata Odlukom o osnivanju Povjerenstva (KLASA: UP/I-323-03/23-02/3 URBROJ: 525-10/610-23-2 od 13. ožujka 2023.) na sjednici održanoj 21. ožujka 2023. godine, pregledalo je dostavljeni elaborat iz točke 1. ovoga Rješenja o čemu je sastavljen Zapisnik. Točkom 1. Zaključka predmetnog Zapisnika utvrđeno je da je predloženi elaborat, nakon rasprave izrađivača elaborata, podnositelja zahtjeva i Povjerenstva stručno usklađen s mogućnošću uređivanja zaštite i lova divljači na površinama na kojima je zabranjeno ustanovljivanje lovišta koje su obuhvaćene ovim elaboratom, a sve u skladu sa Zakonom o lovstvu i ostalim pratećim provedbenim propisima. Međutim, u predloženom elaboratu obrazac PZD-1 ima navedeno i šumsko te poljoprivredno zemljište kao dio površina koje su obuhvaćene ovim Programom zaštite divljači (u daljnjem tekstu: PZD). PZD se donosi za površine na kojima je zabranjeno ustanovljenje lovišta, konkretno kod jedinica lokalne samouprave (u daljnjem tekstu: JLS) te površine prema članku 11. stavku 2. Zakona o lovstvu jesu nerazvrstane ceste kojima upravlja JLS (sukladno jedinstvenoj bazi podataka JLS o nerazvrstanim cestama na svom području) i druge javne površine. Te su površine i na građevinskom području, osim na neizgrađenom dijelu građevinskog područja do njegova privođenja namjeni (koje površine su ipak prihvatljive kao dio PZD-a) i na drugim površinama na kojima je aktom o proglašenju njihove namjene zabranjen lov odnosno JLS je proglasila namjenu neke površine takvom da se automatizmom isključuje lov na tim površinama kao što su npr. groblja izvan naselja, nekakvi sportsko – rekreacijski kompleksi i slično. Ipak u obuhvatu ovog PZD-a nalaze se i površine na kojima sukladno Zakonu nije izrijekom zabranjeno ustanovljenje lovišta odnosno nalaze se šumske i poljoprivredne površine koje se ne bi trebale nalaziti u obuhvatu PZD-a ali u zanemarioj količini (šumskog zemljišta 2 ha i poljoprivrednog zemljišta 8 ha u odnosu na 634 ha ukupne površine).

Grad Nova Gradiška dobio je ocjenu prihvatljivosti za ekološku mrežu (Rješenje KLASA: UP/I-352-03/23-05/12 URBROJ: 517-10-2-3-23-2 od dana 26. siječnja 2023. godine) koja ocjena je vezana uz ranije spomenuti obrazac PZD-1, te izmjena PZD-1 obrasca za sobom povlači i novu ocjenu prihvatljivosti što odgađa postupanje u ovoj upravnoj stvari. Budući da se u PZD-1 obrascu predmetnog elaborata navode šumske i poljoprivredne površine koje se ne bi trebale nalaziti u obuhvatu PZD-a ali u zanemarioj količini, a površine koje su u elaboratu navedene kao površine obuhvaćene Programom odnosno one na kojima je zabranjeno ustanovljenje lovišta samo se okvirno navode jer su vezane uz katastarske čestice i ovise o namjeni te katastarske čestice, nije nužno da površina obuhvata Programa navedena u PZD-1 obrascu elaborata u svakom trenutku važenja elaborata odgovara stvarnom stanju na terenu jer se u deset godina važenja Programa situacija može mijenjati neprekidno (npr. na neizgrađenom građevinskom zemljištu dopušteno je ustanoviti lovište ali svojom izgrađenošću takvo zemljište po sili zakona postaje površina na kojoj je zabranjeno ustanovljenje lovišta). Prilikom provedbe Programa stručna osoba za provedbu Programa dužna je voditi računa o tome nalazi li se određena površina u obuhvatu Programa ili ne u skladu s odredbama Zakona o lovstvu kako je ranije navedeno i odgovara za postupanje na tim i takvim površinama. Dakle, program zaštite divljači korisnik podnosi isključivo za površine na kojima je zbog njihove namjene (građevinsko područje, ceste, površine druge namjene) zabranjeno ustanovljenje lovišta i tom površinom u skladu s aktima prostornog planiranja i uređenja upravlja jedinica lokalne samouprave, dok površinama na kojima je ustanovljeno lovište, u skladu s odredbama Zakona o lovstvu i ugovorima o prava lova, gospodare lovoovlaštenici lovišta.

Budući da su u PZD-1 obrascu predloženog elaborata navedene zanemarive količine površina na kojima nije izrijekom zabranjeno ustanovljenje lovišta, a vodeći se gore navedenim kao i odredbama članka 9. Zakona o općem upravnom postupku prema kojemu službena osoba u javnopravnome tijelu samostalno utvrđuje činjenice i okolnosti u postupku te na temelju utvrđenih činjenica i okolnosti rješava upravnu stvar i slobodnom ocjenom utvrđuje koje će činjenice i okolnosti uzeti za dokazane, a na temelju savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno te na temelju rezultata cjelokupnog postupka, kao i članka 10. Zakona o općem

upravnom postupku da se u upravnim stvarima postupa što je moguće jednostavnije, bez odgode i uz što manje troškova, ali tako da se utvrde sve činjenice i okolnosti bitne za rješavanje o upravnoj stvari, kao i s obzirom na to da je elaborat iz točke I. ovoga Rješenja, izrađen u skladu s prethodno navedenim propisima, valjalo je na temelju članka 96. stavka 1. Zakona o općem upravnom postupku riješiti kao u izreci. Sukladno članku 130. stavku 1. istog Zakona, zakonito rješenje kojim je stranka stekla kakvo pravo može se ukinuti u cijelosti ili djelomično ako sadržava pridržaj ukidanja, a stranka nije ispunila obvezu iz rješenja ili je nije ispunila u roku.

Odredbom točke II. Odluke o utvrđivanju visine naknade za provedbu postupaka pregleda i odobrenja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i njihove revizije te davanje suglasnosti na program zaštite divljači i njihovih revizija za rad Povjerenstva pri pregledu elaborata lovnogospodarske osnove (KLASA: 323-01/13-01/265, URBROJ: 525-11/1032-13-1 od 14. studenoga 2013. godine), određeno je da troškovi iznose 139,36 € (slovima: sto trideset devet eura i trideset šest centi)/1.050,00 kn (slovima: tisuću pedeset kuna i ništa lipa) i idu na teret podnositelja zahtjeva. Podnositelj zahtjeva je postupio u skladu s točkom 5. ovoga Rješenja i uplatio dana 27. ožujka 2023. godine troškove u cijelosti.

Prema članku 8. Zakona o upravnim pristojbama (Narodne novine br. 115/16) podnositelj zahtjeva oslobođen je od plaćanja pristojbi.

Uputa o pravnom lijeku:

Sukladno članku 47. stavku 2. Zakona o lovtvu, protiv ovoga Rješenja nije dopuštena žalba, već se može pokrenuti upravni spor, tužbom kod mjesno nadležnog upravnog suda, u roku 30 dana od dana dostave Rješenja.

DRŽAVNI TAJNIK

Tugomir Majdak

DOSTAVITI:

1. Grad Nova Gradiška
Trg kralja Tomislava 1, 35400 Nova Gradiška
2. Pismohrana.

O tome obavijest:

Upravi za financijske poslove i javnu nabavu